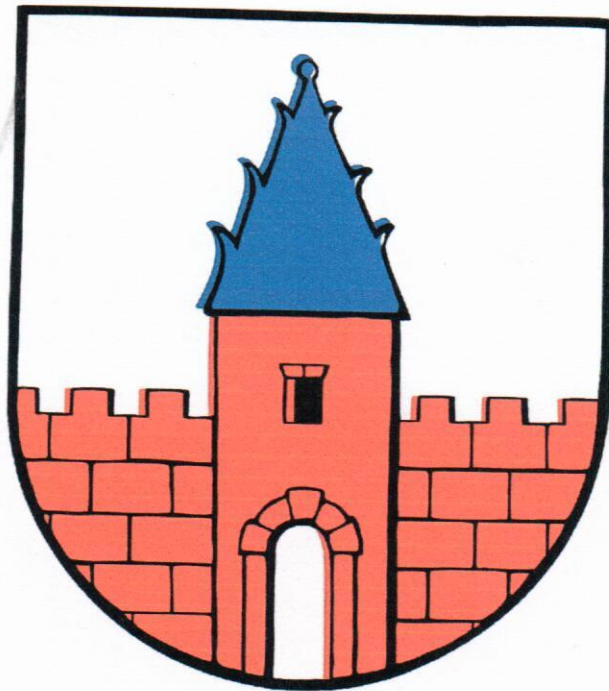

Załącznik
do uchwały nr XIV/118/2016
Rady Miejskiej w Raciążu
z dnia 22 lutego 2016 r.

Strategia Rozwoju

Gminy Miasto Raciąż

na lata 2016 – 2026

RACIAŹ LUTY 2016

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
Rozdział I Diagnoza istniejącej sytuacji społeczno – gospodarczej.....	7
Wprowadzenie.....	7
1. Charakterystyka Gminy Miasta Raciąż. Dziedzictwo kulturowe.....	7
2. Zasoby i stan środowiska naturalnego.....	13
2.1. Położenie geograficzne, uwarunkowania geologiczne, ukształtowanie i forma powierzchni ziemi.....	13
2.2. Zasoby wodne.....	15
2.3. Gleby i ich wykorzystanie. Szata roślinna. Klimat.....	19
2.4. Obszary i obiekty chronione.....	22
2.5. Gospodarka odpadami.....	24
3. Sytuacja demograficzna gminy.....	25
4. Zagadnienie bezrobocia. Rynek pracy.....	28
5. Infrastruktura społeczna i techniczna.....	32
5.1. Edukacja.....	32
5.2. Opieka zdrowotna.....	40
5.3. Kultura, turystyka i sport.....	42
5.4. Sieć wodociągowa, kanalizacja i oczyszczanie ścieków.....	45
5.5. Zaopatrzenie w gaz i inne nośniki energii.....	50
5.6. Telekomunikacja.....	53
5.7. Komunikacja.....	54
5.8. Kapitał społeczny.....	56
6. Bezpieczeństwo publiczne.....	58
7. Opieka społeczna.....	62
8. Zasoby mieszkaniowe.....	66
9. Potencjał gospodarczy.....	69
10. Zagospodarowanie przestrzenne.....	72
11. Odnawialne źródła energii.....	74
12. Sytuacja finansowa – budżet gminy.....	76

Rozdział II	Analiza możliwości rozwoju	81
	Wprowadzenie	81
1.	Wyznaczenie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń płynących z otoczenia	82
I.	Położenie w układzie osadniczym	82
II.	Uwarunkowania kulturowe	82
III.	Środowisko przyrodnicze	83
IV.	Sfera społeczno – demograficzna	84
V.	Infrastruktura społeczna	86
2.	Analiza SWOT jako metoda formułowania strategii	94
2.1.	Matryca SWOT	94
2.2.	Główne problemy rozwoju	98
2.3.	Strategiczne dziedziny rozwojowe	99
2.4.	Scenariusze rozwoju	99
2.5.	Wyznaczenie wizji	101
Rozdział III	Strategiczne cele rozwoju	103
	Wprowadzenie	103
1.	Określenie generalnego celu kierunkowego	103
2.	Wyznaczenie strategicznych celów rozwoju i uzasadnienie ich wyboru	104
3.	Sformułowanie celów operacyjnych oraz zadań realizacyjnych	108
4.	Zgodność Strategii Rozwoju z dokumentami europejskimi, krajowymi i	112
5.	Monitoring i ewaluacja strategii	125
Spis tabel		128
Spis schematów		129

Wstęp

Administracja terenowa stanowi najistotniejszy lokalnie i regionalnie czynnik administracji publicznej.

Gmina jako najniższy szczebel samorządu terytorialnego, jest zarazem podstawową jednostką organizacyjną lokalnego życia publicznego. Dysponuje ona określonym zakresem swobody w decydowaniu o sobie, wspólnym majątku oraz o zaspakajaniu miejscowych potrzeb społecznych. W myśl zapisów ustawowych, gmina jako wspólnota samorządowa, winna pełnić aktywną rolę w gospodarce lokalnej, wyrażającą się w działaniach na rzecz tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi społecznemu, gospodarczemu, ochronie zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Rozwój jej powinien dokonywać się równocześnie i harmonijnie w danych sferach, w kierunku jak najbardziej pożądanym, akceptowanym społecznie i ekonomicznie, zgodnie z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego, w sposób świadomy, celowy i kontrolowany. Jest to bowiem warunek tworzenia możliwie jak najlepszego środowiska życia dla lokalnej społeczności, tj. warunków zamieszkania, pracy, obsługi i wypoczynku. Sama świadomość aktywnej roli samorządu gminnego w kreowaniu rozwoju lokalnego nie wystarcza do skutecznego i efektywnego zarządzania procesami rozwoju gminy; niezbędna jest bowiem znajomość uwarunkowań i mechanizmów jej rozwoju, stanowiąca główną przesłankę podejmowania racjonalnych decyzji oraz skutecznego zarządzania rozwojem gminy.

Ograniczoność środków finansowych będących w dyspozycji gminy wymusza podejmowanie racjonalnych decyzji o sposobie i kierunkach ich wydatkowania w dłuższym horyzoncie czasu niż jeden rok kalendarzowy. Wymaga to od władz samorządowych stosowania nowych, adekwatnych do zmieniających się uwarunkowań i możliwości rozwoju, metod zarządzania a nie doskonalenia starych „sprawdzonych” rozwiązań, które w nowej rzeczywistości nie zapewnią już sukcesu.

Chcąc uniknąć podejmowania ważnych decyzji dotyczących celów rozwojowych i wynikających z nich zadań realizacyjnych w oparciu o metodę prób i błędów, podjęte zostały działania zmierzające do opracowania długookresowej polityki rozwoju społeczno – gospodarczego gminy miejskiej, której główne założenia zawarte są w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026 (zwanej dalej Strategią Rozwoju).

Potrzeba opracowania Strategii Rozwoju wynikała po pierwsze z kończącego się horyzontu czasowego obowiązywania dotychczasowej Strategii, a po drugie z troski władz samorządowych Raciąża o określenie długotrwałych celów rozwoju opartych na wizji miasta oraz wyposażonych w podstawowe narzędzia realizacji.

W celu opracowania tego dokumentu powołany został Zespół Koordynacyjny do spraw związanych z opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż, w skład którego wchodził pracownicy Urzędu Miejskiego oraz kierownicy jednostek organizacyjnych miasta.

Przy opracowywaniu dokumentu strategicznego dotyczącego kierunków rozwoju Gminy Miasto Raciąż w latach 2016-2026 bardzo ważny był także udział wszystkich mieszkańców z terenu miasta Raciąż. Dlatego też przeprowadzono konsultacje społeczne, które miały na celu poinformowanie mieszkańców o fakcie tworzenia nowej strategii, a także dowiedzenie się co myślą na temat zadań i potrzeb niezbędnych do zrealizowania, aby przyczyniły się do rozwoju miasta. Każdy mieszkaniec mógł się wypowiedzieć w kwestii priorytetowych inwestycji oraz zgłosić inwestycje, które z punktu widzenia mieszkańców, np. osiedla, są istotne w zapewnieniu większego bezpieczeństwa i polepszenia warunków życia.

Konsultacje społeczne z mieszkańcami odbywały się w trzech terminach z podziałem na ulice:

- 1) Basztowa, Bolesława Chrobrego, Jana Pawła II, Juranda, Kasztelańska, Krótka, 550-lecia Raciąża, Mieszka I, Mławska, Młodzieżowa, Nadrzeczna, Parkowa, Plac Adama Mickiewicza, Rzeźniana, Spacerowa, Władysława Jagiełły, Ziemowita – 29 listopada 2015 roku,
- 2) Akacyjowa, Bronisława Zielińskiego, Działkowa, Kilińskiego, ks. Gracjana Rzewuskiego, Leśna, mjr. Henryka Dobrzańskiego, Przechodnia, Romana Wnorowskiego, Stanisława Konarskiego, 19 Stycznia, Szwedzka, Warszawska, Zawoda - 6 grudnia 2015 roku,
- 3) Barańskiego, Błonie, Cicha, Dr. Atanazego Hankiewicza, Dworcowa, Jesionowa, Józefa Piłsudskiego, Kościuszki, Kraszewskiego, Kwiatowa, Lipowa, 11 Listopada, Łąkowa, Ogrodowa, Płocka, Polna, Reymonta, Słoneczna, Sportowa, Spółdzielcza, Wolności, Zakolejowa, Zielona – 13 grudnia 2015 roku.

Wszystkie uwagi mieszkańców zostały uwzględnione zarówno przy ustalaniu słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń miasta, a także w ustalaniu celów strategicznych ważnych dla miasta.

Głównym celem opracowania niniejszej Strategii jest określenie, na podstawie diagnozy stanu istniejącego oraz zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy, strategicznych obszarów i priorytetowych działań, w celu optymalnego zaspokojenia zbiorczych potrzeb mieszkańców poprzez zintegrowany rozwój.

W strategii określone zostały m.in. misja i cele. Będą one wiązać się ściśle z zadaniami własnymi miasta na rzecz tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb podstawowych całej ludności, poprzez wykorzystanie potencjału ludzkiego, rozwoju infrastruktury społecznej, gospodarczej i technicznej, jak również ochronę zasobów kultury materialnej.

W związku z tym, że gminę należy traktować jako wspólnotę samorządową, zamieszkującą określone terytorium, a nie zawężać ją tylko do władz i urzędu miejskiego, realizowane będą, obok zadań własnych (za realizację których odpowiedzialne są z mocy prawa władze miasta), zadania pozostałe, które samorząd będzie wspierał.

Proces zarządzania strategicznego rozwojem gminy pozwala na poznanie i zrozumienie rzeczywistych oraz zachodzących zjawisk społecznych, gospodarczych, ekologicznych i przestrzennych, a także przyczynia się do zmniejszenia poczucia niepewności co do przyszłych losów gminy. Geneza powstania programu wydaje się być zatem oczywista – każda organizacja gminna powinna działać w oparciu o plany długofalowe, w wyznaczonym kierunku.

Opracowanie strategii rozwoju stwarza podstawy do sprawnego i efektywnego zarządzania, w krótkim i w dłuższym horyzoncie czasowym (w oparciu o decyzje podejmowane w sposób planowy i systematyczny), optymalnego wykorzystania ograniczonych własnych środków finansowych, lepszego dostosowania się do zmieniającego się otoczenia, prowadzenia promocji swego terenu w celu przyciągnięcia inwestorów, aktywowania lokalnej społeczności, nawiązywania współpracy władz samorządu z podmiotami gospodarczymi i organizacjami społecznymi istniejącymi na terenie gminy, władzami gmin sąsiadujących, władzami powiatu w celu rozwiązywania wspólnych problemów w sferach: społeczno – gospodarczej, infrastrukturalno – technicznej i ekologicznej, ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe tak krajowe jak i zagraniczne (głównie środki z funduszy Unii Europejskiej) na realizację zawartych w niej celów i zadań.

Mamy pełną świadomość, iż strategia rozwoju nie stanowi gwarancji na pełny sukces. Jest ona jedynie swego rodzaju drogowskazem co należy robić aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości. Wskazuje na najważniejsze do rozwiązania problemy, na których winna być skoncentrowana szczególna uwaga organów decyzyjnych gminy.

Rozdział I   Diagnoza istniejącej sytuacji społeczno – gospodarczej.

Wprowadzenie.

Podstawowym celem opracowania diagnozy stanu istniejącego jest analiza i ocena przekształceń strukturalnych oraz tendencji rozwoju społeczno – gospodarczego, zagospodarowania przestrzeni, stanu środowiska przyrodniczego. Informacje statystyczne dotyczące zjawisk społeczno – gospodarczych ujęte zostały w kategoriach postępu lub regresu oraz w układzie przedstawiającym te zjawiska w gminie na tle otoczenia (terytorialna analiza porównawcza). Badaniem głównie objęte są lata 2012 – 2015. Odstępstwa od założonego okresu porównawczego uwarunkowane są dostępem do źródeł informacji. Opis sytuacji istniejącej stwarza podstawę informacyjną dla dalszych etapów prac nad strategią rozwoju.

* * *

Diagnoza i ocena stanu miasta powstała w wyniku prac Zespołu Koordynacyjnego do spraw związanych z opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Miasta Raciąż, który w przygotowywanych przez siebie informacjach i raportach, zgromadził dane do strategii, przedstawiające istniejący stan społeczno – gospodarczy.

1. Charakterystyka Gminy Miasta Raciąż. Dziedzictwo kulturowe.

Raciąż położony jest w północno – zachodniej części województwa mazowieckiego, w rozwidleniu dróg: trasy szybkiego ruchu nr 7 Warszawa – Gdańsk (w odległości 10 km) i drogi krajowej nr 14 Warszawa – Toruń (w odległości 8 km). Miasto jest ważnym węzłem komunikacyjnym - krzyżuje się tu droga krajowa nr 60, na której odbywa się tranzyt samochodowy wschód – zachód z kierunku Łodzi poprzez Płock, Ciechanów, Ostrów Mazowiecką, Białystok, Augustów aż do przejścia granicznego w Ogrodnikach ze szlakiem kolejowym relacji Nasielsk – Płońsk- Sierpc. Miasto Raciąż należy do gmin powiatu płońskiego (usytuowane jest w północnej jego części). Jest jednym z dwóch miast w tymże powiecie.

Od siedziby władz wojewódzkich – Warszawy - Raciąż oddalony jest o 100 km, a od siedziby władz samorządowych powiatu płońskiego – Płońsk – 25 km (jest to najbliższe położone miasto). Inne najbliższe ośrodki miejskie położone są w nieco większej odległości. Należą do nich takie miasta jak: Płock (w odległości 45 km), Ciechanów i Sierpc (w odległości 40 km). Bezpośrednie sąsiedztwo miasta to jedynie gmina Raciąż (położone jest ono bowiem w samym jej środku). Obecnie Raciąż jest najmniejszą powierzchniowo gminą miejską na terenie województwa

mazowieckiego, liczy bowiem 8,4 km² - powierzchnia geodezyjna (co stanowi 0,02 % powierzchni województwa mazowieckiego).

Od 01 stycznia 2005 roku, obszar miasta Raciąża, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2004 roku w sprawie ustalenia granic, zmiany nazw i siedziby władz niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowości statusu miasta (Dz. U. Nr 169 , poz. 1767) powiększył swoje granice o 433,64 ha, co ma strategiczne znaczenie dla wszechstronnego rozwoju miasta.

Do 1975 roku miasto Raciąż należało do województwa warszawskiego, w granicach powiatu sierpeckiego. W wyniku reorganizacji struktur administracyjnych, po roku 1975 miasto znalazło się w granicach nowoutworzonego województwa ciechanowskiego jako regionalny ośrodek miejsko – gminny. Następną reformą administracji (1999 rok) spowodowała, iż Raciąż znalazł się w województwie mazowieckim, w powiecie płońskim.

W roku 1992 nastąpił rozdział wspólnych dla miasta i gminy organów. Powstał Urząd Gminy i oddzielnie Urząd Miejski. Pomimo odłączenia się gminy od miasta, Raciąż jest nadal siedzibą władz samorządowych gminnych i miejskich.

Miasto znajduje się w dorzeczu rzeki Wkry, w zlewni Raciążnicy będącej jej dopływem.

Od północy do miasta przylega Obszar Chronionego Krajobrazu związany z doliną Raciążnicy ustanowiony w granicach byłego województwa ciechanowskiego. Wraz z całym byłym województwem ciechanowskim miasto włączone jest w obszar funkcjonalny „Zielone Płuca Polski”.

Miasto nie należy do obszarów rekreacyjno – wypoczynkowych. Także w jego najbliższym otoczeniu nie ma miejscowości tego typu. Najbliższe takie ośrodki znajdują się w odległości ponad 50 km np. sztuczny zbiornik wody na rzece Sonie w Nowym Mieście, gdzie na zachodnim jego pobrzeżu znajduje się pole biwakowe i niewielka plaża z kąpieliskiem.

Raciąż należy do najstarszych grodów Mazowsza północnego.

Ślady osadnictwa i wzmianki o grodzie sięgają X wieku. Między XIII a XVIII wiekiem Raciąż był siedzibą kasztelani, mając prawie przez pięć wieków swego przedstawiciela w osobie kasztelana – najpierw w randze książęcej, potem w wielkiej radzie królewskiej zwanej senatem. Po upadku grodu, Raciąż stanowił własność książąt mazowieckich. Lokowany on był na prawie chełmińskim, a przywilej ten otrzymał 15 grudnia 1425 roku od księcia Ziemowita IV. Następny przywilej dał miastu książę Władysław w roku 1439. Dokument ten miał być potwierdzeniem praw miejskich, swobód zawartych w przywileju z 1425 roku. Po przyłączeniu Mazowsza północnego w 1495 roku do Korony, miasto przeszło w ręce Królewskie i awansowało na stolicę powiatu. Od 1512 roku przeszło na własność biskupa płockiego, tworząc centrum klucza dóbr biskupich, utrwalając dawno uzyskaną pozycję ważnego ośrodka regionalnego. Aż do rozbiorów Raciąż był siedzibą powiatu sądowego w województwie płockim. Ze względu na dogodne

położenie organizowano tu sejmiki, tutaj zjeżdżała się szlachta z całego województwa płockiego. Odbywały się też popisy rycerstwa. Wszystko to sprzyjało rozwojowi miasta, które w drugiej połowie XVI wieku liczyło blisko 1,8 tys. osób i należało do najludniejszych w województwie płockim. Lata wojen siedemnastowiecznych jak i czas rozbiorów zahamowały dalszy rozwój miasta. Ponowny rozwój nastąpił w latach czterdziestych XVIII wieku. W 1795 roku Raciąż znalazł się w granicach rozbioru pruskiego. Utracił też miano siedziby powiatu, a po powstaniu styczniowym został pozbawiony także praw miejskich, które odzyskał dopiero w 1922 roku.

Lata okupacji tragicznie zapisały się w historii miasta. Całkowitej zagładzie uległa miejscowa ludność żydowska. Zniszczona została też część miasta. Odpowiedzią na terror okupanta był ruch oporu; szczególnie aktywne były oddziały Gwardii Ludowej. Miasto zostało wyzwolone 19 stycznia 1945 roku przez 65 Armię 2 Frontu Białoruskiego.

Miasto podzielone jest rzeką Raciążnicą na dwie części: starszą południową i nowszą północną. Posiada świetnie zachowaną siatkę ulic średniowiecznych z najstarszą zabudową skupioną wokół prostokątnego rynku i kilku sąsiednich ulic. Można uznać, że krajobraz kulturowy miasta Raciąża jest dość dobrze zachowany.

Stare miasto charakteryzuje stosunkowo regularna sieć ulic z trapezoidalnym, zbliżonym do prostokąta rynkiem. Najważniejszą kulturowo jest strefa zwartej zabudowy mieszkaniowo – usługowej zajmująca centrum Raciąża, która niemal dokładnie pokrywa się z historycznym układem lokacyjnym. Poza obszarem lokacyjnego centrum, zabudowa miejska kontynuowana była wzdłuż głównych dróg wylotowych (przykładem jest tu ulica Warszawska, ulica Zawoda czy ulica Płocka).

Jednym z najtrwalszych elementów krajobrazu kulturowego są przebiegi dróg łączących lub dzielących poszczególne jednostki osadnicze. Niewątpliwie bardzo stary przebieg posiada ulica Płocka i Mławska. Jeszcze starsza może być obecna ulica Wolności wprowadzona do obszaru grodziska. W ogóle wylotowe ulice miasta ściśle związane były z siecią dróg łączących Raciąż z sąsiednimi miastami i wsiami. W obszarze całego obecnego Raciąża można wyróżnić sięgające tysiąca lat szlaki na Płock, Sierpc, Mławę, Ciechanów, a może też na Płońsk i na Sochocin (ul. Kilińskiego). Bardzo ważnym jest fakt ilościowej przewagi dróg tranzytowych nad drogami lokalnymi wiodącymi do pobliskich wsi. Wskazuje to na odwieczną, olbrzymią rangę Raciąża w skali regionu jako węzła komunikacyjnego, co być może było impulsem założenia tu miasta. Dróg prowadzących tylko do sąsiednich wsi jest niewiele, ale wszystkie mają najpewniej metrykę średniowieczną. Za zabytkowy uznaje się już przebieg linii kolejowej.

Raciąż jest interesującym przypadkiem, gdzie zachowała się znaczna liczba dawnych drewnianych budowli małomiejskich powstałych na przełomie XIX i XX wieku, skupionych w centrum miasta. Na uwagę zasługuje fakt znakowanego zdobnictwa stosowanego przy

drewnianych domach, które w Raciążu, poza pobliskimi wsiami, było rozwiązaniem indywidualnym w skali regionu. Najbardziej charakterystyczne było bowiem stosowanie opraw otworów - głównie okien, w formie uszakowych portali.

Obok budynków drewnianych, w centrum miasta znajdują się budowle murowane pochodzące głównie z lat po II wojnie światowej (najstarsze pochodzą z lat międzywojennych). Nieduże kamieniczki posiadają skromny detal wywodzący się z form historyzujących.

W centrum miasta swoje miejsce mają także nowe murowane domy jedno – i dwupiętrowe oraz budynki wielorodzinne o wysokości do pięciu kondygnacji. Te ostatnie stanowią swoistą dysharmonię wysokością i formę względem otoczenia.

W odniesieniu do całego miasta, najwięcej miejsca zajmuje zabudowa wiejska, zagrodowa, niekiedy o funkcjach rolniczych.

Miasto posiada zabytki. Ochroną prawną poprzez wpisanie do rejestru zabytków objęte zostało 5 obiektów. Zalicza się do nich zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha, plebanię, d. synagogę, park miejski oraz grodzisko z okresu średniowiecza.

Tabela 1. Obiekty w Raciążu wpisane do rejestru zabytków

l.p.	obszar/obiekt	lokalizacja	datowanie	nr wpisu do rejestru	data wpisu do rejestru
1	synagoga z domem kahału	Raciąż, ul. Kilińskiego 12	4 ćw. XIX, 1934	A-1081	25.06.2012 r.
2	park miejski	Raciąż, ul. Mławska	ok. I ćw. XIX w.	A-218	30.08.1980 r.
3	plebania (murowana) z przyległym terenem	Raciąż, ul. Wolności 14	1928- 1929	A-284	15.06.1994 r.
4	zespół kościoła parafialnego		XIX/XX w.	A-329	26.06.1998 r.
	4a	kościół p.w. św. Wojciecha	1875-1886		
	4b	cmentarz przykościelny	-		
	4c	kaplica przedpogrzebowa	1906 r.		
	4d	brama w murze kościelnym (murowana)	1906 r.		
5	grodzisko	Raciąż, nr działek geodezyjnych: 1243/1, 1272/2, 1037	X-XII w.	A-206/79- 2817/68 WA	

Źródło: opracowanie na podstawie informacji Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Na uwagę zasługuje kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, zbudowany w stylu neogotyckim w 1886 roku, murowana plebania z 1928 r., budynek dawnej synagogi i budynek gminy żydowskiej oraz cmentarze.

Kościół, o którym mowa wyżej, jest niemal całkowicie ukryty w przestrzeni miasta z racji jego znacznego oddalenia od rynku i przesłonięcia drzewami, co jest raczej niezwykłym faktem w małych mazowieckich miastach. W kościele znajduje się najwięcej tzw. zabytków ruchomych, które są zewidencjonowane i znajdują się pod stałym nadzorem księdza proboszcza.

Ewidencję posiadają także najcenniejsze nagrobki na cmentarzu grzebalnym. Ocenia się, że jest tu ok. 100 nagrobków powstałych do II wojny światowej, z tego nieco ponad 20 z II połowy XIX wieku.

Na terenie Raciąża istniał także cmentarz przykościelny – najstarszy z obecnie znanych, (istniejący od minimum XIII w.). Przestał być użytkowany około połowy XIX wieku. Przekształcono go w uporządkowany teren przykościelny. Po dawnych grobach pozostały tylko dwa żeliwne nagrobki zasługujące na trwałe zachowanie. Poza obecnymi granicami miasta znajduje się cmentarz żydowski (wiąże się on ściśle z historią Raciąża). Dziś jest to właściwie las o pow. ok. 1,8 ha., gdzie zachowały się tylko pozostałości 4 grobów bez napisów. Także nieco poza obecnymi granicami miasta, mający związek z historią Raciąża, znajduje się cmentarz choleryczny, który powstał najprawdopodobniej w czasie ostatniej wielkiej epidemii w 1894 roku. Obecnie teren cmentarza zarośnięty jest krzewami i samosiewkami. Znajdują się tam jedynie pozostałości betonowego nagrobka i starszy żelazny krzyż.

Do rejestru zabytków pod numerem A-206/79-2817/68 WA wpisany został zabytek archeologiczny jakim jest grodzisko wczesnośredniowieczne z X-XII tzw. „wodna góra”. Leży ono blisko kościoła parafialnego, na północny zachód od niego.

Na liście ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków figurują:

1. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 13;	10. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 52/1;
2. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 14;	11. Skwer Miejski przy Pl. A. Mickiewicza
3. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 15/1;	12. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 16/16A;
4. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 17/1;	13. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 18/18A;
5. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 19/1;	14. Wiatrak (drewniany) przy ul. Zawoda 28;
6. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 24;	15. Dom mieszkalny przy ul. Zielonej 21/23;
7. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 26;	16. Cmentarz Parafialny rzymsko – katolicki przy ul. ks. Gracjana Rzewuskiego;
8. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 29;	17. Cmentarz Choleryczny na działce ewidencyjnej nr 735 (ob. teren składowiska odpadów);
9. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 32;	

W gminnej ewidencji zabytków ujęto ponadto następujące zabytki:

18. Dom mieszkalny przy ulicy Barańskiego 6;	75. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 4;
19. Dom mieszkalny przy ulicy Barańskiego 7;	76. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 5;

20. Dom mieszkalny przy ulicy Błonie 19;
21. Dom mieszkalny przy ulicy Błonie 35;
22. Dom mieszkalny przy ulicy Dworcowej 1;
23. Dom mieszkalny przy ulicy Dworcowej 2;
24. Budynek gospodarczy w zagrodzie nr 2 przy ulicy Dworcowej 2;
25. Dom mieszkalny przy ulicy Dworcowej 3;
26. Dom mieszkalny przy ulicy Dworcowej 5;
27. Budynek Stacji przy ulicy Dworcowej 2a;
28. Budynek nastawni;
29. Dom mieszkalny przy ulicy 11 Listopada 10;
30. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 1;
31. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 1/5;
32. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 9/1;
33. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 9/2;
34. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 10;
35. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 11;
36. Szkoła Żydowska przy ulicy Kilińskiego 12;
37. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 13/3;
38. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 16;
39. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 17/2;
40. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 17/3;
41. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 20;
42. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 39;
43. Dom mieszkalny przy ulicy Kilińskiego 45;
44. Dom mieszkalny przy ulicy Kościuszki 3;
45. Dom mieszkalny przy ulicy Kościuszki 7;
46. Dom mieszkalny przy ulicy Kościuszki 7/1;
47. Dom mieszkalny przy ulicy Mławskiej 16;
48. Dom mieszkalny przy ulicy Mławskiej 17;
49. Dom mieszkalny przy ulicy Mławskiej 19;
50. Dom mieszkalny przy ulicy Mławskiej 20;
51. Dom mieszkalny przy ulicy Mławskiej 21;
52. Dom mieszkalny przy ulicy Parkowej 6;
53. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 5/1;
54. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 6;
55. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 8;
56. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 14;
57. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 16;
58. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 19/1;
59. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 19/2;
60. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 20;
61. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 24;
62. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 25;
63. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 26;
64. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 28;
65. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 39;
66. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 41;
67. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 45;
68. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 49;
69. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 50;
70. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 52;
71. Dom mieszkalny przy ulicy Płockiej 54/2;
72. Młyn murowany przy ul. Płockiej 53;
73. Budynek gospodarczy w zagrodzie nr 4 przy ul.
77. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 7;
78. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 8;
79. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 9;
80. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 16;
81. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 24/1;
82. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 26;
83. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 36/1;
84. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 36/2;
85. Dom mieszkalny przy Pl. A. Mickiewicza 38;
86. Zespół Rzeźni Miejskiej Budynek Mieszkalny przy ul. Rzeźniana 4;
87. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 4;
88. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 7;
89. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 10;
90. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 11;
91. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 12/1;
92. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 15;
93. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 17/1;
94. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 18;
95. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 19/2;
96. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 29;
97. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 30;
98. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 34;
99. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 35;
100. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 38;
101. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 41;
102. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 45;
103. Budynek gospodarczy w zagrodzie nr 45 przy ul. Warszawskiej 45;
104. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 50;
105. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 53;
106. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 75;
107. Dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej 81;
108. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 4C;
109. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 9;
110. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 10;
111. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 11;
112. Oficyna zagroda nr 11 przy ul. Wolności 11;
113. Budynek gospodarczy przy ul. Wolności 11;
114. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 12;
115. Oficyna nr 12 przy ul. Wolności 12;
116. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 12/1;
117. Dom mieszkalny przy ul. Wolności 20;
118. Oficyna nr 20 przy ul. Wolności 20;
119. Oficyna nr 22 przy ul. Wolności 22;
120. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 4;
121. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 6;
122. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 9;
123. Młyn (murowany) przy ul. Zawoda nr 12;
124. Budynek magazynowy przy ul. Zawoda nr 12;
125. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 13;
126. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 15;
127. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 18;
128. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 20;
129. Dom mieszkalny przy ul. Zawoda 24;

W zakresie kultury niematerialnej jako najważniejszą należy uznać samą nazwę miasta. Znana jest ona od przełomu XII i XIII wieku, a bardzo prawdopodobnie, że od X-XI wieku. Źródłostów nazwy, którym jest prawdopodobnie określenie wojownika czy rycerza, może wskazywać na to, że gród był w swej pierwotnej funkcji bardziej fortecą niż ośrodkiem władzy. Interesująca jest też druga nazwa rzeki Raciążnicy, którą w I połowie XIX w. zwano Szkła. Nazwa ta wygląda na znacznie starszą niż obecna, która jest pochodną od nazwy grodu, co nie jest częstym zjawiskiem.

Obecna społeczność Raciąży jest silnie zróżnicowana. Chętnie poddaje się wpływowi wzorców płynących z zewnątrz, co wpływa na ich oczekiwania w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców. Przy czym poprawa jakości życia ma szerszy wymiar i odpowiada pojęciu ogólnego dobrostanu, w różnych sferach życia: długości życia w ogóle, długości życia w zdrowiu, większej satysfakcji z wykonywania pracy, lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego nastawionej na pomoc, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową i dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia, dostępności dóbr i usług publicznych, otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym, bezpieczeństwa dochodów na starość, środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, udziału w kulturze, poczucia satysfakcji z życia.

Ludność Raciąży w 98 % jest wyznania katolickiego i kultywuje związane z nią obrzędy i zwyczaje.

2. Zasoby i stan środowiska naturalnego.

2.1. Położenie geograficzne, uwarunkowania geologiczne, ukształtowanie i forma powierzchni ziemi.

Raciąż leży na pograniczu dwu regionów geograficznych: Wysoczyzny Płońskiej i Równiny Raciąskiej, które są fragmentem makroregionu (większej jednostki strukturalnej) zwanego Niziną Północnomazowiecką. Wszystkie te formacje znajdują się na Nizinie Środkowoeuropejskiej.

Obszar Raciąży położony jest w obrębie bardzo zdenudowanej wysoczyzny polodowcowej o powierzchni lekko falistej. Dominującą rolę w ukształtowaniu powierzchni tego terenu odegrała akumulacja lodowca i wód płynących. Obszar ten charakteryzuje się mało urozmaiconą rzeźbą. Nachylenia terenu w przewadze nie przekraczają 5 %, lokalnie tylko w obrębie zboczy zwiększają się do 5 – 8 % i nieco powyżej 8 %. W krajobrazie wysoczyzny

polodowcowej występują niewielkie pagórki wydmore raz spłaszczone wzniesienia, rozcięte płytkimi szerokimi dolinami bocznymi i obniżeniami.

Wysoczyzna rozcięta jest dolinami rzeki Raciążnicy i Karsówki. Wyróżniono tu dwie powierzchnie tarasów: I – szeroki taras zalewowy rzeki Raciążnicy, mający kierunek z północnego zachodu na południowy wschód na omawianym terenie. Wznosi się on od 1,0 – 3,0 m nad średni poziom wody w rzece. W okresie stanów powodziowych zalewane są tylko obniżenia w obrębie tarasu zalewowego. Koryto rzeki jest na ogół uregulowane wcięte w dno doliny od 1,0 – 2,5 m; II taras nadzalewowy erozyjno – akumulacyjny wyniesiony jest od 2,0 – 5,0 m nad średni poziom wody w rzece. Powierzchnia jego jest prawie płaska.

Dolina rzeki Karsówki ma kierunek zbliżony do południkowego (północ – południe). Taras zalewowy w granicach opracowania wznosi się od 1,0 – 3,0 m nad średni poziom wody w rzece, a szerokość jego waha się od 100 – 200 m. W okresie stanów powodziowych taras jest zalewany tylko w obrębie zagłębień. Powierzchnia tarasu jest płaska, koryto rzeki uregulowane wcięte w dno doliny od 1,5 – 2,5 m. II taras nadzalewowy rzeki Karsówki jest tarasem erozyjno – akumulacyjnym o powierzchni płaskiej wyniesionym od 2,5 – 5,0 m nad poziom wody w rzece.

Miasto Raciąż rozbudowane jest głównie w obrębie wyżej wymienionych tarasów nadzalewowych. Powierzchnie o łagodnych spadkach do 5 % występujące na przeważającej części omawianego terenu, stwarzają warunki sprzyjające rozwojowi różnych form zabudowy.

Obszar Raciąża pod względem geologicznym położony jest w obrębie jednostki geologicznej zwanej Niecką Mazowiecką. Nieckę budują margle kredowe, a wypełniają utwory trzeciorzędu i czwartorzędu. Margle i opokę kredową pokrywają ropy i mułki trzeciorzędowe mioceni i plioceni z przewarstwieniem piasków i węgla brunatnego. W skład utworów plejstoceni wchodzi: muły, piaski i żwiry akumulacji rzecznej, piaski i żwiry akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej, dwie serie glin morenowych, mułki i ropy serii zastoiskowej. Ogólnie rzecz biorąc, Raciąż leży na obszarze zbudowanym z glin, piasków i żwirów przywleczonych głównie z północy przez lodowiec.

Choć na terenie powiatu płońskiego eksploatowane są kopaliny pospolite takie jak: kruszywa naturalne oraz surowce ilaste (głównie czwartorzędowe ropy i mułki zastoiskowe na potrzeby ceramiki budowlanej - dość powszechne surowce o znaczeniu lokalnym w województwie, które należy do bardzo ubogich pod względem występowania surowców mineralnych), to na terenie miasta Raciąż nie ma kopalni eksploatujących jakichkolwiek złóż.

W granicach miasta Raciąż nie udokumentowano bowiem żadnych złóż czy obszarów prognostycznych dla surowców mineralnych. Wyznaczony został jedynie rejon prognostyczny dla torfów wzdłuż rzeki Raciążnicy poza Obszarem Chronionego Obszaru. Na terenie chronionego

krajobrazu uzyskano pozytywne wyniki badań występowania torfów co zostało udokumentowane. Przeznaczenie obszarów torfowisk zalecane jest do zagospodarowania rolniczego, jako użytki zielone – łąki.

W miejscowości Krajkowo, oddalonej od Raciąża o 6 km, znajdują się bogate złoża piasku i żwiru, które są wydobywane i w głównej mierze zaopatrują lokalny rynek budownictwa.

Z budową geologiczną wiąże się istnienie i położenie trasy komunikacyjnej nr 60. Jest ona najprawdopodobniej powtórzeniem szlaku komunikacyjnego funkcjonującego przed około tysiącem lat we wczesnym średniowieczu, gdzie została wytyczona tak, aby ograniczyć ilość przepraw przez podmokłe lub zabagnione doliny rzek i strumieni. Przeprawy sytuowano bowiem w miejscach maksymalnego zwężenia dolin. Raciąż położony jest właśnie przy takim przesmyku.

2.2. Zasoby wodne.

Wody powierzchniowe.

Obszar miasta Raciąż leży w dorzeczu rzeki Wkry. Główną rzeką jest Raciążnica z dopływami, lewostronnym Potokiem Zadębie i prawostronnymi Karsówką, Rokitnicą i Dobrzycą.

Rzeka Raciążnica jest prawobrzeżnym dopływem rzeki Wkry. Całkowita długość rzeki to 56,9 km. Rzeka wypływa koło miejscowości Kusek. W km 31 + 00 rzeka wpływa na teren zwartej zabudowy miasta z kierunku północno - zachodniego, a w km 29+050 rzeka opuszcza teren miasta płynąc w kierunku południowo - zachodnim. Dno doliny wyścielają torfy skąd obydwą brzegi są podmokłe i gęsto zarośnięte. Rzeka w przeszłości była regulowana.

Reżim hydrologiczny rzeki to reżim niwialno – pluwialny o największych wezbraniach w okresie wiosennym, tj. koniec marca – kwiecień oraz niżówkach przypadających najczęściej w lipcu i sierpniu. Raciążnica zaliczana jest do rzek zagrożonych deficytem wód powierzchniowych powyżej ujścia Karsówki. Wynika z tego, że zasoby wód powierzchniowych Raciążnicy w górnym odcinku są niewystarczające dla zaspokojenia potrzeb użytkowników oraz środowiska przyrodniczego.

Karsówka jest prawobrzeżnym dopływem Raciążnicy uchodzącym do niej w km 30 + 600. Została ona uregulowana na całej jej długości. W okresie wiosennym rzeka prowadzi dość duże ilości wody, w okresie letnim niewielkie. Dno rzeki jest silnie zamulone i zanieczyszczone grzybem ściekowym.

Źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych (oprócz źródeł punktowych przemysłu rolnego) są zanieczyszczenia obszarowe.

Górna cząstkowa zlewnia Raciążnicy ma charakter rolniczy i ten rodzaj zanieczyszczeń decyduje o stanie czystości wód dopływających do miasta. Obok związków biogenych przedostają

się głównie ze spływem powierzchniowym na erodowanych cząstkach gleby pestycydy. Dużą rolę odgrywają także inne bezpośrednie źródła zanieczyszczenia pestycydami jak:

- przypadkowe zrzuty wynikające z małej świadomości ekologicznej mieszkańców (np. mycie opryskiwaczy bezpośrednio w wodzie),
- przedostawanie się pestycydów do wody przez migrację z wodą opadową,
- z wodami w sieci melioracyjnej
- pod działaniem wiatru w czasie traktowania pól i lasów sąsiadujących ze zbiornikami.

Ocena jednolitych części wód powierzchniowych rzeki Raciążnicy przeprowadzona w 2008 roku wykazała, że jej stan ogólny wód jest zły, co odpowiada parametrom V klasy czystości wód. Znaczny dopływ zanieczyszczeń na terenie miasta, którego źródłem są ścieki komunalne i przemysłowe (rzeka przyjmuje zrzuty ścieków dopływające poprzez rowy lub punktowo z kanalizacji ogólnospławnej – nie wszystkie odcinki kanalizacji są włączone w sieć doprowadzającą ścieki do oczyszczalni - oraz zrzuty z mleczarni i miejskiej oczyszczalni) powoduje, że rzeka w profilu poniżej miasta prowadzi wody nie odpowiadające normom. Raciążnica prowadzi wody złej jakości, jednak w ocenie KZGW nie są one zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych określonych w „Planie Gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”.

Należy także dodać, że zły stan wód powierzchniowych jest problemem całego województwa.

Wody gruntowe.

Wody gruntowe na omawianym terenie zalegają na niewielkich głębokościach, tuż pod warstwą gleby (w dolinie rzeki 0 – 1 m p.p.t., natomiast poza doliną 1 – 2,5 m p.p.t.). Wody te występują w utworach piaszczystych oraz jako wody zawieszane w utworach gliniastych.

Ujęcia wody gruntowej stanowią płytkie studnie kopane. Posiadają one złą wodę tak pod względem bakteriologicznym jak i chemicznym. Skażenie płytkich warstw wodonośnych związane jest z małą miąższością warstwy filtrującej i jest konsekwencją stosowania nawozów mineralnych oraz prowadzenia niewłaściwej gospodarki ściekowej – brak zbiorczej kanalizacji sanitarnej oraz deszczowej wyposażonej w urządzenia podczyszczające skąd znaczna ilość ścieków trafia do gruntu i wód powierzchniowych – a przede wszystkim jest konsekwencją nieprawidłowego gospodarowania ściekami i odpadami na posesjach – odprowadzanie ścieków do niewykorzystywanych studni kopanych, nieszczelne szamba, brak płyt gnojowych, niewłaściwa lokalizacja studni, składowisk odpadów itd. Spożycie wody z takich ujęć stwarza bezpośrednie zagrożenie powstania chorób zakaźnych przewodu pokarmowego.

Taki stan wód gruntowych występuje na terenie całego powiatu.

Wody podziemne.

W mieście Raciąż występuje trzeciorzędowe i czwartorzędowe piętro wodonośne. Trzeciorzędowe piętro wodonośne występuje w formie szczątkowej, a zatem nie ma znaczenia użytkowego; czwartorzędowe – reprezentowane jest przez jedną lub kilka warstw wodonośnych (głównym poziomem wodonośnym na terenie województwa mazowieckiego jest piętro czwartorzędowe). Będąc główną formą geologiczną zaopatrującą w wodę ludność nie posiada ciągłej, regularnie rozprzestrzeniającej się warstwy wodonośnej. W rejonie miejscowości Witkowo tj. na południowy wschód od miasta, znajdują się zbiorniki wód podziemnych w formie rynny o znaczeniu użytkowym.

Wydajność studni wykonanych w obrębie rynny wynosi ponad 100 m³/h przy depresji 2,0 – 3,38 m. Parametry hydrologiczne studni są bardzo korzystne i świadczą o dobrym zasilaniu i odnawialności zasobów w obrębie rynny.

Niekorzystne jest natomiast to, że ujęcia wody w obrębie rynny nie są izolowane od powierzchni terenu warstwami nie przepuszczalnymi, co stwarza dogodne warunki infiltracji wód opadowych i zanieczyszczeń. Należałoby na terenie obszaru strefy zewnętrznej ochrony pośredniej ujęcia wód głębinowych wprowadzić zasady właściwego użytkowania gruntów w celu eliminacji środków ochrony roślin i nawozów, które mają bezpośredni wpływ na jakość wód podziemnych.

Mimo to, wody użytkowego poziomu wodonośnego ujmowane studniami głębinowymi odznaczają się dość dobrą jakością. Bez względu na położenie ujęcia i głębokość studni często występują wody o zwiększonej, ponadnormatywnej zawartości związków żelaza i manganu. Prawdopodobnie jest to naturalne pochodzenie tych związków i wysoka ich zawartość nie wskazuje na zanieczyszczenie pochodzące z powierzchni terenu, bowiem przy braku warstwy izolacyjnej od powierzchni terenu w rejonie ujęcia wody w Witkowie zawartość tych związków nie jest najwyższa. Ponadto, nawet przy braku izolacji woda wykazuje niewielkie zawartości związków azotu, który łatwo migruje do warstwy i w warstwie wodonośnej.

Wyniki badań jakości wody surowej (nieuzdatnionej) w latach 2000 i 2015, według danych zawartych w dokumentacjach hydrogeologicznych ujęć wód, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Wyniki badań jakości wody surowej w latach 2000 i 2015.

Oznaczenie	Jednostki	Norma	Rok 2000	Rok 2015
Mętność	mg/l dla 2000 r., NTU dla 2015 r.	1 dla 2015 r.	8	0,89
Barwa	mgPt/l	15	25	19
Zapach		Akcept	z1R	< 1
Odczyn	PH	6,5-9,5	7,82	7,6

Twardość	mg CaCO ₃ /l	60-500	219	213
Utlenialność	mg/l	5	2,5	2,6
Azotyny	mg N/l	0,5	0,006	<0,01
Azotany	mg N/l	50	0,04	<0,5
Chlorki	mg Cl/l	250	7,8	8,78
Żelazo	mg Fe/l	0,2	0,95	0,04
Mangan	mg Mn/l	0,05	0,17	0,046

Źródło : Dane z PGKiM.

Z powyższej tabeli można zauważyć, że w 2015 r. zwiększył się poziom azotynów, azotanów i chlorków, ale zmniejszył się poziom żelaza i manganu. Z kolei barwa wody ponownie przekroczyła normę.

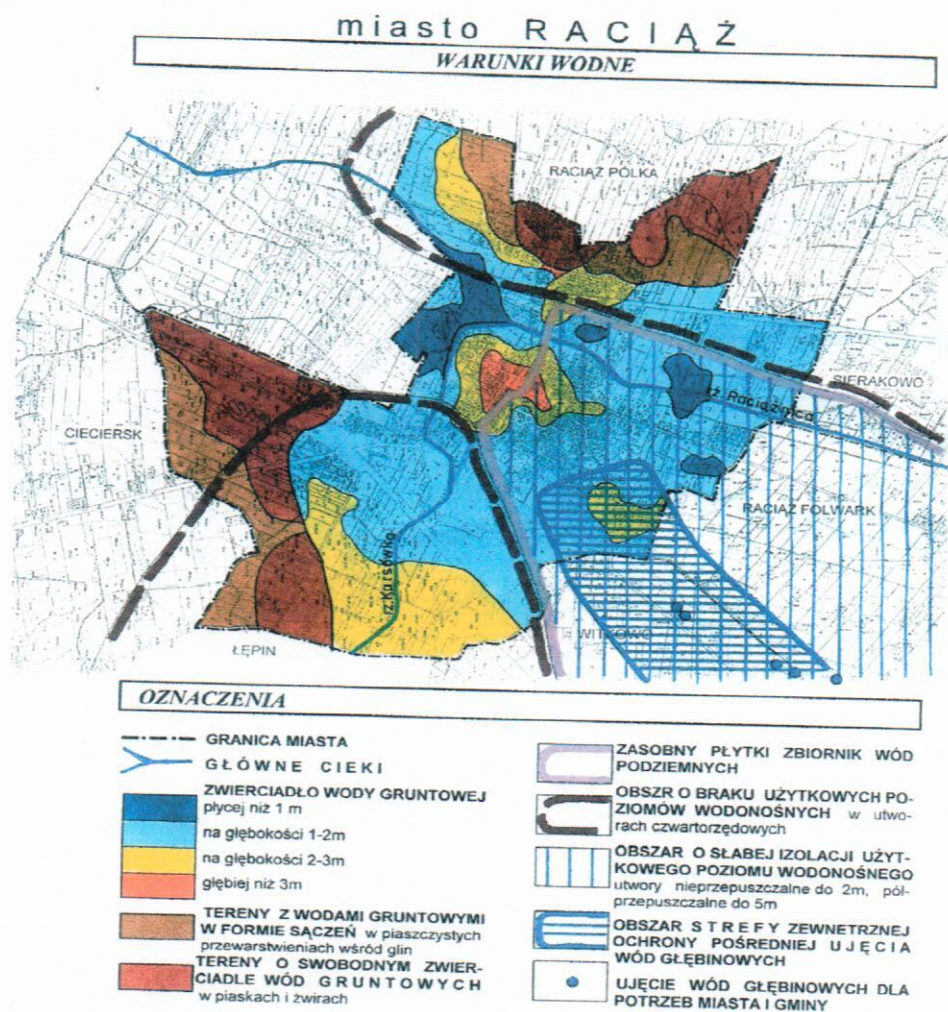
Na terenie całego powiatu wody podziemne są w znacznie mniejszym stopniu zdegradowane niż wody gruntowe, co wiąże się z istnieniem izolacji od powierzchni utworami trudno przepuszczalnymi zanieczyszczenia powierzchniowe.

Wody geotermalne.

W utworach oligocenijskich i płytko występujących kredowych istnieją pewne szanse odkrycia i udokumentowania wód pitnych.

Natomiast w utworach dolnokredowych istnieją szanse odkrycia i udokumentowania wód geotermalnych o temperaturach rzędu około 30 °C, niżej w utworach dolnomalmskich rzędu 35 - 40° C. Szanse odkrycia zbiorników geotermalnych istnieją także w utworach triasowych, a szczególnie w węglanowych (temperatury rzędu 40 – 50 °C).

Schemat 1. Warunki wodne w mieście Raciąż

2.3. Gleby i ich wykorzystanie. Szata roślinna. Klimat.

Na terenie miasta dominują gleby brunatne wylugowane i kwaśne utworzone na piaskach słabo gliniastych podścielonych piaskami luźnymi oraz gleby bielcowe i pseudobielcowe podścielone piaskami luźnymi. Na obszarach podmokłych, w bezodpływowych zagłębieniach występują czarne ziemie zdegradowane i gleby szare utworzone na piaskach gliniastych lekkich podścielonych piaskami luźnymi. Obszary sąsiadujące z Raciążnicą oraz Karsówką stwarzają dogodne warunki do tworzenia gleb z większą zawartością próchnicy oraz o lepszych parametrach uwodnienia, są to głównie gleby torfowe i murszowo – torfowe, gleby murszowo – mineralne i murszowate oraz mady.

Użytki rolne stanowią około 75,8 % powierzchni w granicach administracyjnych miasta. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne – 61,9 %. Znaczny jest także udział użytków zielonych (38,1 %).

Zarówno w strukturze gruntów ornych, jak i użytków zielonych dominują gleby klasy IV a i b, V i VI.

Teren Raciąża charakteryzuje niewielkie zróżnicowanie budowy geologicznej, a więc i wartości użytkowej gleb.

Na znacznej części terenu występują gleby utworzone z piasków zaglinionych płytko podścielonych gliną oraz z glin. Charakteryzują się dobrze wykształconym poziomem próchnicznym o miąższości od 20 – 30 cm. Są to dość dobre gleby IV klasy lokalnie III b klasy bonitacyjnej odpowiednie pod wszystkie uprawy rolne.

Na przeważającej części terenu występują gleby utworzone z piasków luźnych podścielone gliną na różnych głębokościach. Gleby te z uwagi na mniej korzystne cechy fizyczne i słabą zasobność składników pokarmowych, stanowią mniej korzystne warunki orne. Przeważają gleby V i VI klasy użytków ornych, są one odpowiednie pod żyto i ziemniaki.

Gleby w obrębie dolin rzecznych i obniżen wykształciły się w postaci namulów lekkich piaszczystych i pyłowych, przeważnie V klasy użytków zielonych. W warunkach nadmiernego uwilgotnienia spowodowanego stałym wysokim poziomem wody gruntowej wytworzyły się lokalnie gleby torfowo – mułowe.

W związku z powyższym w mieście wyróżnia się gleby:

- dobre i bardzo dobre III kl. bonitacyjnej – 2,4%
- średnie IV kl. bonitacyjnej – 32,9 %
- słabe V-VI kl. bonitacyjnej – 64,7 %

Na terenie całego powiatu przeważają gleby średniej i niskiej jakości, głównie klasy IV, V i VI oraz III .

Użytki rolne stanowią swego rodzaju rezerwę terenów pod zabudowę miasta.

W granicach administracyjnych miasta występują siedliska naturalne roślinności (na ogół grunty uprawne), siedliska miejskie z wydzielonymi zespołami zieleni miejskiej, zieleni przydomowej – w zabudowie jednorodzinnej oraz tereny pozbawione roślinności. Na terenie miasta występują także niewielkie tereny obszarów leśnych.

Głównymi i cennymi skupiskami zieleni zorganizowanej jest park nad rzeką Raciążnicą oraz skwer przy Placu Mickiewicza. Niestety istniejąca szata roślinna jest uboga z bardzo słabym zadrzewieniem ulic czy zieleńców miejskich mimo, że naturalne siedliska i stosunki wodne Raciąża stwarzają warunki dla wzrostu drzew i dla zachowania czy odtworzenia roślinności na zainwestowanych terenach.

Park przy ulicy Mławskiej powstał około 1925 roku. Charakteryzuje się dużymi walorami ze względu na bogaty skład gatunkowy drzewostanu oraz położenie w dolinie rzeki Raciążnicy. Układ przestrzenny parku oparty jest o kompozycję kwaterową.

Skwer przy Placu Mickiewicza ma dobrze urządzoną i utrzymaną roślinność. W drzewostanie występują lipy, klony, graby i jesiony.

Ponadto, cenne skupiska drzew występują przy kościele oraz w rejonie byłego dworca kolejowego. Wyróżniającą się w krajobrazie grupą zieleni jest zieleń na cmentarzu rzymsko – katolickim.

W krajobrazie miasta widoczne są jeszcze naturalne drzewostany nadwodne towarzyszące rzece Raciążnicy. Są to zespoły roślinności o największej dynamice wzrostu i dużej odporności naturalnej, co należy brać pod uwagę w projektowaniu układów przestrzennych miasta.

Otoczenie Raciąża stanowią obszary otwarte z licznym drzewostanem porastającym dolinę Raciążnicy i jej dopływów, zespołami leśnymi i polami uprawnymi.

Warunki makroklimatyczne strefy IV B klimatycznej w której znajduje się Raciąż, są stosunkowo mało korzystne – niska suma opadów poniżej 500 mm w stosunku rocznym i krótki okres wegetacyjny.

Klimat lokalny na terenie miasta charakteryzuje się na ogół przeciętnymi warunkami klimatycznymi, przeciętnym nasłonecznieniem, średnimi warunkami termicznymi i mniej korzystnymi wilgotnościowymi. Zróżnicowanie warunków klimatycznych na badanym terenie występuje głównie pomiędzy dolinami rzek, obniżeniami i zagłębieniami terenu, a obszarami wyżej położonymi.

W związku z tym, że powiat płoński w całości należy do obszaru o małym zanieczyszczeniu atmosferycznym, miasto Raciąż nie jest obszarem szczególnie zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Nie posiada ono praktycznie większych i uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych; na stan powietrza w mieście nie oddziałuje również granicząca z nim gmina Raciąż, która ze względu na swój rolniczy charakter nie posiada istotnych źródeł emisji. Podobnie jak w całym powiecie, głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, dwutlenek węgla oraz pyły.

Podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne i komunikacyjne.

Ogrzewanie budynków mieszkalnych odbywa się z indywidualnych kotłowni, gdzie spalane są z reguły paliwa stałe (węgiel, koks) o znacznych zawartościach substancji powodujących emisje zanieczyszczeń do powietrza. Decyzje o dopuszczalnej emisji (pozwolenie zintegrowane) na terenie miasta posiadają obecnie: Polmlek Raciąż sp. z o.o. dla kotłowni zakładowej i Termal Transfer Technologies sp. z o. o. dla kotłowni miejskiej.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń są zanieczyszczenia ze źródeł mobilnych. Choć na pewno mniejsze niż w latach poprzednich, ponieważ w 2010 r. została wybudowana obwodnica miasta i to na niej występuje największe nasilenie ruchu pojazdów, w tym ciężkich.

Środki transportu powodują nie tylko emisję zanieczyszczeń powietrza, ale i emisję hałasu oraz odczuwalne przez mieszkańców drgania.

Hałas emitowany jest także na zewnątrz obiektów przy istniejących zakładach jak: hurtownie opału, zakłady produkcji i obrotu paszami, płodami rolnymi, stacjach paliw, piekarniach, masarniach czy innych związanych jest przede wszystkim ze źródłami mobilnymi. Obecnie żaden z zakładów na terenie miasta nie posiada decyzji o dopuszczalnej emisji hałasu, co oznacza, że normy dopuszczalnego hałasu są dotrzymane.

Na terenie całego powiatu płońskiego, ze względu na jego typowo rolniczy charakter, najpoważniejszymi źródłami emisji hałasu są ciągi komunikacyjne oraz tło miejskie.

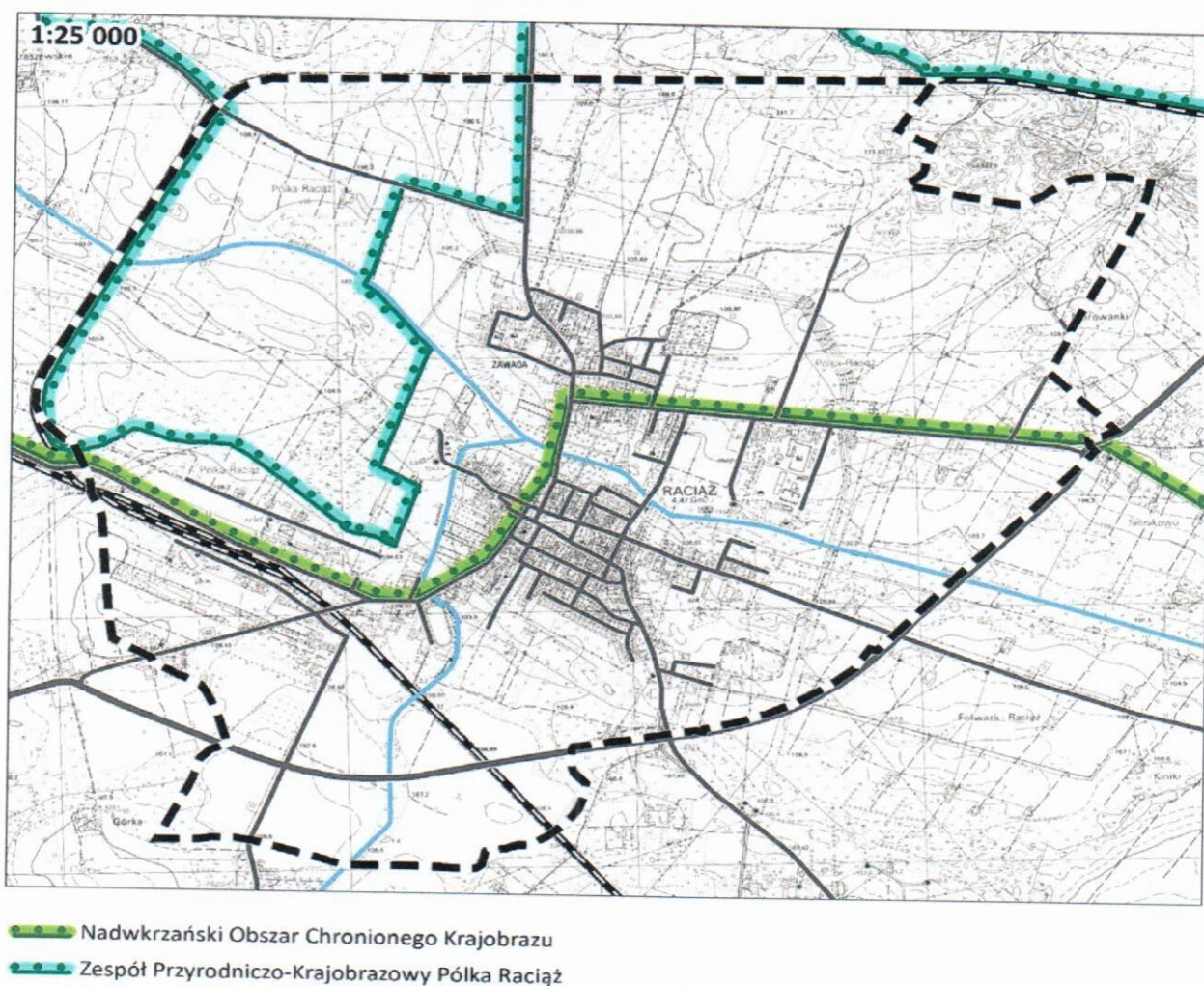
2.4. Obszary i obiekty chronione.

Ekologiczny system obszarów chronionych na terenie miasta to jedynie niewielki fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu w północno – zachodniej części. Łączna jego powierzchnia w granicach miasta wynosi 89,89 ha, tj. 23,5 % ogólnej jego powierzchni. Blisko 70 % tegoż obszaru stanowią użytki rolne. Jest to więc typowy krajobraz wiejski.

W strukturze przestrzennej jest to tzw. Obszar Nadwkrzański związany z doliną Wkry i jej dopływów. Nadwkrzański Obszar Chronionego Krajobrazu został ustanowiony Rozporządzeniem Nr 24 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Maz. nr 91 poz. 2456 ze zm.). Zostało ono zmienione w 2007 roku Rozporządzeniem Nr 12 Wojewody Mazowieckiego z dnia 3 kwietnia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Maz. 2007.67.1527). Obszar obejmuje tereny chronione za względu na możliwość zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Lokalizacja obszaru związana jest z doliną Wkry oraz jej dopływów. Mozaika siedlisk roślinności przywodnej (łągi, trzcinowiska, szuwały), łąki ekstensywne sprzyja utrzymaniu trwałych powiązań przyrodniczych pomiędzy terami cennymi przyrodniczo oraz mniejszymi ciekami. Rzeka charakteryzuje się znaczną różnorodnością przepływu: w niektórych miejscach płynie wolno meandrując, w innych natomiast zmienia się w rwący potok. Zmienność przepływów wiąże się z występowaniem różnego rodzaju siedlisk roślin oraz zwierząt.

Nieduża część miasta wchodzi w skład Zespołu Przyrodniczo Krajobrazowy Pólka – Raciąż utworzonego Rozporządzeniem Nr 24 Wojewody Mazowieckiego z dnia 16 września 2004 r. w sprawie ustanowienia Zespołu Przyrodniczo – Krajobrazowego Pólka – Raciąż (Dz. Urz. Maz. Nr 239, poz. 6411, ze zm.). Zespół przyrodniczo-krajobrazowy stanowi fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Schemat 2. Obszary i obiekty chronione w mieście Raciąż

Zgodnie z Ustawą o lasach za lasy ochronne mogą być uznane lasy, które są położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców. Na terenie Raciąża za lasy ochronne uznano 0,1260 ha powierzchni lasów. W związku z powyższym obowiązuje ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

W granicach miasta istnieje niewiele przyrodniczych obiektów pomnikowych objętych ochroną. Jedynym skupiskiem zieleni objętym ochroną prawną jest park miejski przy ulicy Mławskiej wpisany do rejestru zabytków pod nr 262/81. Park miejski zajmuje obszar ok. 3,5 ha i powstał ok. 1925 r. przy okazji regulacji i melioracji Raciążnicy, a jego układ oparty o kompozycję kwaterową położony jest po obu stronach rzeki. Głównych nasadzeń (klony i lipy) dokonano w czasie wytyczania parku, włączono ponadto istniejący drzewostan rosnący od ok. 1900 r.

Na ochronę zasługuje również grupa kasztanowców wokół kościoła, zielen na skwerze przy Placu Mickiewicza, zadrzewienie w rejonie dworca kolejowego.

Niezwykle cennym przyrodniczo fragmentem miasta jest dolina rzeki Raciążnicy. Są to w większości trwale użytki zielone, zajęte przez wielogatunkowe zbiorowiska roślin, głównie wieloletnich, występujące w obrzeżu rzeki, zagłębieniach trwale podmokłych i obszarach bagiennych.

2.5. Gospodarka odpadami.

Raciąż jest jedną z 60 gmin wchodzących w skład płockiego regionu gospodarki odpadami. Według założeń Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023 w celu utrzymania czystości i porządku na swoim terenie, gminy wchodzące w skład regionu zobowiązane będą realizować szereg zadań nałożonych na nie w tym zakresie. Jednym z nich będzie obowiązek określenia zasad i sposobów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmującego co najmniej frakcje takie jak: papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji. W ramach tworzenia systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obligatoryjnym zadaniem własnym gmin jest:

- zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania;
- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych zapewniających łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy,
- wskazanie miejsca zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych.

Na terenie Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. w Raciążu został utworzony Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, w którym są magazynowane:

- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- odpady wielkogabarytowe,
- metal,
- folie PE-HD, opakowania po środkach ochrony roślin, sznurki,
- odpady niebezpieczne wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych (rozpuszczalniki, resztki farb, klejów, żywic),
- baterie, akumulatory i świetlówki,
- odpady budowlane i rozbiórkowe.

W Pólkach-Raciąż (obszar od 2005 r. włączony do granic administracyjnych miasta) w maju 2011 r. została zakończona rekultywacja techniczna nieczynnego składowiska odpadów.

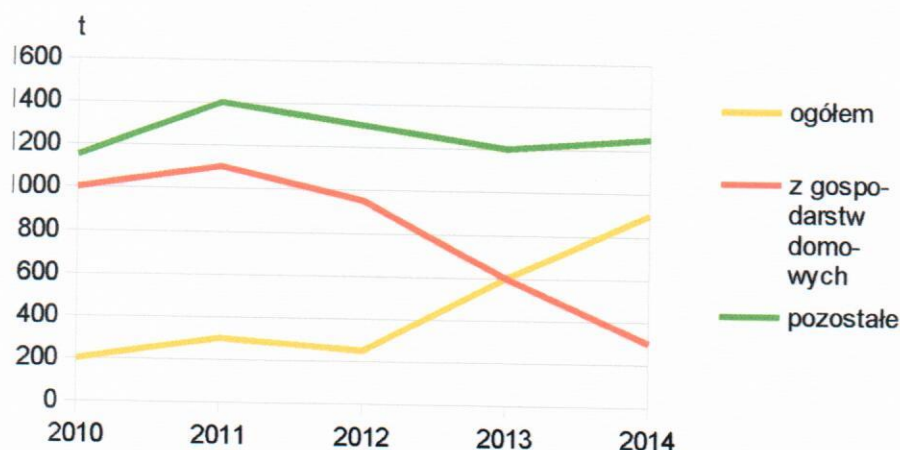

Odpady zostały przykryte warstwą ziemi, następnie wapnem oraz kolejną warstwą ziemi, obecnie trwają prace związane z rekultywacją biologiczną.

W 2012 roku w Raciążu zebrano ogółem 1397,68 ton zmieszanych odpadów komunalnych, z czego 282,27 ton było wytworzone przez gospodarstwa domowe.

Zmiany odebranych zmieszanych odpadów komunalnych w latach 2010-2014 przedstawia poniższy wykres.

Schemat 3. Zmieszane odpady komunalne zebrane w latach 2010-2014

Źródło: Dane Urząd Statystyczny w Warszawie – Statystyczne Vademecum Samorządowca 2015

Z wykresu zauważa się tendencję wzrostową w związku z odbieranymi zmieszanymi odpadami komunalnymi ogółem oraz spadkiem zmieszanych odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych.

3. Sytuacja demograficzna gminy.

W granicach administracyjnych Raciąża, na koniec 2014 roku, mieszkało 4668 osób, w tym 2425 kobiet i 2243 mężczyzn.

Zmiany ludnościowe w mieście od 2000 roku przedstawiają się następująco:

Tabela 3. Zmiany ludności zamieszkującej w mieście Raciąż w przekroju kilkunastu lat.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
4773	4790	4787	4737	4697	4755	4712	4688	4695	4624	4595	4661	4707	4568	4668

Źródło: Opracowanie własne.

Zaludnienie miasta Raciąż w badanym okresie zmalało z 4773 do 4668 tj. o 2,2 %, ale od 2013 r. ma tendencję wzrostową. Jest to symptom zwiększenia bodźców rozwojowych miasta stymulujących wzrost ludności.

Struktura ludności według płci jest zbliżona do struktury powiatu i struktury województwa (2014 rok) – kobiety stanowią 51,9 % (2425 kobiet) (powiat 50,6 %, województwo – 52, 2 %) ogółu mieszkańców.

Obecnie Miasto Raciąż jest gminą o najwyższym wskaźniku zaludnienia na 1 km², poza gminami warszawskimi, na terenie województwa. Średni wskaźnik gęstości zaludnienia w mieście w 2014 r. wynosi bowiem 123 osób na 1 km²; średnia w powiecie wynosi 25 osoby na 1 km², a w województwie – 150 osób na 1 km².

Poniższa tabela przedstawia jak kształtowały się dane demograficzne w latach 2011 – 2014.

Tabela 4. Struktura demograficzna miasta Raciąż w latach 2011 - 2014

Wyszczególnienie	Rok			
	2011	2012	2013	2014
Ludność				
Ogółem w tym:	4 661	4 707	4 568	4 668
Mężczyźni	2 227	2 242	2 199	2 243
Kobiety	2 434	2 465	2 269	2 425
Wskaźnik obciążenia demograficznego				
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	733	735	745	879
Ludność w wieku produkcyjnym	3 272	3 284	3 177	3 104
Ludność w wieku poprodukcyjnym	656	688	646	685
Saldo migracji w ruchu wewnętrznym				
Ogółem	-11	- 10	- 8	-
Przyrost naturalny				
Ogółem, w tym:	- 9	- 5	- 13	-13
Mężczyźni	- 11	- 1	- 10	-3
Kobiety	2	- 4	- 3	-10
Zgony				
Ogółem, w tym:	44	48	52	49
Mężczyźni	19	28	25	20
Kobiety	25	20	27	29
Ludność wskaźniki modułu gminnego				

ludność na 1 km ²	555	560	555	555
kobiety na 100 mężczyzn	109	110	108	108
małżeństwa na 1000 ludności	4,7	3,4	3,6	8,8
urodzenia żywe na 1000 ludności	9,2	10,5	8,5	7,7
zgony na 1000 ludności	9,4	10,5	11	10,5
przyrost naturalny na 1000 ludności	- 0,2	0	- 2,5	-2,8

Źródło: Opracowanie własne.

Czynniki demograficzne mają olbrzymi wpływ na tempo rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki terytorialnej. Jednym z tych czynników jest przyrost naturalny. Na terenie miasta Raciąża w badanym okresie jest on ujemny, co oznacza spadek liczby urodzeń. Również wskaźnik dynamiki demograficznej ma tendencje malejącą. Wskaźnik dynamiki demograficznej liczony jako stosunek liczby urodzin do liczby zgonów, był najwyższy w roku 2012 i wynosił 1. W 2014 roku liczył on już tylko 0,7.

Niekorzystnym zjawiskiem występującym na terenie Raciąża jest także ujemne saldo migracji, które skutkuje zmniejszeniem się liczby napływającej ludności na badanym obszarze. Proporcje między ilością kobiet i mężczyzn w badanym okresie utrzymywały dość stały stosunek. Wskaźnik ten w 2012 r. wynosił 110 kobiet, w 2013 r. 108, a w 2014 r. 107 kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Na terenie miasta Raciąża w ostatnim roku odnotowano spadek liczby zgonów. W porównaniu do pozostałych lat rozpatrywanego okresu, ilość zgonów zmalała o 6 %.

Pod względem struktury ludności według ekonomicznych grup wieku, największą liczbę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Niestety, w badanym okresie ich liczba stopniowo malała. Wyjątkiem był rok 2012, w którym liczba osób w tym wieku nieznacznie wzrosła. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w rozpatrywanym okresie w znacznym stopniu wzrósł, co jest niekorzystnym zjawiskiem w dynamice struktury wieku ekonomicznego ludności. Niesprzyjającym zjawiskiem w niniejszej dynamice jest także występująca w latach 2011 – 2013 tendencja spadkowa liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Chociaż w roku 2014 odnotowano znaczny wzrost osób w tej grupie wiekowej co jest zjawiskiem pozytywnym i pożądanym.

4. Zagadnienie bezrobocia. Rynek pracy.

Dokonujące się w ostatnich latach przekształcenia strukturalne i gospodarcze miały ogromny wpływ na sytuację ekonomiczną ludności. Transformacja systemowa przyniosła problem bezrobocia, tak jawnego, jak i ukrytego.

Bezrobocie stanowi poważny problem społeczny i ekonomiczny gminy miejskiej. Zadania wynikające z przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy realizowane są przez administrację samorządową – Powiatowy Urząd Pracy – w Płońsku, który swoim zasięgiem obejmuje m.in. miasto Raciąż.

Dane dotyczące bezrobocia przedstawiają tablice 5, 6 i 7.

Tabela 5. Struktura bezrobocia i zatrudnienia na terenie Miasta Raciąż

	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani				
Ogółem, w tym:	489	507	420	366
Mężczyźni	238	224	185	170
Kobiety	251	283	235	196
Pracujący na 1000 ludności				
Ogółem w tym:	200	212	218	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Płońsk

Analizując powyższe dane zauważa się w 2015 roku spadek bezrobocia w porównaniu do pozostałych lat. Liczba bezrobotnych w Gminie Miasto Raciąż na koniec 2015 roku wynosiła 366 osób, z czego 53,55 % stanowiły kobiety. W ostatnim roku badanego okresu w porównaniu do roku 2012 bezrobocie w gminie zmalało o 25,2 %, w przypadku kobiet o 21,9 %, a w przypadku mężczyzn o 28,6 %. Ponadto ogólna liczba pracujących w rozważanym okresie wzrosła o 8,26 %. W 2012 roku na 1000 mieszkańców Raciąża pracowało 200 osób, a w ostatnim roku badanego okresu- 218.

Tabela 6. Poziom i struktura bezrobocia w Raciążu w latach 2012 – 2015.

Lata	2012	2013	2014	2015
Wyszczególnienie				
Bezrobotni ogółem	489	507	420	366
udział %				
w tym:	100	100	100	100
Kobiety	251	283	235	196
Udział % w liczbie bezrobotnych	51,3 %	55,8 %	55,9 %	53,5 %
Młodzież do 24 lat	88	47	63	59
Udział % w liczbie bezrobotnych	18,0 %	9,3 %	15 %	16 %
Absolwenci	3	2	14	7
Udział % w liczbie bezrobotnych	0,6 %	0,4 %	3,3 %	1,9 %
Niepełnosprawni bezrobotni	10	10	15	10
Udział % w liczbie bezrobotnych	2,0 %	2,0 %	3,6 %	2,7 %

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Płońsk.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy, na koniec grudnia 2015 roku w Raciążu zarejestrowanych było 366 bezrobotnych. Prawo do zasiłku miało w tym czasie tylko 34 osoby, czyli nieco ponad 9,3 % wszystkich bezrobotnych mieszkańców miasta. W poprzednich latach ten stan przedstawiał się trochę lepiej i tak w 2012 roku i w 2014 r. prawo do zasiłku posiadało 13 % , a w 2013 r. 10 % bezrobotnych mieszkańców miasta.

Problemem bezrobocia dotknięte są różne kategorie osób. Wśród zarejestrowanych liczną grupę stanowią kobiety. W badanym okresie średni udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 53,5 %. Wskazuje to na trudną pozycję tej grupy bezrobotnych na rynku pracy. Bezrobocie dotknęło również ludzi młodych. Bezrobotna młodzież w wieku do 24 lat średnio stanowi prawie 15 % ogółu bezrobotnych, co oznacza, że co szósta osoba bezrobotna jest w wieku największej aktywności zawodowej. Osoby niepełnosprawne bezrobotne zarejestrowane w PUP Płońsk będące mieszkańcami miasta Raciąż, stanowią niewielki odsetek bezrobotnych – średnio 2,6 % w badanym okresie.

Na stan bezrobocia ma wpływ stopień wykształcenia. Z uzyskanych z PUP w Płońsku danych wynika, że na koniec 2015 r. około 32 % zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby posiadające zaledwie wykształcenie gimnazjalne i podstawowe. 47,9 % w tej kategorii bezrobotnych stanowią kobiety. Ponad 29 % to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. 52,3 % w tej kategorii bezrobotnych stanowią mężczyźni. Osoby z wykształceniem wyższym stanowią natomiast nieco ponad 6 %. Wśród tej kategorii bezrobotnych, udział kobiet w badanym okresie wynosił 56,5 %. Spośród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym, stanowiących 32,5 % wszystkich bezrobotnych,

większy odsetek obejmuje kobiety (63,8 % wśród tej kategorii bezrobotnych), co w sposób szczególny wskazuje na ich gorszą sytuację na rynku pracy.

W 2015 r. największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku mobilnym (mężczyźni i kobiety w wieku 18 – 54 lata). Grupa ta stanowiła nieco ponad 79 % wśród zarejestrowanych bezrobotnych. W obrębie tej grupy bezrobotnych największy odsetek stanowiły kobiety.

Biorąc pod uwagę staż pracy najliczniejszą grupę bezrobotnych w tej kategorii stanowiły osoby bez stażu pracy i ze stażem od 1-5 lat. Razem grupa ta stanowiła na koniec 2015 r. 41,8 %. Wśród osób bez stażu pracy większy odsetek stanowiły kobiety. W badanym okresie ich udział wynosił 61%. Także wśród osób ze stażem 1-5 lat większy odsetek stanowiły kobiety. W 2015 r. ich udział wynosił 56,8%. Poza tym, dość duży odsetek kobiet odnotowano wśród osób bezrobotnych ze stażem do 1 roku, gdzie stanowiły one, we wspomnianym roku, 62,79 %.

Istotny problem na rynku pracy stanowi bezrobocie długotrwałe tj. trwające od 12 do 24 miesięcy i powyżej 24 miesięcy. W 2015 r. osoby bezrobotne pozostające bez pracy ponad rok i ponad dwa lata, stanowiły około 46 %, z czego około 60 % tej grupy bezrobotnych stanowiły kobiety, a 59,3 % osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy. Wśród osób długotrwałe bezrobotnych największy udział stanowiły osoby w wieku od 45 – 54 lat, stanowiąc ponad 45%, z czego aż 65,79 % stanowią mężczyźni.

Przemiany strukturalne stworzyły miejsca pracy właściwie tylko w sektorze prywatnym. Osoby pracujące pochodzące z Raciąża w dużej mierze prowadzą działalność gospodarczą, zatrudnione są w handlu i usługach. Także i bezrobotni znajdują zatrudnienie w zakładach prywatnych (co wypacza nieco statystykę dotyczącą liczby bezrobotnych), w których pracują na tzw. „umowy krótkoterminowe” lub wręcz „na czarno”. Ten „czasowy rynek pracy” łagodzi nieco skutki bezrobocia, nie stwarza jednakże rodzinom stabilizacji finansowej.

Tabela 7. Struktura bezrobotnych według wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy według danych na 31.12.2015.

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych razem	z tego wg. czasu pozostawania bez pracy w miastach							Liczba bezrobotnych kobiet razem	z tego wg. czasu pozostawania bez pracy w miastach							Liczba bezrobotnych w okresie do 12 mies. od dnia ukoń. nauki	Liczba poszukiujących pracy
		do 1	1-3	3-6	6-12	12-24	pow. 24	do 1		1-3	3-6	6-12	12-24	pow. 24	razem	kobiety		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Czas pozostawania bez pracy w m-c																		
do 1	01	19	19	X	X	X	X	7	7	X	X	X	X	X	1	1	0	0
1-3	02	61	X	61	X	X	X	36	X	36	X	X	X	X	3	3	0	0
3-6	03	62	X	62	X	X	X	29	X	X	29	X	X	X	4	4	0	0
6-12	04	57	X	57	X	X	X	24	X	X	24	X	X	X	4	2	0	0
12-24	05	68	X	X	X	X	X	43	X	X	43	X	X	X	4	2	0	0
pow. 24	06	99	X	X	X	X	99	57	X	X	57	X	X	X	8	8	0	0
18-24	07	59	8	13	15	4	8	32	4	9	6	2	7	4	15	8	0	0
25-34	08	93	3	17	24	17	13	57	2	9	12	7	11	16	1	1	0	0
35-44	09	64	3	11	12	15	9	36	1	7	4	10	6	8	0	0	0	0
45-54	10	76	2	14	4	11	17	40	0	9	2	3	12	14	0	0	0	0
55-59	11	59	2	3	5	8	15	29	0	1	4	2	7	15	1	1	0	0
60 lat i więcej	12	15	1	3	2	2	3	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Wykształcenie																		
wyższe	13	23	2	5	3	5	2	13	1	3	1	2	1	5	1	1	0	0
połeczne i śr. zawod.	14	62	1	10	8	15	13	40	0	8	4	9	7	12	3	2	0	0
średnie ogólnokształc.	15	57	5	7	15	7	16	36	4	3	7	6	5	11	6	3	0	0
zasad. zawod.	16	107	4	16	23	18	26	51	0	12	10	1	15	13	5	3	0	0
gimnazjalne i poniżej	17	117	7	23	13	12	36	56	2	10	7	6	15	16	2	1	0	0
Staż pracy																		
do 1 roku	18	43	5	14	6	4	8	27	3	11	2	3	3	5	3	3	0	0
1-5	19	81	3	7	17	19	15	46	1	3	8	9	15	10	1	0	0	0
5-10	20	65	4	9	11	14	19	32	0	7	4	6	5	10	0	0	0	0
10-20	21	65	3	14	7	9	10	32	1	7	3	4	7	10	1	1	0	0
20-30	22	33	1	2	2	6	12	10	0	0	1	0	5	4	0	0	0	0
30 lat i więcej	23	7	0	2	1	0	4	5	0	2	1	0	0	2	0	0	0	0
bez stażu	24	72	3	13	18	5	12	44	2	6	10	2	8	16	12	6	0	0
Ogółem	25	366	19	61	62	57	68	196	7	36	29	24	43	57	17	10	0	0

Źródło: Dane z PUP Płońsk.

5. Infrastruktura społeczna i techniczna.

5.1. Edukacja.

Na terenie miasta Raciąż funkcjonują placówki oświatowo – wychowawcze dysponujące odpowiednią bazą lokalowo-edukacyjną .

Wychowanie przedszkolne.

Zadania z zakresu wychowania przedszkolnego realizowane są przez trzy placówki opiekuńczo – wychowawcze. Do nich należą:

- a) Miejskie Przedszkole w Raciążu, znajdujące się przy ul. Nadrzecznej 3,
- b) Niepubliczne Przedszkole Akademia Myszki Miki, znajdujące się przy ulicy Jana Pawła II, które swoją działalność rozpoczęło z dniem 1 września 2015 roku;
- c) Punkt Przedszkolny usytuowany przy ulicy 11 Listopada 20, będący własnością Gminy Raciąż, do którego uczęszczają dzieci 6-letnie.

W publicznym Miejskim Przedszkolu dzieci podzielone są na 6 grup wiekowych: grupa I skupiająca 2,5-3 latków, II - 4-latki, III - 4 i 5-latki, IV-5-latków, V – 5 i 6 latków, VI grupa – skupiająca 6 i 7–latków (w budynku przedszkola odbywają się zajęcia dzieci uczęszczających do tzw. klas zerowych). Zajęcia prowadzone są przez 8 nauczycielek zatrudnionych na umowę o pracę na czas nieokreślony. Poza tym zatrudnionych jest 5 pracowników obsługi: 2 woźne oddziałowe, 2 kucharki oraz 1 robotnik gospodarczy. Przedszkole zapewnia 9 godzinny pobyt dziecka, w tym również realizację podstawy programowej dla dzieci w wieku 3-6 lat (pracuje w godzinach od 7 do 16).

Warunki lokalowe są bardzo dobre. Na jedno dziecko przypada 2,6 m² powierzchni. Przedszkole oferuje dzieciom naukę języka angielskiego, zajęcia plastyczne i lekcje religii. Przedszkole dotowane jest z budżetu Miasta Raciąż.

Liczbę dzieci uczęszczających do Miejskiego Przedszkola w Raciążu w latach 2014 – 2015 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba dzieci uczęszczających do Miejskiego Przedszkola w latach 2014 – 2015.

Wyszczególnienie	2014	2015
Liczba dzieci ogółem w tym:	138	135
w grupie I	24	22 w tym 3 dzieci 2,5-lat.
w grupie II	25	25
w grupie III	15	25
w grupie IV	25 w tym 7 dzieci 4-	25 w tym 12 dzieci 4-lat.

	lat.	
w grupie V	25 w tym 7 dzieci 5-lat.	17 w tym 10 dzieci 5-lat.
w grupie VI	24 w tym 10 dzieci 5-lat.	----
	-----	21 w tym 3dzieci 7-lat.

Zródło: Dane uzyskane od dyrekcji publicznego przedszkola (stan na 30.09.2014 r. i 30.09.2015r.)

Natomiast Niepubliczne Przedszkole Akademia Myszki Miki, znajdujące się przy ulicy Jana Pawła II, które swoją działalność rozpoczęło z dniem 1 września 2015 roku we wniosku rejestracyjnym zadeklarowało prowadzenie 1 oddziału przedszkolnego, w którym mogłoby przyjąć 21 dzieci.

Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola w poszczególnych latach jest stabilna i ulga jedynie niewielkim wahaniom. Najmłodszy mieszkańcy miasta, którzy „chodzą” do przedszkola stanowią niewielki odsetek swoich rówieśników. W 2014 roku, spośród 178 dzieci w wieku od 3 do 6 lat, 77,5 % uczęszczało do przedszkola. Natomiast w 2015 r. spośród 180 dzieci – 75 % trzy-sześcioletków uczęszczało do przedszkola.

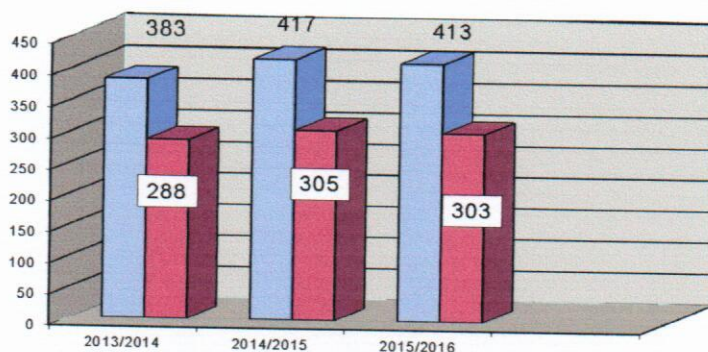
Szkolnictwo podstawowe.

Edukacja na poziomie podstawowym, w mieście, realizowana jest przez Szkołę Podstawową im. Stanisława Konarskiego przy ulicy Kilińskiego 62 B. Prowadzona jest ona w systemie jednozmianowym w dwóch budynkach szkolnych - dzieci z klas I – IV uczą się w oddzielnym budynku usytuowanym w pobliżu budynku głównego (16 izb lekcyjnych, zastępcza sala gimnastyczna i sala komputerowa), natomiast dzieci z klas V – VI uczą się w budynku głównym. Na jednego ucznia przypada prawie 5 m² powierzchni. Szkoła posiada możliwość korzystania z sali gimnastycznej, stołówki i biblioteki szkolnej.

W roku szkolnym 2015/2016 do szkoły podstawowej uczęszczało 413 uczniów w tym 110 (26,6 %) z terenu Gminy Wiejskiej Raciąż. Jak zmieniała się ogólna liczba uczniów, w tym uczniów mieszkających w Raciążu w badanym okresie, przedstawia poniższy wykres.

Schemat 4. Liczba uczniów Szkoły Podstawowej w Raciążu w latach 2013/2014 – 2015/2016 z uwzględnieniem uczniów zamieszkujących miasto Raciąż.

Ogólna liczba uczniów w latach 2013/2014 - 2015/2016 w Szkole Podstawowej z uwzględnieniem uczniów zamieszkujących na terenie miasta.

■ Liczba uczniów   ■ w tym uczniowie mieszkający w Raciążu

Jak widać liczba uczniów w badanym okresie od dwóch lat nie zmienia się. W roku szkolnym 2015/2016 liczba uczniów w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 wzrosła o 7,26 %. Liczba dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej mieszkających w Raciążu stanowiła średnio 74 % ogólnej liczby uczniów. Od dwóch lat widoczna jest jednak tendencja zmniejszania się udziału procentowego tej grupy dzieci w ogólnej liczbie uczniów (średnio o - 0,66 % w badanym okresie) z roku na rok.

W poszczególnych oddziałach klasowych udział dzieci będących mieszkańcami Raciąża był zbliżony do średniej i wynosił nieco powyżej 73 %.

Liczbę uczniów w poszczególnych oddziałach klasowych, z uwzględnieniem mieszkających w Raciążu, przedstawia poniższa tablica.

Tabela 9. Liczba uczniów w poszczególnych oddziałach klasowych w latach 2013/2014-2015/2016 z wyszczególnieniem mieszkańców Raciąża.

szkolny Liczba uczniów w klasach	Rok		
	2013/2014	2014/2015	2015/2016
KLASA I	68	94	66
w tym z Raciąża	50	74	60
KLASA II	58	69	94
w tym z Raciąża	46	47	68
KLASA III	65	58	68
w tym z Raciąża	44	46	46

KLASA IV	60	68	59
w tym z Raciąża	41	46	43
KLASA V	68	60	68
w tym z Raciąża	53	41	45
KLASA VI	64	68	58
w tym z Raciąża	54	51	41
RAZEM	383	417	413
w tym z Raciąża	288	305	303

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych ze Szkoły Podstawowej (dane na 30.09.2015 r.).

Z powyższej tabeli wynika, że liczba uczniów w poszczególnych oddziałach klasowych nie uległa większym zmianom w badanym okresie.

W szkole podstawowej zatrudnionych jest 36 nauczycieli w tym 1 nauczyciel świetlicy. 33 z nich to nauczyciele pełnoetatowi – 6 mianowanych, 26 dyplomowanych i 4 kontraktowych; trzech nauczycieli pracuje w nietatowym wymiarze godzin, w tym 2 nauczycieli mianowanych i 1 dyplomowany (według stanu na koniec grudnia 2015 roku). Obsługę gospodarczą zapewnia 11 osób – w tym 5 osób pracujących w stołówce.

Szkolnictwo gimnazjalne.

Edukacja na poziomie gimnazjalnym, w mieście, realizowana jest przez Publiczne Gimnazjum, mieszczące się przy ulicy Kilińskiego 62 B.

Liczbę uczniów uczęszczających do gimnazjum w latach szkolnych 2013/2014 – 2015 – 2016 przedstawia poniższa tablica.

Tabela 10. Liczba uczniów Gimnazjum w poszczególnych oddziałach klasowych w latach 2013/2014 - 2015/2016 z wyszczególnieniem mieszkańców Raciąża.

szkolny Liczba uczniów w klasach	Rok		
	2013/2014	2014/2015	2015/2016
KLASA I	83	70	76
w tym z Raciąża	52	54	54
KLASA II	77	83	71
w tym z Raciąża	55	52	52

KLASA III	72	75	75
w tym z Raciąży	50	53	52
RAZEM	232	228	222
w tym z Raciąży	160	159	158

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Publicznego Gimnazjum w Raciąży (wg 30.09.2015 r.).

Z powyższej tabeli wynika, że liczba uczniów kształtuje się średnio w badanym okresie na poziomie 227 uczniów. Udział uczniów mieszkających w Raciąży w liczbie wszystkich gimnazjalistów wynosi średnio 70 %, co potwierdza fakt, iż uczniowie Szkoły Podstawowej w Raciąży wybierają raciąskie gimnazjum, nie szukając innych szkół tego typu w sąsiedztwie. Poza tym, liczba uczniów gimnazjum mieszkających poza Raciążem, uległa zwiększeniu, co świadczy o popularności i dobrym poziomie Gimnazjum w Raciąży.

Powierzchniowo na jednego ucznia publicznego gimnazjum przypada ponad 7m² powierzchni.

Gimnazjum działa w systemie jednoznanowym. Obsadę pedagogiczną stanowi 19 nauczycieli, w tym 17 z nich to nauczyciele pełnoetatowi – 4 mianowanych, 14 dyplomowanych i 1 kontraktowy (stan na koniec grudnia 2015 roku). Dwoje z nich pracuje w niepełnym wymiarze godzin i są to nauczyciele: 1-mianowany i 1 kontraktowy. Obsługę gospodarczą zapewniają 2 etaty.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne.

Na terenie miasta funkcjonują dwie szkoły ponadgimnazjalne:

1. Zespół Szkół,
2. Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego.

W skład Zespołu Szkół w Raciąży wchodzi: Liceum Ogólnokształcące im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, Technikum, Szkoła Zawodowa i Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych. Zespół ten mieści się na ulicy Kilińskiego 64. Średnia liczba uczniów w ostatnich latach szkolnych tj. 2014/2015 – 2015/2016 wynosiła 511 uczniów.

Liceum ogólnokształcące jest 3 –letnią szkołą średnią, która solidnie przygotowuje do zdania matury i kontynuowania nauki na studiach wyższych. Uczniowie w zależności od wyboru klasy mają możliwość rozszerzania przedmiotów z bloku humanistycznego (j. polski, historia, wos, j. angielski) oraz przedmiotów z bloku matematyczno-przyrodniczego (matematyka, fizyka, chemia, biologia, geografia). W szkole znajduje się około 10 oddziałów, w których uczy się prawie 250 osób. Szkoła zapewnia wszystkim uczniom wysoko wykwalifikowaną kadre

pedagogiczną. Zespół ten stworzył integralne programy: wychowawczy i edukacyjny. Zapewniają one uczniom kompleksowe wykształcenie, a także prawidłowy rozwój wychowawczy ucznia.

ZS w Raciążu prowadzi także Technikum 4-letnie o następujących specjalnościach:

- 1) Technik ekonomista. Kształcenie w tym zawodzie ma na celu przygotowanie absolwentów do sprawnego wykonywania różnorodnych zadań zawodowych w warunkach gospodarki rynkowej. Od wielu lat szkoła przywiązuje szczególną wagę do nauczania przedmiotów zawodowych z zastosowaniem technik komputerowych. Na zajęciach rachunkowości, ekonomiki i na pracowni ekonomicznej uczniowie poznają obsługę i zastosowanie wielu programów finansowo-księgowych, magazynowych, kadrowo-płacowych po to, by mogli lepiej konkurować na coraz bardziej wymagającym rynku pracy.
- 2) Technikum 4-letnie technik informatyk. Kształcenie w tym zawodzie opiera się na nauczaniu z dziedziny programowania, posługiwania się gotowymi pakietami oprogramowania użytkowego dla powszechnie spotykanych zastosowań, projektowania i zakładania baz danych, obsługiwanie komputerów pracujących pod kontrolą różnych systemów operacyjnych, dobierania konfiguracji sprzętu i oprogramowania dla różnych zastosowań, obsługiwanie lokalnych sieci komputerowych i nadzorowania ich pracy.
- 3) Technikum 4 -letnie technik żywienia i usług gastronomicznych - Kształcenie w tym zawodzie ma na celu przygotowanie absolwentów do sprawnego wykonywania różnorodnych zadań zawodowych w warunkach gospodarki rynkowej. Szkoła ta umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości oraz tytułu technika po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Zespół Szkół w Raciążu umożliwia także młodzieży ukończenie szkoły zawodowej o następujących specjalnościach:

- 1) **kucharz** - w 2-letniej szkole zawodowej uczeń nauczy się przyrządzania różnego rodzaju potraw, dań, przekąsek, ciast i deserów. Jednak wbrew najczęstszemu skojarzeniom jego praca nie sprowadza się tylko do zapewnienia posiłków. Profesjonalny kucharz to nie tylko znakomity rzemieślnik, ale także w wielu przypadkach prawdziwy artysta, który potrafi z gotowania i przygotowanych potraw uczynić prawdziwą sztukę. Ponadto dysponuje wiedzą i umiejętnościami, które umożliwiają przyrządzanie potraw w różnych kulturach kulinarnych i dostosowanych do różnych okazji. Szkoła kończy się egzaminem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe.
- 2) **ślusarz** - Celem kształcenia pracy w tym zawodzie jest pozyskanie umiejętności budowania różnych konstrukcji stalowych lub konserwacja i naprawa narzędzi, mechanizmów i wyrobów metalowych.
- 3) **oddziały wielozawodowe - Okres nauki: 2 lub 3 lata w zależności od zawodu.** Cykl 2-letni obowiązuje tylko w zawodach: sprzedawca, lakiernik i kucharz małej gastronomii. W oddziałach tych doksztalcani są uczniowie - pracownicy młodociani w

zakresie przedmiotów ogólnokształcących, którzy zawarli umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego z pracodawcą, w określonym zawodzie. Doksztalanie w zakresie teoretycznych przedmiotów zawodowych realizowane jest na turnusach 4 tygodniowych w każdym roku nauki, w ośrodkach doksztalania zawodowego w różnych miastach Polski.

Szkoła ZS w Raciążu dysponuje wzorcowo wyposażonymi pracowniami gastronomicznymi, w których odbywają się zajęcia praktyczne dające młodzieży możliwość zdobycia cennych umiejętności niezbędnych do wykonywania zawodu. Szkoła dysponuje także trzema pracowniami komputerowymi wyposażonymi w 52 stanowiska komputerowe podłączone do sieci lokalnej i internetu o prędkości 8 Mb/s oraz skanery, drukarki, projektor multimedialny i inne urządzenia. Zajęcia ze wszystkich przedmiotów zawodowych odbywają się z podziałem na grupy zapewniające każdemu uczniowi indywidualną pracę na komputerze.

W szkole ZS w Raciążu zatrudnionych jest 41 nauczycieli. Wszyscy nauczyciele mają pełne przygotowanie do zawodu.

Drugim zespołem szkół ponadgimnazjalnych funkcjonujących na terenie miasta Raciąż jest Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego, który powstał w 1994 roku. Szkoła jest miejscem, w którym uczniowie w atmosferze poczucia bezpieczeństwa, wzajemnego szacunku, zrozumienia oraz wsparcia ze strony nauczycieli i dyrekcji zdobywają potrzebną wiedzę i umiejętności. Każdemu z nich stwarza się właściwe warunki zrównoważonego rozwoju poprzez zaoferowanie mu dostępu do innowacyjnych zajęć dydaktycznych. Nad jego rozwojem czuwa kompetentna, zaangażowana i odpowiedzialna kadra pedagogiczna, stosująca nowoczesne metody nauczania, wykorzystująca w swojej pracy technologię informacyjną, (procesory, skanery, drukarki, nagrywarki), urządzenia multimedialne (tablice interaktywne, tablety) oraz różnorodne pomoce dydaktyczne. Lekcje prowadzone przez wykwalifikowanych pedagogów, wrażliwych na problemy uczniów sprawiają, że szybciej przyswajają oni wiedzę i osiągają lepsze wyniki w nauce. Świadczy o tym duża liczba stypendystów Prezesa Rady Ministrów oraz absolwentów dostających się corocznie na najlepsze wyższe uczenie w kraju.

W budynku szkolnym jest siedem bardzo dobrze wyposażonych sal dydaktycznych, pracownie komputerowe z podłączeniem do Internetu, biblioteka szkolna, pomieszczenie socjalne, szatnia, sklepik, sanitariaty, pobudowana od podstaw i nowoczesnie wyposażona siłownia oraz profesjonalna sala do nauki języków obcych. Na terenie placówki znajduje się także boisko szkolne do małych gier zespołowych.

W skład Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego wchodzi:

- 1) Społeczne Liceum Ogólnokształcące STO w Raciążu, które istnieje od 1 września 1998 roku. Ma swoją siedzibę przy ulicy Płockiej 28. Nadzór nad działalnością szkoły sprawuje Samodzielne Koło Terenowe Nr 223 STO z siedzibą w Ciechanowie, zwane organem

prowadzącym. Organem sprawującym nadzór pedagogiczny jest Mazowiecki Kurator Oświaty. Liceum Ogólnokształcące STO w Raciążu jest organizatorem, współorganizatorem i uczestnikiem wielu imprez sportowych (Mistrzostwa Polski Społecznych Szkół Podstawowych w Halowej Piłce Nożnej, Halowe Mistrzostwa Polski STO w piłce nożnej drużyn gimnazjalnych, mistrzostwa powiatu płońskiego w tenisie stołowym, Mistrzostwa Powiatu Płońskiego w Halowej Piłce Nożnej, Turniej Piłki Nożnej Szkół Średnich Społecznego Towarzystwa Oświatowego, Mistrzostwa Powiatu Płońskiego Szkół Ponadgimnazjalnych Orlik), które dostarczają młodzieży, rodzicom i nauczycielom niezapomnianych przeżyć. Licealiści biorą udział w konkursach (językowych, recytatorskich, historycznych, humanistycznych, ortograficznych, informatycznych, poetyckich) odbywających się dzięki współpracy z miastem i gminą Raciąż oraz Miejskim Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji. Dyrekcja wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów organizuje im dodatkowe godziny zajęć z języków obcych, języka polskiego, matematyki, informatyki, historii, geografii oraz innych przedmiotów, które sprawiają im trudności. Ogromnym sukcesem Społecznego Liceum Ogólnokształcącego jest nawiązanie współpracy ze szkołami z Litwy, Białorusi i Ukrainy. Dzięki temu polscy uczniowie mają możliwość doskonalenia języka rosyjskiego, poznania życia i obyczajów rówieśników zza wschodniej granicy oraz zwiedzania ciekawych miejsc. Zagraniczni goście mogą bezpłatnie wypoczywać w naszym kraju, poznać język i historię Polski oraz nawiązać nowe, interesujące znajomości. Osiągnięcia szkoły są zasługą wielu, zarówno młodych, jak i starszych nauczycieli, którzy nie szczędzą trudów, aby ich wychowankowie wyrosli na inteligentnych, rozsądnych i zaradnych życiowo ludzi, którzy w przyszłości będą w stanie znaleźć swoje miejsce na nieustannie zmieniającym się rynku pracy.

- 2) Społeczne LO dla Dorosłych, gdzie nauka w szkole odbywa się w systemie zaocznym
- 3) Publiczna Szkoła Policealna w Raciążu dla dorosłych - daje możliwość zdobycia umiejętności z zakresu zawodów - Technik bezpieczeństwa i higieny pracy, Technik turystyki wiejskiej, Technik pojazdów samochodowych, Opiekun w domu pomocy społecznej, Opiekun medyczny, Technik usług kosmetycznych, Opiekunka dziecięca, Terapeuta zajęciowy.

Od pierwszego września 2015 roku do ZS STO zakupiono 60 tabletów dla uczniów i nauczycieli wraz z oprogramowaniem. Udostępniono na nich podręczniki, pomoce, naukowe, słowniki, lektury, filmy oraz inne materiały przydatne w procesie kształcenia.

Liczbę uczniów w poszczególnych typach szkół w badanym okresie obejmującym lata szkolne 2014/2015 – 2015/2016 przedstawia poniższa tablica.

Tabela 11. Liczba uczniów w poszczególnych typach w placówkach oświatowych funkcjonujących w mieście Raciąż w latach 2014/2015 – 2015/2016.

Lp.	Nazwa placówki oświatowej		2014/2015		2015/2016	
			Liczba uczniów w placówce	Ilość oddziałów w placówce	Liczba uczniów w placówce	Ilość oddziałów w placówce
1	Zespół Szkół 09-140 Raciąż ul. Kilińskiego 64	Liceum Ogólnokształcące	192	7	166	6
		Technikum	135	6	133	6
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa	175	6	171	6
		Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych	0	0	50	2
2	Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego 09-140 Raciąż ul Płocka 28	Liceum Ogólnokształcące	40	2	40	2
		Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych	21	2	44	2
		Publiczna Szkoła Policealna dla dorosłych	285	10	304	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Zespołu Szkół oraz STO.

Z powyższej tabeli wynika, że największym zainteresowaniem cieszyły się szkoły średnie. Tego typu szkoły były chętniej wybierane przez młodzież mieszkającą w Raciążu będącą absolwentami gimnazjum i uczniami Zespołu Szkół. Dużym zainteresowaniem cieszyła się także szkoła wielozawodowa

5.2. Opieka zdrowotna.

Podstawowa opieka zdrowotna w mieście Raciąż, w ramach zawartych kontraktów z Narodowym Funduszem Ochrony Zdrowia, świadczona jest przez dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: Poradnię Rodzinną „ZDROWIE” i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MADENT-MED”.

Bazą pierwszej z praktyk jest budynek Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Raciążu mieszczący się przy ulicy Mławskiej 15, wynajmowany od Gminy Miasto Raciąż. Lekarze Poradni Rodzinnej „ZDROWIE” świadczą swoje usługi zarówno mieszkańcom Raciąża, jak i okolic.

Przychodnia NZOZ „MADENT – MED” świadczy swoje usługi w budynku przy ul. Błonie 22.

Wyposażenie w podstawowy sprzęt diagnostyczny, jakim dysponują obydwa zespoły lekarzy rodzinnych, jest dostateczne.

Dane dotyczące liczby pacjentów, liczby lekarzy i pielęgniarek oraz funkcjonujących poradni w obu praktykach lekarskich przedstawia poniższa tablica.

Tabela 12. Porównanie Praktyk świadczących podstawową opiekę zdrowotną w Raciążu.

Wyszczególnienie	Poradnia Rodzinna „ZDROWIE”	„MADENT – MED”	Ogółem
Liczba pacjentów	6 850	5 478	12 328
w tym z Raciąża	2 542	2 460	5 002
Podstawowa opieka zdrowotna – poradnie	-poradnia ogólna dla dorosłych, -poradnia ogólna dla dzieci chorych -poradnia dla dzieci zdrowych -poradnia środowiskowo-rodzinna -poradnia położnej środowiskowo-rodzinnej -gabinet diagnostyczno-zabiegowy - gabinet medycyny szkolnej -punkt szczepień	-poradnia ogólna dla dorosłych, - poradnia ogólna dla dzieci chorych - poradnia dla dzieci zdrowych -poradnia stomatologiczna - poradnia ginekologiczno-położnicza -gabinet diagnostyczno-zabiegowy --punkt szczepień	
Liczba zatrudnionych lekarzy	9	5	14
Liczba zatrudnionych pielęgniarek	6 dyplomowanych + 1 szkolna	3 dyplomowane, 1 położna, 1 asystentka stomatologiczna i 1 recepcjonistka	10 + 1 położna + 1+asystentka stomatologiczna + 1 recepcjonistka
Inne świadczenia		- profilaktyka i promocja zdrowia - opieka domowa	
Liczba przyjętych pacjentów	29 770	16 867	46 637

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ZOZ

Na terenie budynku Poradni Rodzinnej „ZDROWIE” znajduje się również Indywidualny Gabinet Okulistyczny, prywatne „Laboratorium Analiz Lekarskich” oraz prywatny zakład optyczny. Zlokalizowany jest tam również jeden z oddziałów SPZZOZ w Płońsku - Dział Pomocy Doraznej, obejmujący Zespół Wyjazdowy Wypadkowy i Zespół Wyjazdowy Reanimacyjny.

Natomiast w przychodni „MADENT – MED” znajduje się prywatne „Laboratorium Analiz Lekarskich” oraz Centrum Zdrowia „Szansa”, składające się z poradni psychologicznej i logopedycznej.

Na terenie miasta Raciąż można również skorzystać z usług specjalistycznych z zakresu rehabilitacji narządów ruchu oraz zabiegów fizykoterapii, świadczonych przez poradnię rehabilitacyjną Poradni Rodzinnej „ZDROWIE”. Działalność poradni z punktu widzenia występujących potrzeb jest niezbędna oraz powszechnie akceptowana.

W ramach zawartych kontraktów z NFOZ w mieście funkcjonuje także Centrum Ginekologiczno-Stomatologiczne oraz Poradnia Stomatologiczna "Ela-Dent".

Świadczenia szpitalne dla Raciąży prowadzi Szpital Powiatowy. Liczba oddziałów szpitalnych wynosi 11. W skład szpitala wchodzi także Zakład Opiekuńczo-Lecznicy. Liczba łóżek szpitalnych wynosi 317, średnio na oddział przypada 26 łóżek. Najwięcej łóżek przypada na oddział internistyczny, a najmniej – na oddział intensywnej terapii.

Uzupełnieniem lecznictwa otwartego i zamkniętego są gabinety prywatne. Na koniec 2015 roku w Raciążu prowadzono 3 gabinety stomatologiczne oraz 3 apteki.

5.3. Kultura, turystyka i sport.

Bazą dla realizacji zadań z dziedziny kultury, kultury fizycznej i sportu są następujące obiekty:

- Miejskie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji im. Ryszarda Kaczorowskiego w Raciążu,
- Stadion sportowy
- Hala sportowa

Miejskie Centrum Kultury Sportu i Rekreacji im. Ryszarda Kaczorowskiego w Raciążu, mieści się w budynku własnym przy ulicy Parkowej 14 (14 września 1958 roku oddano do użytku Dom Kultury). Jest jednostką organizacyjną miasta utworzoną w wyniku rozdziału Miejsko - Gminnego Domu Kultury i Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej, będących następstwem rozdziału wspólnych dla miasta i gminy organów.

Placówka dysponuje salą widowiskową na 200 osób, salą kinową na 24 osoby, salą prób, salą konferencyjną oraz dwiema salami zajęciowymi. W skład MCKSiR wchodzi Biblioteka Miejska licząca ok. 20 500 księgozbiorów.

Miejskie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji im. Ryszarda Kaczorowskiego w Raciążu, upowszechnia szeroko rozumianą kulturę prowadząc koła zainteresowań, do których należą :

- klub tańca towarzyskiego AKCENT
- klub tańca nowoczesnego
- koło plastyczne
- ognisko muzyczne
- kółko teatralne
- drużyna Harcerska „AMISTAD”
- zumba
- kluby Emerytów i Seniorów (grupa liczna i bardzo aktywna),

Na zajęcia te uczęszcza około 170 osób.

Niezależnie od powyższego organizowane są różne konkursy (np. plastyczne, recytatorskie), turnieje (np. szachowe, warcabowe, tenisa stołowego), festyny (np. z okazji Dni Raciąża, majówki, jarmarki), wystawy (np. rękodzieła artystycznego, malarstwa i rzeźby), występy okolicznościowe i rocznicowe (akademie z okazji np. Dnia Matki czy święta w dniu 3-go Maja, 11 Listopada), przeglądy (np. przegląd amatorskich grup teatralnych czy przegląd dorobku kulturalnego różnych środowisk, przegląd muzyki RAP), wycieczki (autokarowe i rowerowe), spotkania autorskie, w których biorą aktywny udział zespoły i grupy działające przy MCKSiR.

Miejskie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji im. Ryszarda Kaczorowskiego w Raciążu organizuje różnego rodzaju zajęcia dla dzieci w okresie ferii i wakacji w celu uatrakcyjnienia wolnego czasu tym osobom, które nie mają możliwości wyjazdu.

Stan techniczny budynku, w którym mieści się MCK jest dobry. Wielofunkcyjna sala widowiskowa jest po kapitalnym remoncie. Ponadto zmodernizowano wnętrze siedziby oraz wykonano modernizację instalacji elektrycznej, telefonicznej, sieciowej, odgromowej, wodno-hydraulicznej. Wymieniono także poszycie dachowe. Istnieje jeszcze konieczność wykonania elewacji zewnętrznej, w tym termomodernizacji.

W mieście Raciąż przy Ochotniczej Straży Pożarnej funkcjonuje orkiestra dęta (ciesząca się bogatą historią – powstała bowiem w 1904 roku), która swoimi występami uświetnia święta państwowe, kościelne, lokalne uroczystości i pogrzeby zasłużonych osób. Skład orkiestry w dużej mierze stanowią młodzi mieszkańcy miasta. Działa także chór parafialny oraz dwie schole: dziecięca i młodzieżowa.

Od 2008 roku redagowana jest gazeta lokalna – „Puls Raciąża” zawierająca różnorakie wiadomości dotyczące się spraw miejskich, stanowiąca swego rodzaju kronikę lokalnych wydarzeń.

Miasto Raciąż nie należy do miejscowości turystycznych, choć zabytki, które znajdują się na jego terenie należą do atrakcji turystycznych. Miasto nie posiada naturalnych warunków przyrodniczych do uprawiania turystyki oraz czynnego wypoczynku. Praktycznie nie istnieje infrastruktura turystyczna. Brak jest odpowiedniej bazy hotelowej i gastronomicznej. Jedyne miejsca noclegowe to te, które oferują stacje benzynowe (jedna zlokalizowana na terenie miasta, druga w niewielkiej odległości od jego granic). W granicach miasta brak jest terenów i obiektów mogących służyć codziennemu wypoczynkowi jego mieszkańców, tych dorosłych i tych najmniejszych.

Ważnym elementem środowiska kulturowego jest również sport.

W kompleksie sportowym składającym się ze stadionu i hali sportowej działa Klub Sportowy „Błękitni”.

Ludowy Klub Sportowy „Błękitni” powstał w 1922 roku i należy do najbardziej zasłużonych w historii mazowieckiego piłkarstwa. „Błękitni” Raciąż są organizacją społeczną działającą na prawach stowarzyszenia. Aktualnie posiada sekcję piłki nożnej, w skład której wchodzi: seniorzy, juniorzy, trampkarze i młodziki. Dawniej oprócz sekcji piłki nożnej w klubie działały: sekcja kolarska, lekkiej atletyki i strzelectwa.

Obecnie drużyna seniorów występuje w III Lidze. W 1986 roku drużyna juniorów zdobyła Mistrzostwo Polski w Spartakiadzie Młodzieży w Piotrkowie Trybunalskim. W zakresie wychowania i szkolenia młodzieży klub może poszczycić się wychowaniem wielu piłkarzy grających w centralnych rozgrywkach, wśród których należy wymienić: Marka Józwiaka, Tomasza Arceusza czy Bogdana Józwiaka.

W 2013 roku klub zmienił nazwę z LKS (Ludowy Klub Sportowy) na KS (Klub Sportowy).

Oprócz wyczynowej działalności sportowej KS „Błękitni” jest również organizatorem wielu imprez masowych o charakterze sportowo – rekreacyjnym (głównie rozgrywki meczy ligowych).

Hala sportowa o wymiarach 33x11 m² ma dobry stan techniczny. W 2001 roku został przeprowadzony kapitalny remont obiektu, w którym zainstalowano ogrzewanie elektryczne, wymieniono pokrycie dachowe, okna oraz wyremontowano łazienki.

W okresie od 22.10.2009 r. do 28.01.2010 r. zrealizowano projekt pn: „Remont Stadionu Miejskiego w Raciążu”. Projekt współfinansowany był w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, Oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie

gospodarki wiejskiej, działanie 313/322/323 Odnowa i rozwój wsi. Wartość projektu wynosiła 700 981,16 zł. Kwota dofinansowania ze środków EFRROW uzyskana przez Gminę Miasto Raciąż wyniosła 430 931,00 zł, a środki własne beneficjenta przeznaczone na ten cel 270 050,16 zł.

Ważnym atutem miasta jest wyznaczenie przebiegającego przez Raciąż niebieskiego szlaku rowerowego „Północ – Południe” o długości 85 km, o przebiegu Mystkowo – Raciąż – Baboszewo – Płońsk – Kroczewo – Czerwińsk n. Wisłą.

5.4. Sieć wodociągowa, kanalizacja i oczyszczanie ścieków.

Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie miasta zdecydowana większość mieszkańców ma dostęp do wody bieżącej z sieci wodociągowej. Odsetek osób korzystających z wodociągu sieciowego wynosi 88,9 %.

Źródłem zaopatrzenia w wodę miasta RaciąŜa jest ujęcie wód podziemnych znajdujące się w miejscowości Witkowo, zlokalizowane około 1,3 km od RaciąŜa, przy drodze RaciąŜ - Płońsk. Ujęcie zaopatruje w wodę zarówno miasto jak i gminę RaciąŜ. W skład ujęcia wchodzi trzy otwory studzienne:

- studnia nr 2 o głębokości 80 m i wydajności eksploatacyjnej 100 m³/h
- studnia nr 3 o głębokości 60 m wydajności eksploatacyjnej 80 m³/h,
- studnia nr 4 o głębokości 50 m i wydajności eksploatacyjnej 70 m³/h,

zatwierdzone decyzją Głównego Geologa Kraju z dnia 1986.03.24 znak: KDH/013/5136/M/86, zasobach eksploatacyjnych w kategorii "B" w wysokości 300 m³/h przy depresji 3,5 m. Studnie zostały wykonane przez Kombinat Geologiczny „Północ” w Warszawie w okresie od kwietnia do maja 1981 roku.

W grudniu 2010 roku zrealizowano modernizację Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Witkowo, która zapewniła pełną automatyzację procesów oraz poprawę jakości uzdatnianej wody. Zastosowana technologia uzdatniania polegała na napowietrzaniu oraz usuwaniu związków żelaza i manganu w procesie filtracji. Woda pompowana jest w dwustopniowym procesie, pompy zainstalowane w studniach głębinowych tłoczą wodę przez układ uzdatniania do zbiorników wyrównawczych, skąd pompy II° tłoczą wodę do sieci wodociągowej. Proces uzdatniania wody prowadzony jest poprzez napowietrzanie wody w aeratorze ciśnieniowym o minimalnym czasie przetrzymania 180 sekund, następnie woda poddawana jest jednostopniowej filtracji na złożu kwarcowym i katalitycznym, które odpowiada

za procesy odżelaziania i odmanganiania. Uzdatniona woda przetrzymywana jest w zbiorniku retencyjnym, po czym przy pomocy pompowni II° pompowana jest do sieci wodociągowej. Wody popłuczne gromadzone są w zbiorniku ziemnym.

Mimo, iż w 2010 r. przeprowadzono częściową modernizację Stacji Uzdatniania Wody to w najbliższym czasie planuje się wykonanie remontu budynków w obiekcie SUW (w tym termomodernizację). Ponadto zamierza się wymianę wyeksploatowanych pomp głębinowych ujęcia podziemnego na nowe oraz wyposażenie ciągu technologicznego w innowacyjny system dezynfekcji końcowej z zastosowaniem przepływowych sterylizatorów UV do wody.

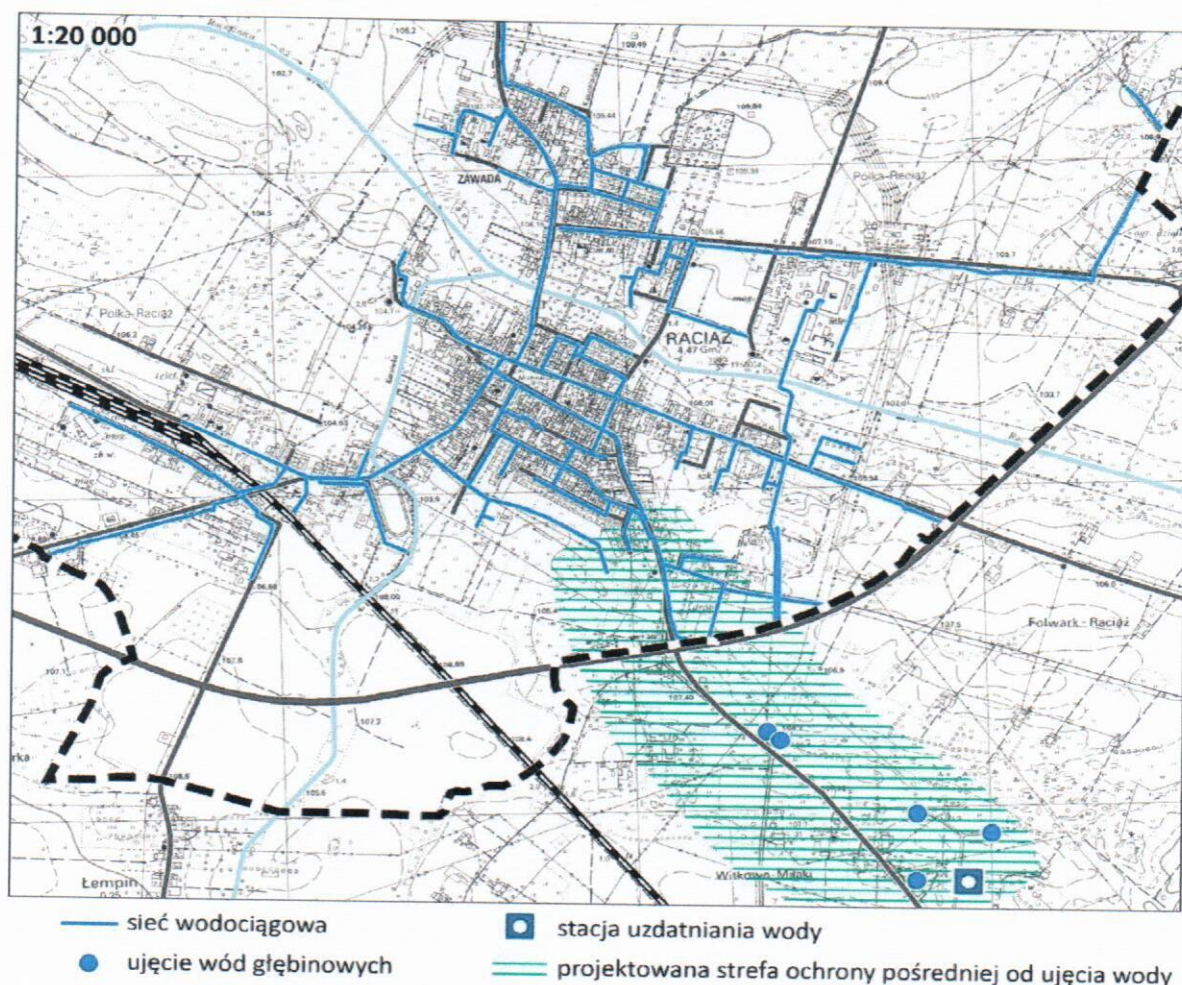
Strefa ochrony bezpośredniej studni głębinowych mieści się w granicach ogrodzonej nieruchomości SUW Witkowo. Z terenem ujęcia wody graniczą grunty rolne.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2012 r. długość sieci wodociągowej w Raciążu wynosiła 15,4 km, do budynków mieszkalnych oraz zbiorowego zamieszkania prowadziło 680 przyłączy, a gospodarstwom domowym dostarczono 129,1 dm³ wody. Liczba korzystających z sieci wodociągowej to 4201 osób. Jakość dostarczanej wody jest stale monitorowana przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny. Należy stwierdzić, że dostarczana woda spełnia wszystkie wymagania jakościowe.

Tabela 13. Pobory wody z wodociągu na podstawie GUS (dane na 31.12.2012 r.)

lp.	rok	pobory - gospodarstwa domowe		pobory ogółem
		m ³ /r	% ogółu	m ³ /r
1.	2008	116,3	80,5	144,5
2.	2009	116,3	81,3	143,1
3.	2010	116,9	81,1	144,2
4.	2011	121,7	79,7	157,2
5.	2012	129,1	78,8	163,9

Schemat 5. Sieć wodociągowa

Jak wynika z powyższego zestawienia woda z ujęcia Witkowo pobierana jest głównie na potrzeby gospodarstw domowych i wynosi około 80% ogólnego poboru wody. Niski udział poboru wód na potrzeby przemysłu oraz inne spowodowany jest tym, iż główny zakład przemysłowy znajdujący się w Raciażu, POLMLEK Raciaz Sp. z o.o. eksploatuje własne ujęcie wód.

Kanalizacja i oczyszczanie ścieków.

Z bytowaniem ludzi, prowadzeniem działalności związane jest powstanie ścieków socjalno – bytowych oraz technologicznych. Powstają też ścieki deszczowe, często o wysokich stężeniach zanieczyszczeń.

Odsetek mieszkańców Raciaża korzystających z sieci kanalizacyjnej kształtował się na koniec 2014 roku na poziomie 51,1 %.

Miasto Raciąż posiada miejską biologiczną oczyszczalnię ścieków, która zlokalizowana jest we wschodniej części miasta, w sąsiedztwie zakładu POLMLEK Raciąż. Oczyszczane są w niej ścieki komunalne. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Raciążnica. Maksymalną przepustowość oczyszczalni określa się na 419 m³/dobę, średnią zaś na 292 m³/dobę, równoważna liczba mieszkańców określająca wielkość oczyszczalni w Raciążu wynosi 3 250 RLM. Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie w 2012 roku oczyszczeniu zostało poddane 115 000 m³, średnio 315 m³/dobę, co oznacza, że projektowana średnia przepustowość oczyszczalni została przekroczona.

Miejska oczyszczalnia w Raciążu jest typu BIBLOK PS-400, jej podstawowymi zespołami są:

- krata łukowa,
- zbiornik wraz z osprzętem,
- osadniki wtórne,
- pomost,
- instalacja sprężonego powietrza,
- izolacja termiczna,
- instalacja elektryczna.

Oczyszczanie ścieków w ciągu technologicznym oczyszczalni „BIOBLOK PS-400” następuje drogą biochemicznego rozkładu zanieczyszczeń z zastosowaniem niskoobciążonego osadu czynnego zmodyfikowanego przez intensyfikację biochemicznej denitryfikacji i defosfatacji. Jest to realizowane w warunkach beztlenowych – tlenowych we wspólnym procesie przemian związków węgla, azotu i fosforu, osad nadmierny jest stabilizowany tlenowo w komorze stabilizacji. Funkcjonalnie proces oczyszczania ścieków i stabilizacji osadu nadmiernego, jest realizowany w powiązanim hydraulicznie układzie komór: beztlenowych, niedotlenionej, tlenowej i osadniku wtórnym.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2012 r. długość sieci kanalizacyjnej w Raciążu wynosiła 6,6 km, do budynków mieszkalnych oraz zbiorowego zamieszkania prowadziło 296 przyłączy. W 2014 r. liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wzrosła do 2 440 osób, co stanowi 51,1 % ogółu mieszkańców miasta. Na terenie Raciąża funkcjonowały 2 przydomowe oczyszczalnie ścieków, 380 zbiorników bezodpływowych oraz 1 stacja zlewca, do której wozami asenizacyjnymi dowożone są ścieki z obszarów nieobjętych systemem kanalizacji zbiorowej. W 2012 roku 100% osadów wytworzonych w ciągu roku w oczyszczalni ścieków, tj. 38 ton, zostało przeznaczonych do rekultywacji terenów.

W najbliższych latach przewiduje się przeprowadzenie modernizacji oczyszczalni ścieków zwiększając przepustowość oczyszczanych ścieków do 630 m³/dobę.

Poza miejską oczyszczalnię ścieków, na terenie miasta Raciąża funkcjonuje oczyszczalnia zakładowa należąca do przedsiębiorstwa POLMLEK sp. z o.o. Raciąż, w której oczyszczane są ścieki przemysłowe. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Raciążnica. Projektowaną średnią przepustowość oczyszczalni określa się na 1 500 m³/dobę. Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie w 2012 roku oczyszczeniu zostało poddane 438 000 m³, średnio 1 201 m³/dobę.

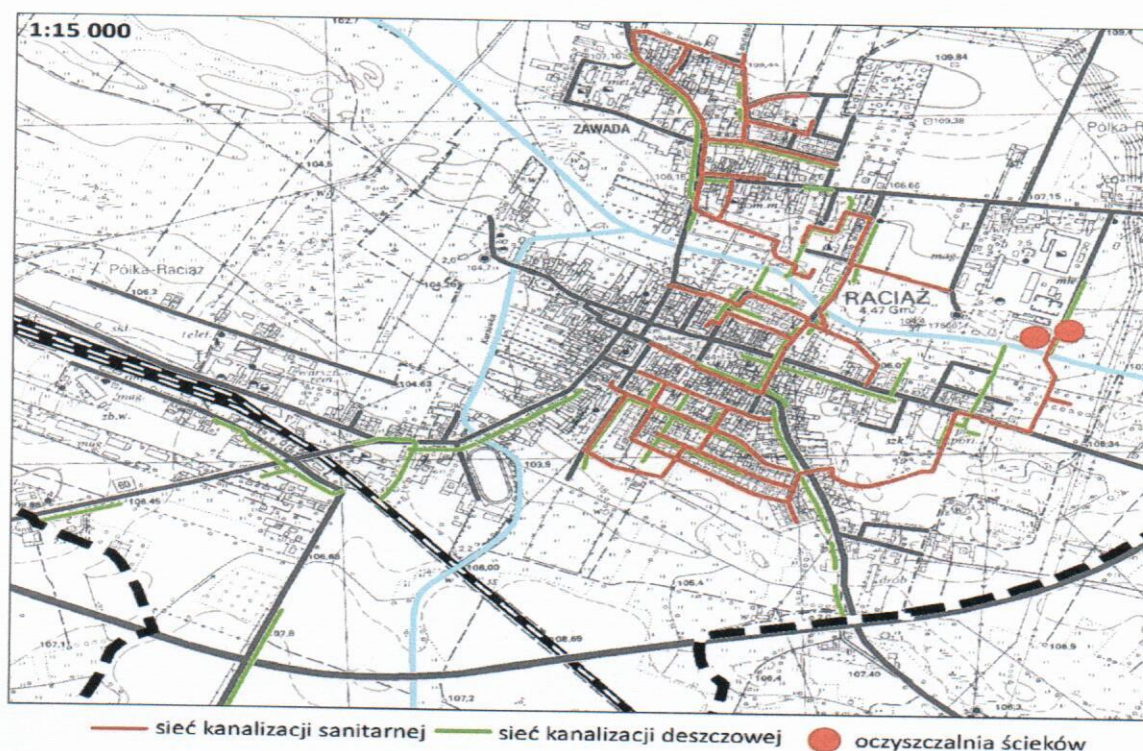
Tabela 14. Wykaz oczyszczalni ścieków w Raciążu za rok 2011 (wg ewidencji WIOŚ)

Lp.	Właściciel	Rodzaj oczyszczalni	Roczna ilość ścieków [tys. m ³ /rok]	Odbiornik ścieków
1	POLMLEK Raciąż Sp. z o.o. Zakład Mleczarski	biologiczna	420,0	Raciążnica
2	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Raciążu	biologiczna	112,0	Raciążnica

Ścieki deszczowe z terenu miasta Raciąża odprowadzane są siedmioma wlotami do rzeki Raciążnicy oraz dwoma wlotami do rzeki Karsówki. Zebrane wody opadowe oraz roztopowe są podczyszczane przed wprowadzeniem do odbiorników. Znaczna część miasta posiada zorganizowany system odprowadzania ścieków opadowych.

Sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Raciążu przedstawia poniższy schemat.

Schemat 6. Sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej

5.5. Zaopatrzenie w gaz i inne nośniki energii.

Zaopatrzenie w gaz.

Miasto Raciąż nie posiada sieci gazu ziemnego zarówno wysokiego jak i średniego ciśnienia zaopatrującej odbiorców indywidualnych oraz przedsiębiorstwa w gaz ziemny. Stosowane są indywidualne rozwiązania zaopatrzenia w gaz – butle gazowe oraz zbiorniki magazynowe. Gaz jest głównie wykorzystywany do celów grzewczych oraz do przygotowywania posiłków. Najbliższy gazociąg, z którego możliwe będzie dojście do stacji redukcyjnej dla potrzeb miasta i gminy Raciąż przebiega poza południowymi granicami gminy. Są to dwie nitki gazociągu relacji Rembelszczyzna – Włocławek II o średnicy DN 500 6,4 MPa. Źródłem gazu zasilającym miasto może być stacja redukcyjna pierwszego stopnia, do której gaz będzie dostarczany gazociągiem wysokiego ciśnienia od magistrali gazowej relacji Płock – Warszawa. Gaz zostałby wówczas doprowadzony do miasta bezpośrednio z istniejącej magistrali gazowej przez Górę, Dobrą Kolonię, Gralewo, Strożecin i Witkowo.

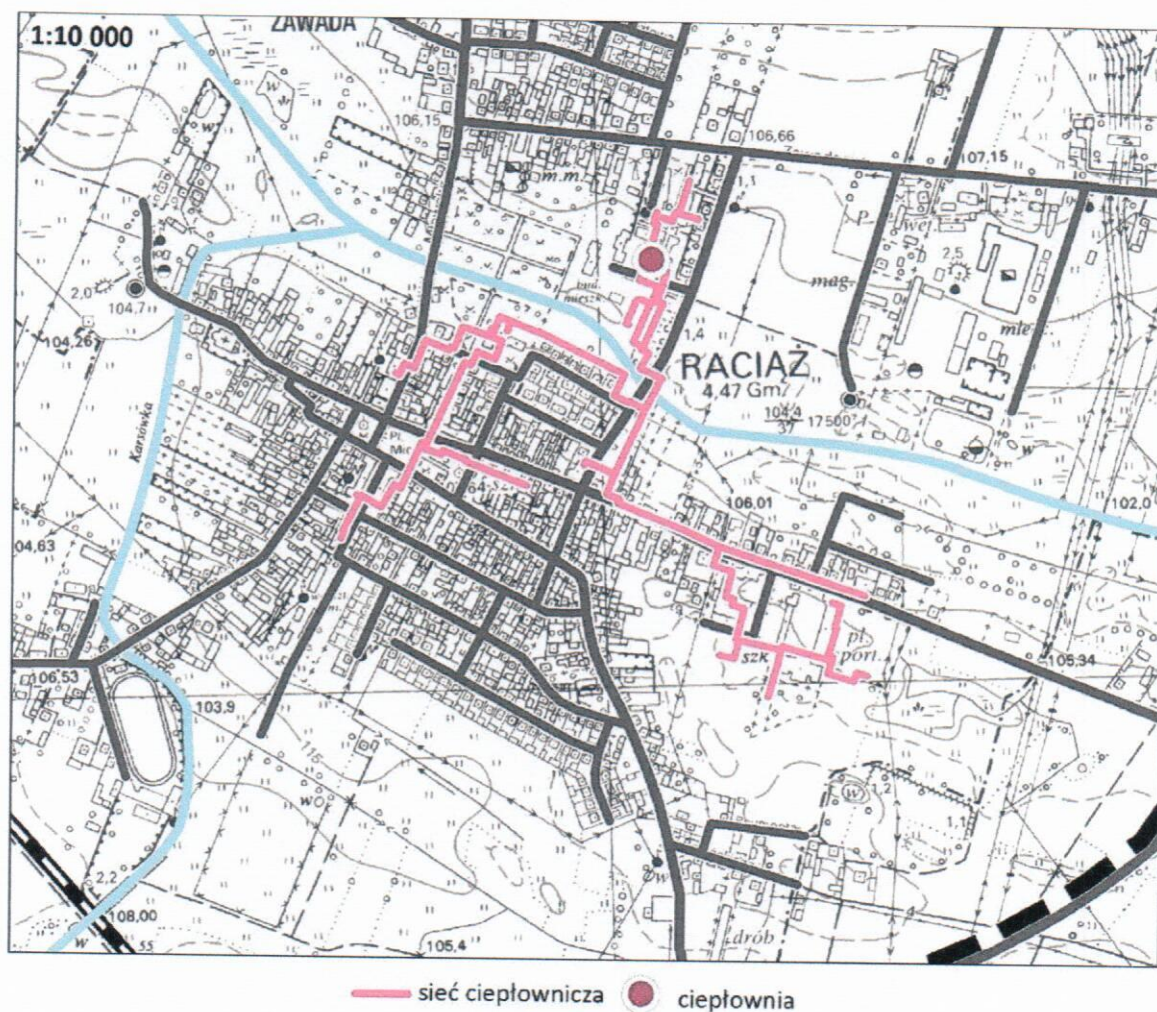
W perspektywie najbliższych lat przewiduje się budowę gazociągu doprowadzającego do miasta gaz ziemny.

Brak sieci gazowej wpływa na niekorzystną pod względem ekonomicznym i ekologicznym sytuację w zakresie struktury paliw zużywanych na potrzeby wytwarzania ciepła.

Zaopatrzenie w ciepło.

Zaopatrzenie w energię cieplną Raciąży realizowane jest w oparciu scentralizowany system ciepłowniczy, kotłownie lokalne oraz indywidualne źródła ciepła.

Schemat 7. Sieć ciepłownicza.

Na terenie miasta eksploatowany jest lokalny system ciepłowniczy zasilany z ciepłowni miejskiej, która została wydzierżawiona w 2006 roku firmie Termal Transfer Technologies. Moc zainstalowanych kotłów w ciepłowni to 4,3 MW. Odbiorcami energii ciepłej jest głównie budownictwo mieszkalne oraz sektor usług publicznych zlokalizowany w centrum miasta. Ponadto wykorzystywane są:

- lokalne kotłownie węglowe, olejowe i gazowe,
- indywidualne źródła i urządzenia grzewcze na paliwa stałe (węgiel, koks, odpady drzewne i drewno), paliwa ciekłe i gazowe (olej opałowy, gaz płynny).

Przebudowa obecnej ciepłowni została zakończona w 2004 roku, wówczas była to pierwsza na Mazowszu ekologiczna ciepłownia na biomasę z wykorzystywaniem kolektorów słonecznych do podgrzewania wody. Ciepłownia wyposażona jest w dwa kotły opalane biomasą - zrębkami drzewnymi, które są ekologicznym, atrakcyjnym ekonomicznie, opałem biomasowym wytwarzanym z odpadów drzewnych i celowych upraw energetycznych. Ciepłownia podgrzewa też wodę, dostarczaną do bloków wielorodzinnych dla potrzeb higienicznych. Ciepła woda

dostarczana jest również latem, kiedy kotły na biomasę są wyłączone. Do jej podgrzewania zainstalowano dwa nieduże kotły, opalane olejem. Wspomagają je baterie słoneczne zainstalowane na dachu ciepłowni, które dostarczają około 40 % energii do ogrzania wody.

Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Zapotrzebowanie na energię elektryczną odbiorców na terenie miasta zapewnione jest przez główny punkt zasilania (GPZ) o napięciu 110/15 kV, z którego energia elektryczna rozprowadzana jest liniami średniego napięcia 15 kV.

Moc znamionowa transformatorów zainstalowanych w stacjach dostosowana jest do aktualnych maksymalnych obciążeń występujących w liniach odbiorczych niskiego napięcia. Zakres znamionowych mocy transformatorów w istniejących stacjach wynosi od 20 kVA do 315 kVA.

Energia elektryczna ze stacji transformatorowych do odbiorców rozprowadzana jest za pośrednictwem napowietrznych i kablowych linii niskiego napięcia - 230-400 V.

Zadania związane z zaopatrzeniem miasta w energię elektryczną realizuje Posterunek Energetyczny (podlegający bezpośrednio Rejonowi Energetycznemu Sierpc – Dystrybucja Zachód), który swym zasięgiem dziania obejmuje również gminę Raciąż i Siemiątkowo oraz część gmin: Baboszewo, Zawidz i Staroźreby.

Przez wschodnią część miasta przebiegają linie wysokiego napięcia 110 kV relacji: Raciąż – Płock, Niechodzin - Raciąż, od których wskazana jest szerokość pasa ochronnego po 15 m od osi linii w obie strony.

Przyjmuje się, iż 80 % terenu miasta posiada oświetlenie uliczne i spełnia funkcje służące zwiększeniu bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego. Na miejski system oświetlenia ulicznego miasta składa się 486 opraw oświetlenia ulicznego zawierających lampy sodowe o mocy ok. 75W (76 sztuk) oraz lampy o mocy 150 W (404 sztuki). Gmina Miasto Raciąż wyposażona jest również w 6 lamp halogenowych o mocy 500W. Zarówno zespół lamp jak i ich sterowanie spełnia normy obowiązujące w okresie ich budowy, wymagają jednak dostosowania do europejskiej normy PN-EN 13201.

Miasto planuje modernizację infrastruktury oświetleniowej, poprzez wymianę 480 opraw oświetleniowych, w tym 460 opraw z lampami sodowymi i 20 opraw z lampami rtęciowymi na oprawy oświetleniowe Led o mocy 55 W. Szacuje się, że za sprawą wymiany oświetlenia można

będzie uzyskać oszczędność energii na poziomie 183,08 MWh/rok. Obniżeniu ulegnie również emisja CO₂, która wyniesie 148,66 MgCO₂/rok.

Na terenie miasta znajdują się także drogi nie posiadające jeszcze oświetlenia. Do nich należą następujące ulice:

1. Mieszka I
2. Bolesława Chrobrego
3. Rzeźniana
4. Jesionowa
5. Lipowa
6. Reymonta
7. Maj Henryka Dobrzańskiego
8. Bronisława Zielińskiego
9. Łąkowa
10. Zakolejowa
11. Zawoda (brak na odcinku ok. 300 mb)

Chcąc zwiększyć bezpieczeństwo zarówno kierowców, jak i pieszych miasto uważa za zasadne budowę brakującego oświetlenia.

5.6. Telekomunikacja.

Na terenie miasta funkcjonuje nowoczesna automatyczna centrala telefoniczna - ALCATEL S-12 o pojemności 4000 NN wraz z urządzeniami internetu stacjonarnego - dająca możliwość pełnego zaspokojenia potrzeb odbiorców na łącza telefoniczne. Istniejąca sieć telekomunikacyjna w centrum miasta ułożona jest w kanalizacji (sieć światłowodowa).

Działalność inwestycyjna w zakresie telekomunikacji ogranicza się głównie do realizacji nowych połączeń kablowych i światłowodowych. Nadzór nad telekomunikacją w Raciążu prowadzi Orange Warszawa.

Podobna sytuacja jest na terenie całego powiatu. Poziom telekomunikacji znacznie wzrósł i w chwili obecnej jest zadawalający tak pod względem usług jak i dostępności telefonów oraz internetu. Nowoczesne automatyczne centrale telefoniczne i linie telekomunikacyjne zapewniają dobry standard połączeń.

W 2015 roku półtora tysiąca mieszkańców Raciąża podłączonych było do telefonii stacjonarnej, a u ok. 600 podłączono internet stacjonarny.

Uzupełnieniem stacjonarnej sieci telekomunikacyjnej jest telefonia komórkowa. Możliwości usprawnienia połączeń telefonicznych stwarzają istniejące trzy stacje bazowe telefonii bezprzewodowej zlokalizowane przy: ul. 11 listopada, przy ulicy Zawoda i na terenie bazy PGKiM sp. z o.o .

Istotną sprawą staje się obecnie zapewnienie szerokiego i taniego dostępu do sieci internetowej LTE.

5.7. Komunikacja.

Podstawowy układ drogowy w Raciążu stanowią drogi krajowe, powiatowe i gminne:

- droga krajowa nr 60 prowadząca z Łęczycy (dk nr 91) poprzez Kutno, Płock (dk nr 62), Drobin (dk nr 10), Głinojeck (dk nr 7), Ciechanów (dk nr 50) do Ostrowii Mazowieckiej (droga krajowa nr 8), stanowiąca drogę o znaczeniu regionalnym, uzupełnia podstawową sieć drogową państwa, jest elementem tzw. Obwodnicy Mazowsza. W 2009 r. ukończono budowę obwodnicy Raciąża południowym obejściem, uwalniając ciąg ulic Zawoda – Mławska – Płocka od uciążliwego ruchu tranzytowego,
- drogi powiatowe o łącznej długości 4,565 km, w tym:
  - nr 3022W w ciągu ul. 19 Stycznia - 0,500 km,
  - nr 3014W w ciągu ul. Mławskiej - 0,350 km,
  - nr 3024W w ciągu ul. Kilińskiego - 0,800 km,
  - nr 3021W w ciągu ul. Warszawskiej - 0,800 km ,
  - nr 3743W w ciągu ul. 11 Listopada - 1,100 km ,
  - nr 3023W w ciągu ul. Zakolejowej - 1,015 km .
- drogi gminne o łącznej długości ok. 13,3 km, w tym :
  - o nawierzchni bitumicznej - 6,0 km
  - o nawierzchni z kostki brukowej - 1,2 km,
  - o nawierzchni gruntowej - 6,1 km (w tym: ul. Polna, Barańskiego, Reymonta, Romana Wnorowskiego, Mjr Henryka Dobrzańskiego, Rzeźniana, Mieszka I, Bolesława Chrobrego, Kraszewskiego, Zielińskiego, Działkowa, Lipowa, Jesionowa, Leśna, Kasztelańska).

Priorytetem dla Gminy Miasto Raciąż w najbliższym okresie będzie budowa dróg, które do tej pory miały nawierzchnię gruntową oraz modernizacja/remont istniejących dróg niezależnie od wcześniejszego typu nawierzchni, które z uwagi na swój stan wymagają naprawy. Ważnym elementem będzie także poprawa ich bezpieczeństwa.

Powiązania zewnętrzne Raciąża zapewnia przede wszystkim droga krajowa nr 60, która połączona jest z miejskim układem drogowym za pośrednictwem dwóch rond: od wschodu włączenie do ul. Zawoda, od zachodu włączenie do ul. Płockiej. Ponadto drogi wyjazdowe o znaczeniu lokalnym mają drogi powiatowe: ul. Mławska, ul. Warszawska, ul. Kilińskiego i ul. 11-Listopada (odchodząca od ul. Płockiej). W ciągu tej drogi usytuowane są 3 stacje benzynowe, w tym dwie całodobowe. Jedna z nich – całodobowa – położona jest około 3 km poza granicami miasta w miejscowości Sierakowo w kierunku Ciechanowa. Dwie położone są w obrębie miasta przy wjeździe do miasta od strony Płocka.

Główne szlaki miejskie: ul. Mławska, ul. Warszawska, ul. Kilińskiego i ul. Płocka łączą się w centralnym punkcie miasta - na Placu Adama Mickiewicza. Powiązania wewnętrzne uzupełnione są przez ul. Zawoda i 19-go Stycznia.

W Raciążu umiejscowione są trzy place: pl. Adama Mickiewicza wraz ze skwerem zieleni pełni rolę rynku miejskiego, plac Wolności, również ze skwerem, stanowi przedpole kościoła p.w. św. Wojciecha oraz w ciągu ul. Błonie, od strony ul. Płockiej, urządzone jest plac stanowiący przystanek autobusowy.

Parkingi miejskie na terenie miasta zlokalizowane są jedynie na Pl. A. Mickiewicza, przy ul. Piłsudskiego, przy ul. Wolności oraz przy ul. Jana Pawła II i istnieje konieczność utworzenia nowych miejsc parkingowych.

Uzupełnieniem transportu drogowego w gminie miejskiej Raciąż jest transport kolejowy. Przez miasto przebiega linia kolejowa nr 27 łącząca Nasielsk z Toruniem przez Płońsk, Raciąż, Sierpc, Lipno i Dobrzejewice. Jest to linia niezelektryfikowana, obecnie prowadzone są przewozy osobowe Kolejami Mazowieckimi (wagony motorowe i szynobusy) na trasach Sierpc – Nasielsk oraz Sierpc – Warszawa Gdańska – Tuszcz. Linia jest wykorzystywana także do przewozów towarowych. Od linii kolejowej odchodzi bocznicą kolejowa prowadząca do cukrowni w Zygmuntowie k. Gliniojecka, w oparciu o którą opiera się północno-zachodnia granica administracyjna miasta.

Komunikacja poza miejska

Komunikacja poza miejska Raciąża obsługiwana jest w głównej mierze przez: PKS Mława, PKS Ciechanów i PKS Płock oraz prywatnych przewoźników. Niektóre linie doraźnie obsługiwane są przez innych przewoźników. Dotyczy to głównie tras przelotowych gdzie przewoźnikiem jest np. PKS Olsztyn czy PKS Białystok.

Na terenie Raciąża nie ma typowego dworca autobusowego. Istnieje jeden główny przystanek oraz 3 na żądanie.

Raciąż posiada dobre połączenie autobusowe z Warszawą. Łącznie zapewnionych jest 13 połączeń, obejmujących różne rodzaje kursów (dni zwykłe, świąteczne czy poświąteczne, poniedziałki lub dni weekendowe). Dobre połączenie jest też z Płockiem (łącznie 19 różnych połączeń). Z Raciąża można udać się bezpośrednio do Białegostoku, Bydgoszczy przez Włocławek, Szczecina, do Łodzi przez Gostynin, Olsztyna, Ostrołęki, Ostródy przez Lidzbark Wawelski, Torunia, Żuromina, Sierpca, Przasnysza, Mławy, Ciechanowa, Bieżunia czy Żuromina. W okresie wakacyjnym uruchamiane zostają dodatkowe linie umożliwiające dojazd do typowo wakacyjnych regionów Polski – na Mazury do Giżycka przez Mrągowo czy nad morze do Jastrzębiej Góry przez Iławę i Gdańsk skąd łatwo dotrzeć do innych typowo urlopowych miejscowości. Poza tym, na okres wakacji uruchomiona zostaje linia umożliwiająca dojazd do Lichenia.

Bardzo dobre połączenie PKS Raciąż posiada z miastem Płońsk (łącznie 23 różnych połączeń). Dodatkowo trasa Raciąż – Płońsk obsługiwana jest przez prywatną linię oferującą 7 kursów dziennie w tym 5 również w soboty. Dojazd do Lidzbarka Wawelskiego przez Żuromin oferuje także prywatna firma obsługująca trasę Warszawa – Lidzbark Wawelski.

Dojazd do okolicznych wsi i nieco dalej położonych mniejszych miejscowości (pozapowiatowych) jest dobrze zapewniony. Spora ilość kursów funkcjonuje jedynie w roku szkolnym zapewniając dzieciom i młodzieży dojazd do szkół i domów. Ogólnie istnieje 30 stałych, głównych połączeń.

5.8. Kapitał społeczny.

Na obszarze miasta działa wiele pozarządowych organizacji społecznych, kulturalnych, sportowych, turystycznych i innych.

Społeczeństwo Raciąża chętnie angażuje się we wszelkie proponowane im działania. Wiele inicjatyw społecznych wypływa oddolnie, od pojedynczych osób czy grup. Wydaje się, iż mieszkańcy identyfikują się ze swoją społecznością lokalną.

Śmiało można powiedzieć, iż na obszarze miasta występuje znaczny kapitał społeczny. Charakteryzujący się wysokim poziomem wzajemnego zaufania, siecią wzajemnych powiązań, przepływem informacji, aktywnością społeczną mieszkańców, potencjałem kulturowym oraz wyznawanymi przez mieszkańców postawami i wartościami.

Kapitał społeczny jest potrzebny do zgodnego działania mieszkańców dla wspólnego dobra miasta. Jego wysoki poziom ułatwia nawiązywanie współpracy dzięki przekonaniu, że ludzie mogą liczyć na wzajemność w przyszłości, jak również wspólne rozwiązywanie problemów lokalnych.

Na obszarze Gminy Miasto Raciąż działają następujące organizacje pozarządowe:

1. Stowarzyszenie Seniorów, Emerytów i Rencistów w Raciążu,
2. Stowarzyszenie Przedsiębiorców Miasta i Gminy Raciąż,
3. Stowarzyszenie Promocji Medialnej Ziemi Raciąskiej,
4. Klub Sportowy „Błękitni” Raciąż,
5. Ochotnicza Straż Pożarna w Raciążu,
6. Stowarzyszenie Klub Motocyklowy Cavalcade,
7. Klub honorowych dawców krwi,
8. Towarzystwo Ochrony Dziedzictwa Przyrodniczego i Kulturowego Ziemi Raciąskiej,
9. Stowarzyszenie Żyjmy zdrowo w zgodzie z naturą,
10. Towarzystwo Przyjaciół ziemi Raciąskiej „Ziemowit” w Raciążu,
11. Fundacja Ludzi i Miejsc Ziemi Płońskiej,
12. Fundacja Profilaktyki, Resocjalizacji oraz Pomocy Rodzinom Zagrożonym Wykluczeniem Społecznym „Radość dzieciom”,
13. Parafia rzymsko-katolicka Pod Wezwaniem Świętego Wojciecha w Raciążu

Gmina miejska ściśle współpracuje z organizacjami pozarządowymi. W tym celu corocznie zostają podejmowane Uchwały Rady Miejskiej w Raciążu w sprawie uchwalenia Programu Współpracy Gminy Miasto Raciąż z organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na poszczególne lata.

Podstawowym kryterium decydującym o podjęciu współpracy z Organizacjami Pozarządowymi jest prowadzenie przez nie działalności na terenie Gminy Miasto Raciąż lub na rzecz jej mieszkańców. Współpraca realizowana jest w oparciu o zasadę pomocniczości, jawności, efektywności, uczciwej konkurencji, partnerstwa i suwerenności stron, a wzajemne oddziaływania regulują przepisy prawa. Zlecenie realizacji zadań publicznych Organizacjom

Pozarządowym odbywa się po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert, ogłaszanego i przeprowadzonego w oparciu o przepisy ustawy lub po spełnieniu wymagań dotyczących zgłoszeń ofert z własnej inicjatywy organizacji pożytku publicznego.

Dodatkowo należy podkreślić, iż Uchwałą Nr IV/26/2015 Rady Miejskiej w Raciążu z dnia 27 stycznia 2015 roku została powołana Raciąska Rada Działalności Pożytku Publicznego. W jej skład wchodzi: dwaj przedstawiciele Rady Miejskiej w Raciążu, dwaj przedstawiciele Burmistrza oraz sześciu przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie Raciąża. Rada ta jest organem konsultacyjno-opiniotwórczym Burmistrza działającym na terenie Raciąża.

6. Bezpieczeństwo publiczne.

Bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Z danych Komisariatu Policji w Raciążu wynika, że na terenie działania KP Raciąż, na koniec 2015 roku zaistniało 216 przestępstw i zdarzeń. Z ogólnej liczby 216 przestępstw i zdarzeń wszczęto 206 postępowań przygotowawczych, a w pozostałych przypadkach przeprowadzono czynności sprawdzające. Wskaźnik wykrywalności w tym okresie wyniósł 81,41% (w powiecie wskaźnik ten wynosił 81 % w 2014 roku, a województwie – 87,36 % w 2014 roku). Choć wskaźnik wykrywalności przestępstw jest satysfakcjonujący to jednak skuteczność przeciwdziałania w powstawaniu przestępstw nie jest duża.

Kształtowanie się przestępczości w poszczególnych kategoriach przedstawia tabeli 15.

Z tabeli tej wynika, że do najczęściej występujących przestępstw i wykroczeń na terenie KP Raciąż należą: kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym, kradzieże rzeczy, kradzieże z włamaniem, oszustwa, znęcanie, pobicia z uszkodzeniem ciała. W badanym okresie nastąpił wzrost przestępstw w takich kategoriach jak: kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym, kradzież z włamaniem, kradzież rzeczy, oszustwo, pobicie z uszkodzeniem ciała. Spadek odnotowano z kolei w takich kategoriach jak: wypadki drogowe, znęcanie, groźby karalne, uchylanie się od płacenia alimentów.

Struktura przestępstw i wykroczeń jest zbliżona do struktury powiatowej, gdzie do najczęściej występujących przestępstw należą kradzieże, wymuszenia, przestępstwa drogowe, wykroczenia o charakterze chuligańskim.

W 2015 r. w areszcie KP Raciąż zatrzymanych było 85 osób, w tym 15 oskarżonych o popełnienie przestępstwa.

Tabela 15. Struktura przestępstw.

Lp.	Rodzaj przestępstw	Zaistniało na koniec 2013 r.	Zaistniało na koniec 2014 r.	Zaistniało na koniec 2015 r.
1.	Kradzież z włamaniem	10	8	13
2.	Kradzież rzeczy	23	18	19
3.	Rozbój	0		0
4.	Wypadki drogowe	9	7	4
5.	Uchylenie się od płacenia alimentów	6	3	0
6.	Znęcanie	6	13	7
7.	Groźby karalne	6	6	5
8.	Oszustwo	11	10	11
9.	Uszkodzenie mienia	5	7	4
10.	Kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym	47	44	76
11.	Pożar	1	0	2
12.	Zmuszanie do określonego zachowania	0	0	0
13.	Kradzież samochodu	0	0	1
14.	Falszywa akcyza	1	0	0
15.	Pobicie i uszkodzenie ciała	3	5	8
16.	Inne przestępstwa	61	45	56
	Razem	189	156	216

Źródło: Sprawozdania z oceny stanu zagrożenia przestępczością na terenie KP Raciąż

Dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców Raciąża w 2013 r. pobudowano system monitoringu wizyjnego. System ten składa się z 10 kamer obejmującym swym zasięgiem centrum miasta Raciąż. Do obrazu z zamontowanych kamer ma dostęp zarówno pracownik Urzędu Miejskiego w Raciążu, jak i funkcjonariusze Komendy Miejskiej w Raciążu.

W związku ze wzrostem przestępstw i zdarzeń mających miejsce na terenie miasta zasadne byłoby rozszerzenie systemu monitoringu na pozostałą jego część.

Na terenie miasta Raciąż nie funkcjonuje straż miejska działająca w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Rozważana jest jednak możliwość jej powołania.

Zagrożenia nadzwyczajne ludzi i środowiska.

Z punktu widzenia zdrowia ludzi oraz zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia istotne znaczenie mają uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego. Do elementów najbardziej zagrażających można zaliczyć zanieczyszczenia wody pitnej, w mniejszym stopniu zanieczyszczenia powietrza. Dla funkcjonowania ekosystemów podstawowe znaczenie mają zanieczyszczenie powietrza lub wód powierzchniowych, wpływające na procesy życiowe roślin

i zwierząt, oraz zmieniające stan środowiska, takie jak eutrofizacja, powodująca niekorzystne zmiany w ekosystemie wód, zakwaszenie oraz uciążliwości powodowane hałasem.

Ponadto zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia stanowić może zagrożenie hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.

Klimat akustyczny w Raciążu kształtuje głównie komunikacja drogowa. Budowa w 2009 r. obwodnicy w ciągu drogi krajowej nr 60 znacząco poprawiła warunki akustyczne w mieście.

Natomiast głównymi źródłami pól elektromagnetycznych są linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne, a także instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne. Z punktu widzenia ochrony środowiska największe znaczenie mają urządzenia związane z radiokomunikacją: stacje nadawcze radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, które emitują do środowiska fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1 – 300 MHz i mikrofal od 300 do 300.000 MHz.

Miasto zasila GPZ Raciąż 110/15 kV, a przez jego teren przebiegają dwie linie wysokiego napięcia 110 kV relacji: Raciąż – Płock, Niechodzin – Raciąż, a także liczne linie niskiego napięcia 15 kV. W większości obszaru miasta znajdują się linie napowietrzne, skablowane jedynie częściowo w centrum miasta. Rozprowadzenie sieci niskiego napięcia obejmuje tereny zainwestowane. Większość stacji transformatorowych to stacje słupowe, jedynie w centrum miasta i w terenach przemysłowych występują stacje trafo wbudowane. Uciążliwość elektromagnetyczna stacji transformatorowych w zasadzie nie przekracza wyznaczonych granic obiektu tego typu.

Zagrożenie dla ludności miasta stwarza obecność substancji niebezpiecznych wykorzystywanych w procesie technologicznym przez zakłady POLMLEK i CEDROB.

Bezpośredniemu bezpieczeństwu mieszkańców zagrażają także zlokalizowane na terenie miasta stacje i dystrybutory paliw płynnych i gazowych – łącznie ok. 150 ton oleju napędowego i 160 ton etyliny oraz 30 m³ gazu LPG.

Natomiast do pośrednich zagrożeń dla miasta Raciąża i jego mieszkańców można zaliczyć: długi czas dojazdu specjalistycznych jednostek PSP (ok. 20 min), brak dostępu do niektórych budynków w razie pożaru zastawionych przez drzewa, stałe ogrodzenia, parkowane pojazdy, zły stan instalacji elektrycznej (prowizorki, wutowane bezpieczniki), uszkodzone i nieotynkowane przewody kominowe, wypalanie pozostałości roślinnych i śmieci na posesjach, celowe podpalenia pustostanów, źle zabezpieczone prace pożarowo niebezpieczne, przetrzymywanie materiałów palnych (np. butle z gazem propan – butan) w pomieszczeniach do tego celu nieprzeznaczonych.

Aby poprawić bezpieczeństwo ludzi i środowiska miasto w 2011 r. kupiło ciężki samochód ratowniczo-gaśniczy, który wielokrotnie wykorzystywany był w akcjach ratowniczych.

Wśród gmin powiatu płońskiego, gmina miejska Raciąż nie należy do terenów zagrożonych powodzią. Dla Raciążnicy i Karsówki nie zostały opracowane obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Niemniej jednak lokalnie występują okresowe wyższe stany wód w rzekach, co wiąże się z płaskim ukształtowaniem doliny rzecznej oraz nieprzepuszczalnym materiałem, z którego jest ukształtowana.

Miasto Raciąż, obok miasta Płońsk, należy do zagrożonego rejonu urbanistycznego pod względem pożarowym. W mieście dominuje niska i zwarta zabudowa wykonana w około 30 % z materiałów palnych lub o pokryciu palnym. W związku z całymi ciągami budynków mieszkalnych wraz z budynkami gospodarczymi o konstrukcji palnej występujących w kilku częściach ulic (głównie w pobliżu centrum miasta), należy liczyć się z pożarem przestrzennym obejmującym nawet kilkanaście zabudowań na dużej przestrzeni.

Zaopatrzenie wodne do celów przeciwpożarowych dla miasta Raciąża stanowią sieć hydrantowa, rzeka Raciążnica oraz sztuczny zbiornik wodny. Należy jednak zauważyć, że sieć hydrantowa na terenie miasta nie nadaje się praktycznie do użytku z uwagi na uszkodzone hydranty naziemne lub zabite piaskiem włązy do zasuw i hydrantów, brak jest utwardzonego podjazdu do rzeki. W związku z powyższym, woda na cele gaśnicze dowożona jest z miejscowego zakładu POLMLEK. Korzysta się również ze zbiornika wodnego o pojemności 50 m³ (przy głębokości 50 cm w porze suchej) zlokalizowanego na terenie OSP (wykopanego na cele przeciwpożarowe w 2003 roku). Ponadto, na terenie strażnicy znajduje się hydrant, którego wydajność nie zabezpiecza występujących potrzeb z uwagi na mały przekrój.

Liczba pożarów w mieście Raciąż na przestrzeni lat wynosiła: w 2012 r. – 55, w 2013 r. – 45, w 2014 roku – 56 i w 2015 r. – 58 pożarów. Miejskowa straż pożarna uczestniczy we wszystkich zdarzeniach na terenie miasta, a także, w ramach pomocy wzajemnej, w sąsiednich gminach. Uczestniczyła ona zatem: w 2012 r. – w 65 zdarzeniach, w 2013 r. - w 69, w 2014 r. – w 76 i w 2015 r. – w 75 zdarzeniach.

Działająca w Raciążu Ochotnicza Straż Pożarna posiada długą i bogatą historię (powstała w 1903 roku). Jest organizacją społeczną działającą na prawach stowarzyszenia. Do zadań straży pożarnej należą nie tylko zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej ale również ratownictwo drogowe, kolejowe, techniczne, chemiczne, ekologiczne, powodziowe, a od 1 stycznia 1998 roku także ratownictwo przedmedyczne. W celu poprawienia skuteczności tych działań ratownicy strażacy są szkoleni na bieżąco na kursach organizowanych przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej, w związku z czym 8 strażaków ukończyło kurs ratownika przedmedycznego (w tym jeden w Akademii Medycznej w Łodzi).

Od 1 stycznia 1995 roku OSP Raciąż wchodzi w skład Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego, co oznacza, że teren działania jednostki obejmuje cały teren kraju.

Miejscowa OSP nie prowadzi działalności gospodarczej. Finansowana jest ze środków budżetu miasta, które nie w pełni zabezpieczają realizację statusowych działań.

Na terenie miasta zlokalizowana jest remiza strażacka. W roku 2003 przeprowadzony został jej kapitalny remont, w 2006 r. wymieniono jej pokrycie dachowe, a w 2015 r. wymieniono drzwi garażowe. Niezbędnym jest jeszcze wykonanie remontu pomieszczeń garażowych oraz zakup samochodu gaśniczo-ratowniczego.

7. Opieka społeczna.

Sytuacja społeczno – ekonomiczna w kraju powoduje, że duża liczba osób staje się klientami ośrodków pomocy społecznej. Postępująca pauperyzacja znacznej części społeczeństwa nie sprzyja samodzielnemu funkcjonowaniu jednostek i rodzin. Wiele z nich nie jest w stanie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych. Potrzebna jest im pomoc z zewnątrz.

Świadczeniem pomocy na terenie miasta Raciąż od 1.07.1992 r. zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką organizacyjną miasta, powołany uchwałą Nr III/20/92 Rady Miejskiej w Raciążu z dnia 6 czerwca 1992 roku, w wyniku podziału Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciążu. W Ośrodku zatrudnionych jest 7 pracowników: kierownik, 3 pracowników socjalnych pracujących w trzech rejonach, 1 księgowa, 1- pracownik zajmujący się realizacją zadań wynikającą z ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz 1 opiekunka domowa wykonująca specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Celem działania Ośrodka Pomocy jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych (ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, alkoholizmu, narkomanii, bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych) oraz zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Z najważniejszych zadań realizowanych przez MOPS należy wymienić: analizowanie potrzeb ludności w zakresie pomocy społecznej, opracowywanie planów zaspakajania oraz prowadzenie działalności zmierzającej do ich realizacji, organizowanie różnych form pomocy społecznej tj. finansowej, w naturze i usługach, stosowanie dostępnych form pozyskania środków na pomoc społeczną, organizowanie i zapewnienie usług opiekuńczych. Obok realizacji ustawy o pomocy społecznej, Ośrodek realizuje od 1 maja 2004 r. również zadania wynikające z przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych, od 2007 r. wynikające z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a od czerwca 2014 r. wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Liczba osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej w okresie od 2012 do 2015 roku, stanowiła średnio 29,07 % średniej liczby mieszkańców badanego okresu. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Wykaz osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012 – 2015. Udział %.

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin	448	477	452	416
Liczba osób w rodzinie	1322 28,09 %	1418 31,04 %	1377 29,50 %	1259 27,64 %
Liczba mieszkańców ogółem	4707 100 %	4568 100 %	4668 100 %	4555 100 %

Źródło: Dane uzyskane z MOPS w Raciążu.

Wykaz świadczeń (bez dodatków mieszkaniowych) jakie wypłacił Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w okresie obejmującym lata 2012 – 2015 przedstawia tabela 17.

Wśród wypłacanych świadczeń na uwagę zasługują świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, które rosły pod względem kwoty wydatkowanej i było znaczącym świadczeniem w wykazie wszystkich świadczeń w badanym okresie. Również świadczenia z tytułu wypłaty zasiłków stałych i zasiłków okresowych rosły w badanym okresie z roku na rok tak pod względem wydawanych świadczeń jak i wydawanych na te cele kwot. Od 2 lat maleją z kolei kwoty wydawane na zasiłki celowe.

Tabela 17. Wykaz świadczeń wypłaconych przez MOPS w latach 2012 – 2015.

Nazwa świadczenia	Rok 2012		Rok 2013		Rok 2014		Rok 2015	
	Liczba świadczeń	kwota wydatków	Liczba Świadczeń	kwota wydatków	Liczba świadczeń	kwota wydatków	Liczba świadczeń	kwota wydatków
Zasiłki stałe	246	96 757	295	132 081	275	124 516	282	131 021
Zasiłki okresowe	222	69 998	299	93 934	251	81 504	330	107 705
Składki na ubezpieczenie zdrowotne (2010)	69	3 349	80	3 766	90	6 271	110	10 091
Składki na ubezpieczenie zdrowotne (2030)	225	7 861	256	10 223	233	9 518	258	10 609
Zasiłki celowe	-	73 979	-	83 729	-	69 541	-	66 086
Dożywianie	19157	65 878	21794	82 805	23 176	92 395	25 876	85 206

Utrzymywanie Ośrodka w tym usługi opiekuńcze	510117	514 903	480 508	485 843				
Usługi specjalistyczne	1853	31 500	1850	35 500	1 839	37 200	1 910	37 200
Świadczenia rodzinne, Świadczenia z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (Roz.85212)	-	1 841 182	-	1 851 895	-	1 857 201	-	1 925 328
Domy Pomocy Społecznej	-	-	10	16 816	21	39 911	24	45 811
Asystent rodziny	-	-	-	-	13 rodzin	18 026	16 rodzin	32 180

Źródło: Dane uzyskane z MOPS w Raciążu.

Bezrobocie, uzależnienie od alkoholu, niezaradność życiowa powodują, iż zwiększa się zjawisko patologii. Wzrasta problem niewydolności rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo wychowawczych. W związku z powyższym, MOPS rozpoczął cykl spotkań edukacyjnych z rodzicami dzieci ze Szkoły Podstawowej i Gimnazjum. Również dzieci uczestniczą w organizowanych imprezach edukacyjno – informacyjnych, gdzie celem jest budowanie pozytywnych reakcji z innymi dziećmi, kształtowanie wrażliwości na sytuacje, które mogą spowodować niebezpieczne następstwa, umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Wszystkie te działania czynione są po to, aby wzrósł poziom wiedzy rodzin na temat prawidłowego pełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczych, zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do placówek opiekuńczo – wychowawczych. Potrzeby w tym zakresie są jednak większe. Zachodziła też konieczność zapewnienia opieki na dzieckiem i rodziną w sposób kompleksowy. Dlatego też w dniu 5 września 2011 r. Zarządzeniem nr 34/2011 Burmistrz Miasta Raciąż powołał zespół interdyscyplinarny, który we współpracy z MOPS w Raciążu oraz kadrami nauczycieli, kuratorami, policjantami, Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stara się stworzyć zintegrowany system profilaktyki pierwszorzędowej. Utworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie było efektem wejścia w życie nowych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz towarzyszących jej regulacji prawa miejscowego. Celem działania Zespołu jest koordynowanie systemu przeciwdziałania przemocy domowej na najniższym szczeblu samorządu terytorialnego – w obszarze gminy. Zespół tworzy grupa ludzi, specjalistów z różnych dziedzin, zajmująca się

rozwiązaniem konkretnego problemu przy wykorzystaniu zasobów będących w dyspozycji każdego z członków takiego Zespołu.

Aby wspomóc rodziny niezaradne życiowo w 2014 r. zatrudniono w MOPS osobę, która pełni funkcję wsparcia psychiczno – emocjonalnego, diagnostyczno – monitorującą, opiekuńczą, doradcą, mediacyjną, wychowawczą, motywującą – aktywizującą, koordynującą działania skierowane na rodzinę. Zakres zadań asystenta rodziny obejmuje cztery obszary: bezpośrednią pracę z rodzicami, bezpośrednią pracę z dziećmi, działania pośrednie realizowane na rzecz dziecka i rodziny oraz organizację własnego warsztatu pracy.

Środki na realizację zadań pochodzą z budżetu centralnego oraz funduszy własnych gminy. To jak kształtowały się wydatki na opiekę społeczną przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Wydatki na opiekę społeczną w latach 2012 – 2015.

Wydatki	2012	2013	2014	2015
Kwota ogółem (bez dodatków mieszkaniowych)	2 733 007	2 936 230	2 931 664	2 939 675
w tym zadania:				
zlecone	2 206 404	2 357 700	2 382 363	2 367 229
własne	526 603	578 530	549 301	572 446

Mimo, iż wydatki na zadania własne rosły z roku na rok w badanym okresie, to jednak środki jakie otrzymywał Ośrodek na realizację zadań własnych były niewielkie w stosunku do potrzeb, w związku z czym wysokość przyznawanych zasiłków celowych była niska.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej mieści się w budynku należącym do PGKiM w Raciążu. Zajmuje 5 pomieszczeń biurowych usytuowanych na parterze i piętrze budynku wyposażonych w podstawowy sprzęt biurowy: 6 komputerów i 5 drukarek. Nie są to jednak zadowalające warunki. Brakuje także odpowiednio przygotowanych sal przeznaczonych do przeprowadzania różnego rodzaju spotkań w zakresie specjalistycznego poradnictwa z beneficjentami pomocy społecznej.

Na terenie miasta od 2012 r. funkcjonuje także świetlica profilaktyczno-wychowawcza, do której uczęszczają dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, z problemem alkoholowym.

8. Zasoby mieszkaniowe.

Na terenie miasta budownictwo mieszkaniowe realizowane było przez 5 grup inwestorów:

- budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne realizowane przez spółdzielnie mieszkaniowe,
- budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne komunalne,
- budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne realizowane przez zakłady pracy jako budownictwo zakładowe,
- budownictwo wielorodzinne realizowane przez developera,
- budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne realizowane przez inwestorów indywidualnych oraz budownictwo mieszkaniowe w nielicznych zagrodach rolniczych.

Według danych statystycznych na koniec 2014 roku w mieście Raciąż było 1576 mieszkań, a przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 72 m².

Z kolei w 2015 roku zasoby mieszkaniowe według form własności przedstawiały się następująco:

- mieszkania stanowiące własność osób fizycznych wynosiły 983, w tym mieszkania zamieszkane stale stanowiły 890;
- mieszkania stanowiące własność spółdzielni mieszkaniowych wynosiły 336, w tym mieszkania zamieszkane stale stanowiły 331;
- mieszkania stanowiące własność gminy wynosiły 184, w tym we wspólnotach mieszkaniowych - 53;
- mieszkania stanowiące własność zakładów pracy wynosiły 44, tym mieszkania zamieszkane stale stanowiły 42 mieszkania;
- mieszkania stanowiące własność wspólnoty wynosił 36 mieszkania, w tym wszystkie zamieszkałe;
- mieszkania stanowiące własność pozostałych podmiotów wynosiły 4 i były zamieszkane stale.

Jedynie zmiany jakie mogły się dokonać w obrębie powyższego zestawienia to te związane ze zwiększeniem mieszkań będących we własności osób fizycznych na skutek zwiększenia nowych mieszkań oddanych do użytku i ze zmianą formy własności na skutek odsprzedaży, nie powiększające zasobów budownictwa mieszkaniowego. Za wyjątkiem właścicieli prywatnych, rozmiary budownictwa mieszkaniowego nie są bowiem powiększane ze strony pozostałych właścicieli.

W Raciążu do 2010 roku istniał zastój w wielorodzinnym budownictwie mieszkaniowym. Sytuacja ta zmieniła się kiedy na działce budowlanej przy ul. Jana Pawła II, zakupionej od miasta, postanowiono pobudować wielorodzinny, ładny i funkcjonalny budynek. Powyższy blok wykonany był przez developera i posiadał 36 lokali mieszkalnych. Mieszkańcami tego budynku zostali zarówno mieszkańcy miasta, jak i okolic. W tym samym czasie rozpoczęto także budowę wielorodzinnego bloku komunalno-socjalnego. Blok ten ma trzy kondygnacje i mieszka w nim 24 rodzin. Do użytku został oddany w 2012 r.

Według stanu na koniec 2015 r. gmina posiada 31 mieszkań socjalnych.

Do 2014 r. remonty budynków komunalnych przeprowadzane były już w ostateczności gdy stan techniczny okien czy dachu był zły z uwagi na naturalne zużycie. Sytuacja uległa zmianie w 2015 r. kiedy to Gmina podpisała umowę z Wojewodą Mazowieckim. Na jej podstawie wykonane zostały remonty zarówno lokali, jak i budynków komunalnych stanowiących własność Gminy Miasto Raciąż. Wówczas wykonano następujące prace:

- pokrycie blacho-dachówką wraz z niezbędnymi obróbkami blacharskimi, orynnowaniem i kominami w kilkunastu budynkach,
- docieplenia ścian zewnętrznych w kilkunastu budynkach,
- generalny remont kilku lokali,
- wymiana okien i drzwi w kilkudziesięciu lokalach,
- udrożnienie i modernizacja wentylacji w kilkudziesięciu lokalach,
- naprawa/wymiana źródeł ciepła w kilkunastu lokalach,
- inne drobne naprawy zgłaszane przez mieszkańców.

Łącznie prace były prowadzone w ponad 30 budynkach należących do Gminy Miasto Raciąż.

Na koniec 2015 roku liczba mieszkań komunalnych w budynkach stanowiących własność Gminy Miejskiej Raciąż wynosiła 131 o łącznej powierzchni 4326 m². Poza tym, istnieje 12 wspólnot mieszkaniowych zlokalizowanych przy ulicach: Pl. A. Mickiewicza 18/22, Pl. A. Mickiewicza 4, 19 Stycznia 7 A, 7 B, 7 C, Kilińskiego 56 A, 58, 48, Mławska 20, Zielona 28 i 28 A, Akacjowa 1. Łącznie z mieszkaniem w budynkach wspólnot mieszkaniowych, liczba mieszkań komunalnych wynosi 184.

Jeśli weźmie się pod uwagę wiek budynków to zdecydowana ich większość powstała w latach 70 -tych i 80 -tych. Jeśli chodzi o mieszkania komunalne, najwięcej pobudowano ich w okresie od 1918 do 1970 roku. W następnych latach ich wielkość malała, a do 1997 roku występował całkowity zanik w budownictwie mieszkań komunalnych.

Szczegółowy wykaz mieszkań zamieszkiwanych według rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań i okresu budowy budynku pokazuje poniższa tablica.

Tabela 19. Mieszkania zamieszkałe według rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań i okresu budowy budynku.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓLEM	W TYM MIESZKANIA STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ			
		Osób fizycznych	Gminy	Skarbu Państwa	Zakładów pracy
Mieszkania zamieszkałe w budynkach wybudowanych w latach					
Przed 1918 r	64	57	7	-	-
1918 – 1944	232	130	82	1	17
1945 – 1970	290	200	86	-	4
1971- 1978	302	106	34	30	8
1979 – 1988	332	227	25	-	3
1989 – 2002	195	70	-	-	12
W tym w latach 2001-2002	13	13	-	-	
W latach 2003-2015	240	180	24		

Źródło: Spis Powszechny 2002 r., Gmina Miasto Raciąż,

Jeżeli chodzi o wyposażenie w instalacje techniczne to można je uznać za dość dobre. 75% mieszkań stanowiących własność osób prywatnych ma centralne ogrzewanie. 100 % z nich ma podłączenie do wody, 74,6 % posiada łazienkę, 77,7 % ma zainstalowany ustęp spłukiwany. 35,9 % mieszkań będących we własności i współwłasności gminy posiada centralne ogrzewanie, 100 % ma wodociąg, 44 % posiada łazienkę, 55,7% ma zainstalowany ustęp spłukiwany. Mieszkania należące do Skarbu Państwa i do zakładów pracy w znacznym stopniu są wyposażone w tego typu instalacje. Stan techniczny tych instalacji może być jednak różny. Zważywszy na to, że większość mieszkań powstała kilkadziesiąt lat temu stan techniczny tegoż wyposażenia może nie odpowiadać dzisiejszym standardom.

Na terenie Miasta Raciąż nie funkcjonuje Towarzystwo Budownictwa Społecznego, choć były plany z jego utworzeniem. Z racji zbyt wysokich kosztów pozyskania mieszkania, zrezygnowano z tej formy budownictwa mieszkalnego.

9. Potencjał gospodarczy.

Raciąż pełni funkcję ośrodka dużym o potencjale produkcyjnym, w którym znajdują się przede wszystkim firmy prywatne (w większości rodzinne). Duży wpływ na rozwój firm prywatnych miała restrukturyzacja gospodarki, dzięki której firmy te zajęły miejsce przedsiębiorstw państwowych oraz spółdzielczych.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 r. 1014 mieszkańców Raciąży pracowało (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób - bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie).

Na terenie miasta funkcjonuje przemysł spożywczy (m.in. zakład mleczarski), poza tym w 2012 roku otworzono wytwórnię pasz CEDROB PASZE.

Do największych przedsiębiorstw w mieście można zaliczyć m.in.:

- Wytwórnia Pasz "CEDROB PASZE",
- Zakład Handlu Paliwami "CEDROB",
- "Polmlek" Raciąż Sp. z o.o. Zakłady Mleczarskie,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Energetyki "Elektroinstal" Sp. z o.o.,
- Zakład Rozbioru Mięsa "Domino",
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe "Boryna" Sp.j.,
- "Agrol" Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Sp. z o.o.,
- "Cezan" Zakład Uboju Bydła Rzeźnego,
- "Termal" Transfer Technologies Sp. z o.o.,
- Zakład produkcyjny "Alfa PVC" sp. z o.o.

W 2014 r. w Raciąży funkcjonowało 378 podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, z czego 11,1 % w sektorze przemysłowym (42), 8,5 % w sektorze budowlanym (32), zaś 304 stanowiło sektor inny, w tym prywatny i rolniczy.

Tabela 20. Gmina Miasto Raciąż – struktura podmiotów gospodarczych w 2014 r.

Sekcje zgodne z podziałem gospodarki według PKD 2007	Liczba podmiotów
ogółem	378
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	4
przetwórstwo przemysłowe	42
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i	1

powietrze do układów klimatyzacyjnych	
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2
budownictwo	32
<u>handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle</u>	<u>149</u>
transport i gospodarka magazynowa	9
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	12
informacja i komunikacja	6
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	12
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	16
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	2
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	5
edukacja	21
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	12
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4
pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgłoszone do ewidencji gospodarczej podmioty zajmują się głównie handlem hurtowym i detalicznym. Dominują sklepy z artykułami ogólnospożywczymi i sklepy spożywczo – przemysłowe. Wśród sklepów jednobranżowych wymienić należy: mięsne, odzieżowe, obuwnicze, meblowe, z częściami motoryzacyjnymi i rolniczymi, art. rolniczymi (pasze, koncentraty), sprzętem RTV i AGD, art. budowlanymi i wykończeniowymi, drogerie. Na terenie miasta funkcjonują cztery duże sklepy samoobsługowe. Jeśli chodzi o handel hurtowy to istnieją placówki prywatne będące czymś pośrednim, gdzie sprzedaż odbywa się zarówno w hurcie jak i w detalu. W wielu przypadkach miejsce ogniwa hurtowego zajmuje sam producent oferując swe produkty z pominięciem pośrednika.

Mimo, iż Gmina Miejska Raciąż położona jest w samym środku gminy Raciąż, a użytki rolne stanowią ponad 75 % powierzchni miasta, z czego większość stanowią grunty orne, to na terenie miasta produkcja rolna nie ma większego znaczenia.

Udział poszczególnych elementów użytkowania gruntów w granicach administracyjnych miasta przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Struktura użytkowania gruntów (stan na dzień 31.12. 2014 r.).

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	% powierzchni ogółem
Powierzchnia w granicach administracyjnych	838,9	100
Użytki rolne	635,8	75,80
w tym :		
- grunty orne	393,5	46,90
- użytki zielone	242,3	28,90
Użytki leśne	2,74	0,2
Tereny zurbanizowane	203,1	24

Źródło: Opracowanie własne. Wyciąg z rejestru gruntów.

W odróżnieniu od powiatu płońskiego, który wyróżnia się produkcją owocowo - warzywną i jest liderem podregionu w zakresie produkcji malin, truskawek i cebuli, w granicach miasta nie wytworzyła się tradycja produkcji warzyw i owoców, nawet na potrzeby miasta. Głównymi uprawami są zboża i ziemniaki. Dominują gospodarstwa małe do 1 ha (około 45% wszystkich gospodarstw) i od 1 do 5 hektarów (30,85 % wszystkich gospodarstw).

Powierzchnia użytków rolnych zmniejsza się na skutek przeznaczania kolejnych terenów pod zainwestowanie, głównie budownictwo mieszkaniowe osób prywatnych. W wielu przypadkach brak jest przeznaczenia działek na cele nierolnicze, co powoduje że często działki rolne mają charakter działek budowlanych.

Otoczenie biznesowe sprowadza się jedynie do funkcjonowania trzech banków: PKO Bank Państwowy w Płońsku Ekspozytura nr 2 w Raciążu, Banku Spółdzielczego i Banku Spółdzielczego w Nowym Dworze Mazowieckim Oddział w Raciążu (Grupa BPS) oraz prywatnych firm ubezpieczeniowych. Na terenie miasta nie działają żadne agencje rozwoju, izby gospodarcze. Na terenie miasta funkcjonują fundacje oraz stowarzyszenia. Gminna „SCH”, zaliczana do instytucji obsługi rolnictwa, ograniczyła do minimum swą działalność. Zajmuje się aktualnie prowadzeniem działalności handlowej (sprzedaż artykułów do produkcji rolnej) wydierzawiając jednocześnie posiadane obiekty na działalność handlową i usługową.

Na rozwój miasta mogą wpłynąć tereny na północnym wschodzie stanowiące rezerwę gruntów pod lokalizację inwestycji, a grunty do krawędzi obwodnicy, na wschodzie i południu, zabezpieczając tereny pod rozwój różnych form działalności gospodarczej tj. lokalizację usług wzdłuż trasy przebiegu obwodnicy.

10. Zagospodarowanie przestrzenne.

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalenie studium uwarunkowań i kierunku zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 roku, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, należy do zadań własnych gmin.

Poszerzenie granicy Raciąża o 433,64 ha, które od 1 stycznia 2005 roku znalazły się w posiadaniu miasta, zaowocowały opracowaniem szczegółowej koncepcji zagospodarowania nowych terenów. Uchwałą Rady Miejskiej w Raciążu Nr XXVII/200/2002 z dnia 10 października 2002 roku przyjęto „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Raciąż”. Natomiast Uchwałą Nr XXXII/213/2013 z dnia 17 czerwca 2013 r. Rada Miejska wyraziła chęć przystąpienia do sporządzania zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Raciąż”. Zgodnie z powyższą uchwałą granice terenu objętego zmianą studium zostały określone jako obszar w granicach administracyjnych miasta. Zmiana dotyczyła „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Raciąż”, przyjętego w 2002 roku. W konsekwencji czego Uchwałą nr XLIV/320/2014 z dnia 25 września 2014 roku przyjęto zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Raciąż. Opracowana zmiana studium uwarunkowań i swym zakresem obejmuje uwarunkowania, zawierające analizę stanu istniejącego (zagospodarowanie przestrzenne, systemy komunikacji i infrastruktury technicznej, dziedzictwo kulturowe i środowisko przyrodnicze), a także odnosi się do obowiązujących planów i programów wyższych szczebli. Studium określa kwestie kierunkowe opracowania – politykę przestrzenną miasta, sposób kształtowania struktur przestrzennych i zasady zagospodarowania terenów. Ponadto wyznacza kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, a także wytyczne rozwoju systemu komunikacji i infrastruktury technicznej.

Zgodnie ze strategią rozwoju miasto przyjęło za swoją misję „zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności poprzez poprawę poziomu życia mieszkańców przy zachowaniu wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju“. Co za tym idzie, kierunki rozwoju miasta nakierowano na rozwój gospodarczy (wzrost przedsiębiorczości oraz poprawa zdolności adaptacyjnych i konkurencyjności małych i średnich firm) i zwiększenie konkurencji potencjału kwalifikacyjnego zasobów ludzkich. Wskazano potrzebę poprawy warunków życia mieszkańców, m in. poprzez ulepszenie jakości środowiska przyrodniczego oraz zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług kultury, sportu i rekreacji.

Stosunek do przedstawionych uprzednio uwarunkowań rozwoju, w tym odnoszących się bezpośrednio do kształtowania polityki przestrzennej znajduje swoje odzwierciedlenie

w przyjętych w studium kierunkach zagospodarowania przestrzennego miasta oraz politykach odnoszących się do problematyki przyrodniczej, dziedzictwa kulturowego, komunikacyjnej, uzbrojenia komunalnego.

W części wynikowej studium wskazano wiodące kierunki zmian polityki przestrzennej:

- rozwój działalności gospodarczej w dwóch strefach: północno – wschodniej przy stacji GPZ Raciąż oraz południowo – zachodniej, w sąsiedztwie dworca kolejowego, w tym przygotowanie i uzbrojenie gruntów pod nowe inwestycje, zwłaszcza w zakresie działalności związanej z przetwórstwem rolniczym,
- utrzymanie i poprawa jakości środowiska przyrodniczego poprzez ochronę doliny Raciążnicy i Karsówki, powiększanie terenów leśnych,
- rehabilitacja zabytkowego centrum miasta, zwłaszcza zespołu małomiejskiej zabudowy drewnianej,
- rozwój zabudowy mieszkaniowej w skoncentrowanej formie, zgodnie z wyznaczonymi w studium zasięgami terenów inwestycyjnych,
- rozwój działalności usługowej na terenie miasta w celu wykształcenia ponadlokalnego ośrodka obsługującego okoliczne miejscowości,
- jednoczesna rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej i technicznej wraz z realizacją inwestycji z zakresu mieszkalnictwa, usług i produkcji,
- stworzenie atrakcyjnych warunków dla rozwoju infrastruktury służącej uprawianiu sportu i turystyki dla mieszkańców i przyjezdnych, m. in. poprzez urządzenie terenu rekreacyjnego na obszarze zabytkowego grodziska, budowę basenu.

W zakresie komunikacji uznano istniejący układ komunikacyjny za wystarczający, należy jednakże uzupełnić go o nowe powiązania w celu zapewnienia obsługi komunikacyjnej nowych terenów inwestycyjnych wyznaczanych w części kierunkowej studium.

Przyjęte w studium rozwiązania związane z gospodarowaniem przestrzenią posiadają przede wszystkim zadania wiążące się z:

- podporządkowaniem działalności w sferze aktywizacji i przekształceń społeczno – gospodarczych na terenie miasta, zachowaniu, wzmocnieniu wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- harmonizowaniem celów ochronnych, ekologicznych, społecznych i gospodarczych na zasadzie ekorozwoju, poprzez:
  - poprawę stanu i odporności środowiska przyrodniczego,
  - poprawę ładu przestrzennego na terenie miasta,
  - ochronę obiektów i zespołów zabytkowych,

- kompleksowym kształtowaniem prawnych i programowych podstaw rozwoju w zakresie:
  - gospodarki przestrzennej,
  - zadań długookresowych, dotyczących szczególnie infrastruktury technicznej i układu komunikacyjnego,
- lokalizacją potencjalnych inwestycji gospodarczych w terenach produkcyjnych i terenach usług,
- budownictwem mieszkaniowym a szczególnie terenami dla jego realizacji.

11. Odnawialne źródła energii.

Do energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii (OZE) zalicza się energię pochodzącą z elektrowni wodnych, elektrowni wiatrowych, źródeł wytwarzających energię z biomasy i biogazu, z termicznego przekształcania odpadów, słonecznych ogniw fotowoltaicznych, słonecznych kolektorów do produkcji ciepła czy ze źródeł geotermicznych.

Korzyści ze stosowania odnawialnych źródeł energii:

- środowiskowe – zastąpienie energii i paliw konwencjonalnych (węgiel, ropa, gaz ziemny) energią odnawialną prowadzi do redukcji emisji substancji szkodliwych do atmosfery, co wpływa na lokalne środowisko oraz przyczynia się do zmniejszenia globalnego efektu cieplarnianego;
- ekonomiczne – ceny technologii i urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii, dzięki rozwojowi tego rynku, sukcesywnie maleją. Ich opłacalność i przewaga nad konwencjonalnymi źródłami ciepła, mimo wysokich nakładów, wzrasta z chwilą udzielenia dofinansowania przez różne fundusze ekologiczne, które przez to promują OZE. Drugą cechą OZE jest o wiele tańsza późniejsza eksploatacja. Z tego też powodu, patrząc w dłuższej perspektywie czasu, wiele z zastosowań OZE będzie opłacalne ekonomicznie;
- prawne – umowy międzynarodowe, zobowiązania wobec niektórych krajów oraz Unii Europejskiej do ochrony klimatu Ziemi i produkcji części energii ze źródeł energii odnawialnej, prawo krajowe narzucające obowiązki na wytwórców energii, projektantów budynków, deweloperów oraz właścicieli, wszystko to ma przyczynić się do wzrostu udziału OZE w produkcji energii na świecie.

Na terenie Raciąża funkcjonują kolektory słoneczne o powierzchni 50 m², które zostały zainstalowane na dachu ciepłowni miejskiej. Energia słoneczna jest wykorzystywana do podgrzewania ciepłej wody użytkowej. Ponadto, ciepłownia miejska wykorzystuje również kotły na biomasę (zrębki drzewne). Jak dotychczas są to jedyne przykłady pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.

Uchwałą Nr XIII/109/2015 Rady Miejskiej w Raciążu z dnia 30 grudnia 2015 roku został przyjęty „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Raciąż”. Jest on dokumentem opracowanym zgodnie z wytycznymi Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wykonanie ww. opracowania było współfinansowane ze środków Funduszu Spójności Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 - projekt w ramach konkursu nr 2/POIiŚ/9.3/2013, działanie 9.3 „Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej – plany gospodarki niskoemisyjnej”. Rada Miejska w Raciążu uchwałą Nr XXXV/240/2013 z dnia 19 września 2013 r. wyraziła wolę przystąpienia do opracowania i wdrażania planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Raciąż, a następnie Uchwałą nr XLI/286/2014 z dnia 12 maja 2014 r. zgodziła się na przyjęcie środków z Funduszu Spójności. Celem planu gospodarki niskoemisyjnej jest określenie, na podstawie analizy aktualnego stanu w zakresie zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych na obszarze Gminy Miasto Raciąż, działań zmierzających do redukcji zużycia energii, zwiększenia wykorzystania źródeł odnawialnych oraz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych wraz z ekologiczną oceną ich efektywności. Działania te przyczynią się do osiągnięcia celów określonych przez Unię Europejską w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020. Powyższy dokument ma na celu również wzmocnienie działań na rzecz poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń. Plan gospodarki niskoemisyjnej jest dokumentem określającym cele strategiczne i szczegółowe oraz działania dla ich osiągnięcia w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej wraz ze wskazaniem ich szacunkowych kosztów i przewidywanych źródeł finansowania. Ponadto ustala zasady monitorowania i raportowania wyników prowadzonej polityki ekologiczno-energetycznej. Opracowany plan gospodarki niskoemisyjnej oraz zaplanowane działania przyczynią się do poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy Miasto Raciąż. Projekt dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko uzyskał pozytywne opinie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie.

12. Sytuacja finansowa – budżet gminy.

Źródła dochodów i ich wielkości oraz wysokość i kierunek wydatków określają sytuację budżetową gminy.

Szczegółowe dane z zakresu dochodów pod względem wielkości i struktury w latach 2012 – 2014, przedstawiają poniższe zestawienia.

Tabela 22. Struktura dochodów budżetu Miasta Raciąż według poszczególnych działów w latach 2012 – 2014.

Nazwa działu Klasyfikacji Budżetowej	ROK 2012		ROK 2013		ROK 2014	
	Kwota w zł	%	Kwota w zł	%	Kwota w zł	%
Rolnictwo i łowiectwo	11 840,01	0,08%	15 880,11	0,10%	16 319,74	0,10%
Gospodarka mieszkaniowa	1 493 242,32	9,50%	532 660,49	3,32%	488 132,64	2,99%
Administracja publiczna	180 952,54	1,15%	185 015,08	1,15%	216 893,33	1,33%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	807,00	0,01%	10 766,45	0,07%	31 845,00	0,19%
Obrona narodowa	500,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	80 200,00	0,51%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej	4 007 047,58	25,48%	4 979 890,23	31,03%	5 413 802,82	33,14%
Różna rozliczenia	7 151 659,00	45,48%	6 537 685,00	40,74%	6 921 740,00	42,38%
Oświata i wychowanie	422 613,51	2,69%	531 531,49	3,31%	625 305,13	3,83%
Ochrona zdrowia	0,00	0,00%	6 994,26	0,04%	9 552,32	0,06%
Opieka społeczna	2 252 070,17	14,32%	2 334 634,06	14,55%	2 357 429,36	14,43%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00%	71 600,00	0,45%	71 600,00	0,44%
Edukacyjna opieka wychowawcza	81 253,60	0,52%	113 479,67	0,71%	137 088,25	0,84%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	36 581,73	0,23%	715 149,62	4,46%	44 482,60	0,27%
Kultura fizyczna i sport	5 762,00	0,04%	11 629,99	0,07%	0,00	0,00%
Razem	15 724 529,46	100,00%	16 046 916,45	100,00%	16 334 191,19	100,00%

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2012, 2013, 2014.

Tabela 23. Struktura dochodów budżetu Miasta Raciąż według rodzaju w latach 2012 – 2014.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2012		2013		2014	
	w zł	w %	w zł	w %	w zł	w %
Dochody własne, w tym	4 135 003,35	26,30%	4 429 692,45	27,60%	4 086 336,82	25,02%
- dochody majątkowe	1 135 397,98	7,22%	95 107,92	0,59%	45 305,30	0,28%
Udziały gmin w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	2 027 694,81	12,90%	2 399 263,98	14,95%	2 431 102,29	14,88%
Dotacje celowe, z tego	2 410 172,30	15,33%	2 680 275,02	16,70%	2 895 012,08	17,72%
- na zadania własne	426 009,38	2,71%	588 173,16	3,67%	755 145,26	4,62%
- na zadania zlecone	1 984 162,92	12,62%	2 008 871,87	12,52%	2 046 287,64	12,53%
- dotacje celowe w ramach programów POKL	0,00	0,00%	83 229,99	0,52%	93 579,18	0,57%
Subwencje	7 151 659,00	45,48%	6 537 685,00	40,74%	6 921 740,00	42,38%
Razem:	15 724 529,46	100,00%	16 046 916,45	100,00%	16 334 191,19	100,00%

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2012, 2013, 2014

Z powyższych zestawień wynika, iż głównym źródłem finansowym Gminy Miasto Raciąż są subwencje ogólne z budżetu państwa mieszczące się w dziale różnych rozliczeń. Średni udział w dochodach ogólnych wynosił w badanym okresie 42,87 %. Drugą pozycję zajmują wpływy z dochodów własnych. Ich średni udział we wpływach budżetowych wynosi 26,3 %. W tej pozycji największy udział mają dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości i średnio w badanym okresie wynoszą 54,2 % wpływów z dochodów własnych. Trzecim źródłem dochodu budżetu są dotacje celowe, w głównej mierze przeznaczone na zadania zlecone, a konkretnie na opiekę społeczną. Średni udział w dochodach ogólnych dotacji celowych w badanym okresie wynosił 16,58 %.

W badanym okresie wielkość dochodu rosła z roku na rok.

Szczegółowe dane z zakresu wydatków pod względem wielkości i struktury w latach 2012 – 2014, przedstawiają poniższe zestawienie

Tabela 24. Struktura wydatków budżetu Miasta Raciąż według rodzaju w latach 2012 – 2014.

Wyszczególnienie	2012		2013		2014	
	KWOTA	%	KWOTA	%	KWOTA	%
Wydatki bieżące	13 989 638,06	87,60%	14 462 769,26	95,64%	15 272 932,39	91,89%
w tym odsetki od kredytów i pożyczek	83 749,59	0,52%	57 184,81	0,38%	41 782,96	0,25%
Wydatki inwestycyjne	1 980 982,43	12,40%	659 443,79	4,36%	1 348 107,09	8,11%
Ogółem	15 970 620,49	100,00%	15 122 213,05	100,00%	16 621 039,48	100,00%

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2012, 2013, 2014

Tabela 25. Struktura wydatków bieżących budżetu Miasta Raciąż według poszczególnych działów w latach 2012 – 2014.

Nazwa działu klasyfikacji budżetowej	2012		2013		2014	
	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Rolnictwo i łowiectwo	12 216,01	0,09%	16 324,11	0,11%	16 767,74	0,11%
Transport i łączność	111 406,70	0,80%	117 575,79	0,81%	109 240,15	0,72%
Gospodarka mieszkaniowa	290 597,57	2,08%	762 287,86	5,27%	706 329,25	4,62%
Działalność usługowa	0,00	0,00%	0,00	0,00%	1 800,00	0,01%
Administracja publiczna	1 661 047,84	11,87%	2 055 618,76	14,21%	2 021 165,33	13,23%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	6 971,41	0,05%	10 766,45	0,07%	31 845,00	0,21%
Obrona narodowa	500,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	87 260,42	0,62%	103 452,82	0,72%	111 507,57	0,73%
Obsługa długu publicznego	83 749,59	0,60%	57 184,81	0,40%	41 782,96	0,27%
Oświata i wychowanie	5 755 884,83	41,14%	6 123 625,07	42,34%	6 348 330,31	41,57%
Ochrona zdrowia	105 813,57	0,76%	158 274,99	1,09%	183 679,53	1,20%
Opieka społeczna	3 148 457,41	22,51%	3 249 702,25	22,47%	3 169 715,47	20,75%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00%	71 600,00	0,50%	80 000,00	0,52%
Edukacyjna opieka wychowawcza	212 461,68	1,52%	264 911,33	1,83%	295 391,17	1,93%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 868 329,20	13,36%	784 902,30	5,43%	1 407 115,92	9,21%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	453 000,00	3,24%	481 736,00	3,33%	542 366,00	3,55%
Kultura fizyczna i sport	191 941,83	1,37%	204 806,75	1,42%	205 895,99	1,35%
Razem	13 989 638,06	100,00%	14 462 769,29	100,00%	15 272 932,39	100,00%

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2012, 2013, 2014.

Z powyższych danych wynika, że największy odsetek wydatków stanowią wydatki bieżące - średnio w badanym okresie ich wielkość stanowiła 91,64 % całkowitych wydatków. Dotyczą one w szczególności działu oświaty i wychowania, następnie działów pomocy społecznej i administracji publicznej. Wydatki na oświatę i wychowanie wzrastały nominalnie w badanym okresie, udział % wydatków na opiekę społeczną malał w ogólnych wydatkach budżetowych.

Nastąpił wzrost wydatków na edukacyjną opiekę wychowawczą, kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, kulturę fizyczną i sport, bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową. Spadek wydatków w ciągu całego badanego okresu wystąpił w dziale obsługi długu publicznego.

Wydatki na inwestycje własne w badanych latach nie utrzymują ani tendencji wzrostowej ani spadkowej. To w jaki sposób zostały wydatkowane pieniądze na inwestycje w badanym okresie, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Struktura wydatków inwestycyjnych według działów Klasyfikacji Budżetowej w zł i w % w latach 2012 – 2014.

Nazwa działu klasyfikacji budżetowej	2012		2013		2014	
	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Transport i łączność	0,00	0,00%	39 969,27	6,06%	262 307,89	19,46%
Gospodarka mieszkaniowa	1 466 245,10	74,02%	27 027,20	4,10%	433 779,82	32,18%
Działalność usługowa	0,00	0,00%	1 964,97	0,30%	43 313,65	3,21%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	98 919,60	4,99%	10 000,00	1,52%	5 000,00	0,37%
Oświata i wychowanie	259 204,00	13,08%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
Ochrona zdrowia	0,00	0,00%	70 000,00	10,62%	5 000,00	0,37%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	156 613,73	7,91%	510 482,35	77,41%	598 705,73	44,41%
Razem	1 980 982,43	100,00%	659 443,79	100,00%	1 348 107,09	100,00%

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2012, 2013, 2014.

Z powyższych danych wynika, że największy odsetek wydatków inwestycyjnych w 2012 r. stanowią wydatki na gospodarkę mieszkaniową i wynoszą 74,02 % całkowitych wydatków zagwarantowanych na cele inwestycyjne w danym roku. Zarówno w 2013 r. jak i w 2014 r. najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, co stanowiło odpowiednio 77,41 % i 44,41 % całkowitych wydatków zagwarantowanych na cele inwestycyjne w poszczególnych latach.

Szczegółowe dane dotyczące sytuacji budżetowej Gminy miejskiej Raciąż przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Szczegółowe dane dotyczące sytuacji budżetowej Gminy Miasto Raciąż w latach 2012 – 2014.

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Dochód ogółem	15 724 529,46	16 046 916,45	16 334 191,19
Wydatki ogółem	15 970 620,49	15 122 213,08	16 621 039,48
Nadwyżka/niedobór	-246 091,03	924 703,37	-286 848,29
Splata rat pożyczek i kredytów	712 660,00	308 700,00	640 700,00
Zaciągnięcie długu	0,00	0,00	398 218,30
Stan zadłużenia	2 110 400,00	1 384 100,00	1 141 618,30

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2012, 2013, 2014.

W badanych latach, zarówno dochody jak i wydatki w granicach możliwości realizowane były zgodnie z planem. Budżety miasta za lata 2012 i 2014 zamknęły się deficytem budżetowym i zostały pokryte odpowiednio wolnymi środkami z roku ubiegłego oraz zaciągniętym kredytem. Natomiast budżet miasta za rok 2013 zamknął się nadwyżką budżetową.

Ogólna sytuacja finansowa Gminy Miasto Raciąż jest dobra. Mimo zaciągnięcia nowego kredytu w 2014 roku narastający stan zadłużenia spada z roku na rok. Ponadto w 2013 roku zostały częściowo umorzone pożyczki z WFOŚiGW oraz NFOŚiGW w kwocie 417 600,00 zł.

W badanym okresie zadłużenie wynosiło: w 2012 roku 13,42% dochodów, w 2013 roku 8,63% dochodów, w 2014 roku 6,99%. Średnio w badanym okresie zadłużenie wynosiło 9,64% ogólnego dochodu.

Spłata kredytu oraz pożyczek realizowana jest terminowo, zgodnie z podpisanymi umowami oraz określoną kwotą w budżecie.

Kondycja finansowa gminy pozwala na dalsze pozyskiwanie środków pieniężnych ze źródeł zewnętrznych. Zmniejszający się udział dochodów własnych w ogólnych dochodach budżetu może jednak stanowić zagrożenie dla w miarę stabilnej sytuacji budżetu Gminy Miejskiej w Raciążu, przy stale rosnących potrzebach inwestycyjnych.

Rozdział II   Analiza możliwości rozwoju

Wprowadzenie.

Cechą charakterystyczną analizy uwarunkowań rozwoju gminy (analizy strategicznej) jest określenie kluczowych wpływów (tak zewnętrznych - szans i zagrożeń jak i wewnętrznych - silnych i słabych stron), na obecną i przyszłą sytuację gminy. Analiza czynników, zjawisk i procesów w stosunku do gminy, jest niezbędnym warunkiem opracowania efektywnej, realnej strategii, albowiem strategia będzie na tyle dobra na ile dobra będzie analiza stanowiąca podstawę jej określenia. Efektem jej przeprowadzenia będzie wskazanie głównych negatywnych problemów w rozwoju gminy, wymagających podjęcia likwidacji określonych zaniedbań lub poprawy sytuacji, a także identyfikacja dziedzin strategicznych, które powinny rozwijać się na terenie gminy. Daje ona także podstawę do określenia scenariuszy rozwoju i określenia wizji stanu docelowego, ułatwiającym w wyborze celów i priorytetów rozwoju.

Celem analizy strategii jest identyfikacja zmian otoczenia w sposób umożliwiający dostrzeżenie w porę nie tylko zagrożeń ale i szans dla rozwoju, w skutek czego gmina będzie mniej narażona na wstrząsy i kryzysy; w porę też dostrzeżone zostaną sprzyjające okoliczności dla jej rozwoju. Sygnały płynące z tegoż otoczenia stanowią bowiem podstawę do ewentualnych zmian i modyfikacji zapisanych w strategii celów i zadań realizacyjnych.

Metoda SWOT – Strength , Weaknesses (silne i słabe strony wewnątrz gminy) Opportunities , Threats (okazje i zagrożenia w otoczeniu) - zwana „analizą SWOT” – jest koncepcją formułowania strategii, określającą metodę i zakres analizy strategicznej, polegającą na dopasowywaniu i ocenie poszczególnych kombinacji działań (i ich efektów) wykorzystujących mocne strony i okazje, a jednocześnie nie angażujących słabych stron oraz unikających zagrożeń i wyborze strategii charakteryzującej się najlepszym dopasowaniem oraz efektywnością.

1. Wyznaczenie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń płynących z otoczenia.

Mocne i słabe strony.

I. Położenie w układzie osadniczym

Miasto Raciąż jest jednym z dwóch miast powiatu płońskiego. Jest jedną z najmniejszych powierzchniowo gminą miejską na terenie województwa mazowieckiego. Od 01 stycznia 2005 roku, obszar miasta Raciąż wynosi 838,9408 ha.

Ma ono korzystne położenie przy ważnym szlaku komunikacyjnym o znaczeniu międzynarodowym wschód – zachód – droga nr 60. Usytuowane jest w pobliżu dróg krajowych: nr 7 Warszawa – Gdańsk i nr 14 Warszawa – Toruń. Przez miasto przebiega szlak kolejowy relacji Nasielsk – Sierpc.

Raciąż położony jest w otoczeniu ośrodków subregionalnych takich jak Płock i Ciechanów (oddalonych jednakże od miasta w granicach 40 km), w samym środku Gminy Wiejskiej Raciąż.

II. Uwarunkowania kulturowe

Raciąż należy do najstarszych grodów Mazowsza północnego. Ślady osadnictwa i wzmianki o grodzie sięgają X wieku.

Miasto posiada świetnie zachowaną siatkę ulic średniowiecznych z najstarszą zabudową skupioną wokół prostokątnego rynku i kilku sąsiednich ulic. Można uznać, że krajobraz kulturowy miasta Raciąża jest dość dobrze zachowany. Najważniejszą kulturowo jest strefa zwartej zabudowy mieszkaniowo – usługowej zajmująca centrum Raciąża, która niemal dokładnie pokrywa się z historycznym układem lokacyjnym. Jednym z najtrwalszych elementów krajobrazu kulturowego są przebiegi dróg łączących lub dzielących poszczególne jednostki osadnicze. Niewątpliwie bardzo stary przebieg posiada ulica Płocka i Mławska. Jeszcze starsza może być obecna ulica Wolności wprowadzona do obszaru grodziska. Bardzo ważnym jest fakt ilościowej przewagi dróg tranzytowych nad drogami lokalnymi wiodącymi do pobliskich wsi, co wskazuje na odwieczną, olbrzymią rangę Raciąża w skali regionu jako węzła komunikacyjnego, co być może było impulsem założenia tu miasta.

Raciąż jest interesującym przypadkiem, gdzie zachowała się znaczna liczba dawnych drewnianych budowli małomiejskich powstałych na przełomie XIX i XX wieku, skupionych w centrum miasta.

Miasto posiada zbytki. Nieliczną, ale bardzo ważną kulturowo grupą są pojedyncze obiekty np. kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, murowana plebania z 1928 r., nagrobki na cmentarzu grzebalnym. Do rejestru zabytków pod numerem A-206/79-2817/68 WA wpisany został zabytek archeologiczny jakim jest grodzisko wczesnośredniowieczne z X-XII tzw. „wodna góra”.

W zakresie kultury niematerialnej jako najważniejszą należy uznać samą nazwę miasta. Znana jest ona od przełomu XII i XIII wieku, a bardzo prawdopodobnie, że od X-XI wieku. Źródłosłów nazwy, którym jest prawdopodobnie określenie wojownika czy rycerza, może wskazywać na to, że gród był w swej pierwotnej funkcji bardziej fortecą niż ośrodkiem władzy.

III. Środowisko przyrodnicze

Raciąż położony jest na terenie płaskim sprzyjającym rozwojowi różnych form zabudowy. Choć obszar ten zbudowany jest z glin, piasków i żwirów to w granicach miasta nie udokumentowano żadnych złóż ani obszarów prognostycznych dla surowców mineralnych.

Przez miasto przepływa rzeka Raciążnica i rzeka Karsówka. Jakość wód powierzchniowych jest bardzo niska (stan sanitarny odpowiada normom V klasy czystości wód). Wody podziemne odznaczają się z kolei dobrą jakością (mimo braku warstwy izolacyjnej od powierzchni terenu w rejonie ujęcia wody, woda ujmowana w studni wykazuje niewielkie zawartości skażeń chemicznych i bakteriologicznych). W rejonie miasta na południowy wschód znajduje się zbiornik wód podziemnych w formie rynny o znaczeniu użytkowym.

Istnieją szanse odkrycia i udokumentowania wód geotermalnych o temperaturach rzędu 30°C, co stwarza pewne możliwości rozwoju, bowiem duże znaczenie dla gospodarki mogą mieć występujące na Mazowszu wody geotermalne.

Na terenie Raciąży nie występują zagrożenia powodziowe.

Raciąż może pochwalić się czystym powietrzem. Na jego terenie nie ma uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych; na stan powietrza nie wpływa również granicząca Gmina Wiejska Raciąż, która ze względu na swój rolniczy charakter nie posiada istotnych źródeł emisji. Największa emisja zanieczyszczenia powietrza (i hałasu) powstaje przy ciągu komunikacyjnym.

Północno – zachodnia część miasta (23,5 % ogólnej jego powierzchni) o cechach środowisk torfowo – bagiennych w dolinie Raciążnicy stanowi fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu. Cały obszar miasta znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego ”Zielone Płuca

Polski”. Mimo tego, Raciąż posiada słabą atrakcyjność przyrodniczą obszarów aktywnych biologicznie objętych ochroną, tak o znaczeniu lokalnym jak i ponadlokalnym (brak w granicach miasta terenów mogących służyć codziennemu wypoczynkowi jego mieszkańców). Liczba przyrodniczych obiektów pomnikowych objętych ochroną prawną jest niewielka.

IV. Sfera społeczno – demograficzna

Według danych z na koniec 2014 roku miasto Raciąż zamieszkiwało 4668 osób. Stanowiło to około 5,3 % ludności powiatu płońskiego. Wciągu ostatnich 10 lat liczba ludności kształtuje się na niezmiennym poziomie z wahaniem od 0 do 2 % na „+” i „-”, w następujących po sobie latach.

Na 1 km² powierzchni miasta przypada 556 osób (jest to średni wskaźnik gęstości zaludnienia dla lat 2012 – 2014; był on wyższy od średniej powiatu blisko 9 razy), co świadczy o bardzo dużym zaludnieniu Raciąży.

Mieszkańcy miasta odznaczają się niekorzystną strukturą ludności według płci – współczynnik feminizacji w 2014 roku wynosił 107 i był wyższy niż średnia powiatu (103). W strukturze wieku przeważają ludzie w wieku produkcyjnym. Według danych z 2014 roku stanowili oni 65,1 % populacji miasta. Ludzie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym stanowili odpowiednio 19,3 % i 15,6 %. Jest to korzystniejsza sytuacja w stosunku do średnich powiatowych w tym zakresie, gdzie odsetek ludzi w wieku produkcyjnym jest mniejszy, a ludzi starszych większy. Jednakże niski przyrost naturalny o tendencji malejącej przy dość dużej liczbie roczników wkraczających obecnie na rynek pracy może spowodować wzrost liczby osób w grupie wieku poprodukcyjnego, co przewiduje także prognoza demograficzna GUS dla woj. mazowieckiego. W związku z trudną sytuacją na rynku pracy, stanowi to poważny demograficzny problem dla gminy, która staje w konieczności podjęcia środków zaradczych w kwestii polityki zatrudnienia. Ponadto obserwuje się ujemne saldo migracji. Od 2012 roku nastąpiła zmiana kierunku – z napływu na odpływ. Liczba ludności napływającej spada, a odpływ dotyczy głównie ludzi młodych.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z Raciąży w porównaniu z innymi gminami była najwyższa w powiecie. Wśród zarejestrowanych w 2014 r. liczniejszą grupę stanowią mężczyźni (średni udział mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 51,1 %), co wskazuje na trudną pozycję tej grupy bezrobotnych na rynku pracy.

Występuje także zjawisko bezrobocia długotrwałego. W Raciąży w 2015 r. osoby bezrobotne pozostające bez pracy ponad rok i ponad dwa lata, stanowią około 46 %, z czego około 60 % tej grupy bezrobotnych stanowią kobiety, a 59,3 % osoby pozostające bez pracy

powyżej 24 miesięcy. Wśród osób długotrwale bezrobotnych największy udział stanowią osoby w wieku od 45 – 54 lat, stanowiąc ponad 45%, z czego aż 65,79 % mężczyźni.

Zaznacza się także niski poziom wykształcenia wśród bezrobotnych. Z uzyskanych z PUP w Płońsku danych wynika, że na koniec 2015 r. około 32 % wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby posiadające zaledwie wykształcenie gimnazjalne i podstawowe. 47,9 % w tej kategorii bezrobotnych stanowią kobiety. Ponad 29 % to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. 52,3 % w tej kategorii bezrobotnych stanowią mężczyźni. Osoby z wykształceniem wyższym stanowią natomiast nieco ponad 6 %. Wśród tej kategorii bezrobotnych, udział kobiet w badanym okresie wynosił 56,5 %. Osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym łącznie stanowią 32,5 % wszystkich bezrobotnych. Wśród tej kategorii bezrobotnych większy odsetek stanowią kobiety – 63,8 %, co w sposób szczególny wskazuje na ich gorszą sytuację na rynku pracy.

W 2015 r. największą grupę bezrobotnych w mieście stanowiły osoby w wieku mobilnym (mężczyźni i kobiety w wieku 18 – 50 lata). Grupa ta stanowiła nieco ponad 71 % wśród zarejestrowanych bezrobotnych. W obrębie tej grupy bezrobotnych największy odsetek stanowiły kobiety.

Biorąc pod uwagę staż pracy najliczniejszą grupę bezrobotnych z Raciąża stanowiły osoby bez stażu pracy i ze stażem od 1-5 lat. Razem grupa ta stanowiła na koniec 2015 r. 41,8 %. Wśród osób bez stażu pracy większy odsetek stanowiły kobiety w badanym okresie ich udział wynosił 61%, a wśród osób ze stażem 1-5 lat większy odsetek stanowiły kobiety – w 2015 r. ich udział wynosił 56,8%. Poza tym, dość duży odsetek kobiet odnotowano wśród osób bezrobotnych ze stażem do 1 roku, gdzie stanowiły one we wspomnianym roku 62,79 %.

Wysokie bezrobocie sprawia że duża część osób korzysta z pomocy społecznej. Liczba osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej w okresie od 2012 do 2015 roku, stanowiła średnio 29,7 % średniej liczby mieszkańców badanego okresu. Wśród wypłacanych świadczeń na uwagę zasługują świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, które rosły pod względem kwoty wydatkowanej i było znaczącym świadczeniem w wykazie wszystkich świadczeń w badanym okresie.

Strefa gospodarcza

Raciąż jest ośrodkiem o minimalnym potencjale przemysłowym. Firmami, które stanowią główny potencjał przemysłowy są:

- Wytwórnia Pasz "CEDROB PASZE",
- Zakład Handlu Paliwami "CEDROB",
- "Polmlek" Raciąż Sp. z o.o. Zakłady Mleczarskie,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Energetyki "Elektroinstal" Sp. z o.o.,
- Zakład Rozbioru Mięsa "Domino",
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe "Boryna" Sp.j.,
- "Agrol" Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Sp. z o.o.,
- "Cezan" Zakład Uboju Bydła Rzeźnego,
- "Termal" Transfer Technologies Sp. z o.o.,
- Zakład produkcyjny "Alfa PVC" sp. z o.o.

Na terenie miasta zlokalizowane są zakłady przetwórstwa rolno - spożywczego: młyn zbożowy, kaszarnia i masarnia.

Mimo, iż Gmina Miasto Raciąż położona jest w samym środku gminy Raciąż, a użytki rolne stanowią blisko około 75,80 % powierzchni miasta, z czego większość stanowią grunty orne, to na terenie miasta produkcja rolna nie ma większego znaczenia.

W odróżnieniu od powiatu płońskiego, który wyróżnia się produkcją owocowo - warzywną i jest liderem podregionu w zakresie produkcji malin, truskawek i cebuli, w granicach miasta nie wytworzyła się tradycja produkcji warzyw i owoców, nawet na potrzeby miasta. Głównymi uprawami są zboża i ziemniaki. Dominują gospodarstwa od 3 do 4,999 ha (około 17,5 % wszystkich gospodarstw) i od 1 do 1,499 hektarów (16,9 % wszystkich gospodarstw).

Na terenie miasta występują gleby średniej i niskiej jakości. Zarówno w strukturze gruntów ornych, jak i użytków zielonych dominują gleby klasy IV a i b, V i VI.

Klimat lokalny na terenie miasta charakteryzuje się na ogół przeciętnymi warunkami klimatycznymi.

W mieście jest dobra dostępność do usług bankowych.

V. Infrastruktura społeczna

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie miasta Raciąż świadczą dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Mieszkańcy miasta (i pobliskich wsi) mają możliwość korzystania

także z pomocy i porad okulistycznych oraz usług prywatnego laboratorium analiz i zakładu optycznego. Pomoc doraźną (Zespół Wyjazdowy Wypadkowy i Zespół Wyjazdowy Reanimacyjny) zapewnia oddział SPZZOZ w Płońsku, a usługi rehabilitacyjne - Poradnia Rodzinna „ZDROWIE”. Świadczenia szpitalne dla Raciąża prowadzi Szpital Powiatowy w Płońsku.

Uzupełnieniem lecznictwa otwartego i zamkniętego są gabinety prywatne. Na terenie miasta działają trzy apteki.

Raciąż nie może pochwalić się nowoczesną bazą sportowo – rekreacyjną, z krytym basenem i dużą ilością hal sportowych. Posiada jednak kompleks sportowy, w skład którego wchodzi stadion i hala sportowa, w którym działa klub sportowy KS „ Błękitni ” Raciąż Klub Sportowy „Błękitni” powstał w 1922 rok i należy do najbardziej zasłużonych w historii mazowieckiego piłkarstwa. W zakresie wychowania i szkolenia młodzieży klub może poszczycić się wychowaniem wielu piłkarzy grających w centralnych rozgrywkach, wśród których należy wymienić: Marka Józwiaka, Tomasza Arceusza czy Bogdana Józwiaka.

Oprócz wyczynowej działalności sportowej KS „Błękitni” jest również organizatorem wielu imprez masowych o charakterze sportowo – rekreacyjnym (głównie rozgrywka meczy ligowych).

Miasto Raciąż nie należy do miejscowości turystycznych. Zabytki, które znajdują się na jego terenie należą do atrakcji turystycznych, ale do tej pory nie były promowane. Miasto mimo, że nie posiada naturalnych warunków przyrodniczych do uprawiania turystyki, to ma warunki do czynnego wypoczynku. W granicach miasta są tereny i obiekty mogące służyć codziennemu wypoczynkowi jego mieszkańców. Dotąd brak jest także odpowiedniej bazy hotelowej i gastronomicznej.

W mieście znajduje się Miejskie Centrum Kultury, Sportu i Sportu i Rekreacji im. Ryszarda Kaczorowskiego w Raciążu, które upowszechnia szeroko rozumianą kulturę prowadząc różne grupy zajęciowe. W skład MCKSiR wchodzi Biblioteka Miejska.

Na terenie miasta zlokalizowany jest Komisariat Policji. Efekty pracy policji są wysokie o czym świadczy wskaźnik wykrywalności przestępstw, który w 2014 roku wyniósł 81,41 %, co w porównaniu ze średnią powiatu i województwa klasyfikuje poczynania policji bardzo wysoko (w powiecie wskaźnik ten wynosił 81 % w 2014 roku, a województwie – 87,36 % w 2014 roku). Oprócz policji, w zakresie bezpieczeństwa pracuje także Ochotnicza Straż Pożarna, która wykonuje nie tylko zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej ale również ratownictwa drogowego, kolejowego, technicznego, chemicznego, ekologicznego, powodziowego, a od 1 stycznia 1998 roku także ratownictwo przedmedyczne.

W Raciążu do 2010 roku istniał zastój w wielorodzinnym budownictwie mieszkaniowym. Sytuacja ta zmieniła się kiedy na działce budowlanej przy ul. Jana Pawła II, zakupionej od miasta, postanowiono pobudować wielorodzinny, ładny i funkcjonalny budynek. Powyższy blok wykonany był przez developera i posiadał 36 lokali mieszkalnych. Mieszkańcami tego budynku zostali zarówno mieszkańcy miasta, jak i okolic. W tym samym czasie rozpoczęto także budowę wielorodzinnego bloku komunalno-socjalnego. Blok ten ma trzy kondygnacje i mieszka w nim 24 rodzin. Do użytku został oddany w 2012 r.

Według stanu na koniec 2015 r. gmina posiada 31 mieszkań socjalnych.

Jeżeli chodzi o wyposażenie w instalacje techniczne to można je uznać za dość dobre. Stan techniczny tych instalacji może być jednak różny. Zważywszy na to, że większość mieszkań powstała kilkadziesiąt lat temu, stan techniczny tegoż wyposażenia może nie odpowiadać dzisiejszym standardom.

Edukacja na terenie Raciąża zapewniona jest od wychowania przedszkolnego po szkolnictwo średnie. Na terenie miasta funkcjonują Miejskie Przedszkole, Miejski Zespół Szkół (w tym Szkoła Podstawowa im. Stanisława Konarskiego oraz Publiczne Gimnazjum) oraz dwie szkoły ponadgimnazjalne: Zespół Szkół i Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego. Kadre nauczycielską stanowią osoby w pełni przygotowane do zawodu, które w dalszym ciągu doskonalą się pogłębiając wiedzę w innych dziedzinach nauczania. Wszystkie szkoły mogą pochwalić się wybitnymi osiągnięciami swoich uczniów i absolwentów.

Nieco gorzej jawią się warunki lokalowe, w których mieszczą się szkoły. W tym samym obiekcie co Szkoła Podstawowa funkcjonuje także Gimnazjum. Funkcjonowanie dwóch jednostek w jednym obiekcie – tj. szkoły podstawowej i gimnazjum, stwarza znaczne kłopoty, w rozkładzie lekcyjnym i choć szkoła podstawowa została rozbudowana w ostatnich latach przez dodatkowy pawilon lekcyjny, to liczba izb lekcyjnych wystarczająca byłaby tylko dla jej potrzeb. Warunki lokalowe w Zespole Szkół są o wiele lepsze, ponieważ od 1 września 2006 roku mieści się on w nowym budynku, przy ul. Kilińskiego 64. Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego zajmuje budynek dawnego internatu i choć budynek jest wyremontowany, warunków nauczania nie można zaliczyć do prawidłowych.

Wszystkie szkoły średnie funkcjonujące na terenie miasta wyposażone są w nowoczesne centra komputerowe, dostępne dla uczniów nie tylko w czasie godzin zajęciowych. ZS posiada także bardzo dobrze wyposażone pracownie językowe, gastronomiczne, centrum multimedialne, halę sportową i kompleks boisk „Orlik” a Zespół Szkół STO nowocześnie wyposażoną siłownię.

Obydwa Zespoły Szkół istniejące w Raciążu dostosowują swoją ofertę nauczania do aspiracji młodzieży i uwarunkowań pracodawców, oferując coraz atrakcyjniejsze kierunki.

Infrastruktura techniczna

W skład układu drogowego miasta Raciąż wchodzi drogi: krajowa, powiatowe i gminne. Wszystkie drogi powiatowe na terenie miasta mają w 100 % nawierzchnię utwardzoną, a gminne - powierzchnię bitumiczną, z kostki brukowej i gruntową. Niezależnie od typu nawierzchni i przynależności, drogi w obrębie administracyjnym miasta wymagają remontów i poprawy jakości.

Przez miasto przebiega linia kolejowa, obsługująca ruch pasażerski oraz przewozy towarowe.

Na terenie miasta odsetek osób korzystających z wodociągu sieciowego wynosi 88,9 %. Długość sieci ogółem wynosi 15,4 km; potrzeby w sieci wodociągowej określa się na 1,8 km.

Źródłem zaopatrzenia w wodę miasta Raciąża jest ujęcie wód podziemnych znajdujące się w miejscowości Witkowo, zlokalizowane około 1,3 km od Raciąża, przy drodze Raciąż - Płońsk. Ujęcie zaopatruje w wodę zarówno miasto jak i gminę Raciąż. W skład ujęcia wchodzi trzy otwory studzienne:

- studnia nr 2 o głębokości 80 m i wydajności eksploatacyjnej 100 m³/h
- studnia nr 3 o głębokości 60 m wydajności eksploatacyjnej 80 m³/h,
- studnia nr 4 o głębokości 50 m i wydajności eksploatacyjnej 70 m³/h,

zatwierdzone decyzją Głównego Geologa Kraju z dnia 1986.03.24 znak: KDH/013/5136/M/86, zasobach eksploatacyjnych w kategorii "B" w wysokości 300 m³/h przy depresji 3,5 m.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej kształtował się w 2014 roku na poziomie 51,1 %. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2012 r. długość sieci kanalizacyjnej w Raciążu wynosiła 6,6 km. Pomimo skanalizowania północnej i centralnej części Raciąża, miasto ma jeszcze wiele do wykonania w zakresie objęcia systemem kanalizacji sanitarnej terenów zabudowanych (wiele budynków nie została jeszcze włączona do miejskiej sieci kanalizacyjnej z różnych przyczyn), co widać w rozbieżności między kilometrażem zwodociągowania a skanalizowania. Zaznacza się tym samym niska efektywność oczyszczalni w zakresie usuwania substancji biogenych. Jednakże budowa kolejnych odcinków kanalizacji sanitarnej i wzrost ilości ścieków dopływających spowoduje w pewnym stopniu poprawę skuteczności oczyszczania w zakresie biogenów. Dominuje zła jakość starych odcinków kanalizacji.

Na terenie miasta brak jest zorganizowanej sieci kanalizacji deszczowej.

W najbliższych latach przewiduje się przeprowadzenie modernizacji oczyszczalni ścieków zwiększając przepustowość oczyszczanych ścieków do 630 m³/dobę.

Raciąż w całości nie jest zgazyfikowany. W zakresie energii cieplnej miasto może pochwalić się nowoczesną, ekologiczną kotłownią pozyskującą energię z paliw odnawialnych, która daje podstawę do utworzenia na terenie miasta układu ciepłowniczego, poprzez przyłączenie do odpowiednio rozbudowanej sieci cieplnej nie tylko budynków użyteczności publicznej czy budynków wielorodzinnych, ale i budynków dotychczas ogrzewanych z kotłowni lokalnych za pomocą pieców węglowych czy olejowych.

Dobre zaopatrzenie miasta w energię elektryczną zapewnione jest przez główny punkt zasilania (GPZ) o napięciu 110/15 kV, z którego energia elektryczna rozprowadzana jest liniami średniego napięcia 15 kV.

Szacuje się, że 80 % terenu miasta posiada oświetlenie uliczne spełniające funkcje służące zwiększeniu bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego.

Na terenie miasta funkcjonuje nowoczesna automatyczna centrala telefoniczna dająca możliwość pełnego zaspokojenia potrzeb odbiorców na łącza telefoniczne. Działalność inwestycyjna w zakresie telekomunikacji ogranicza się głównie do realizacji nowych połączeń oraz przebudowy linii telefonicznych (w centrum miasta sieć światłowodowa ułożona jest w kanalizacji). Standard połączeń jest bardzo dobry. Uzupełnieniem sieci stacjonarnej jest telefonia komórkowa (możliwości usprawnienia połączeń telefonicznych stwarzają zlokalizowane na terenie miast trzy stacje bazowe telefonii bezprzewodowej). Duże potrzeby występują w obszarze dostępu do internetu.

Miasto Raciąż posiada przyjęty Uchwałą Nr XIII/109/2015 Rady Miejskiej w Raciążu z dnia 30 grudnia 2015 roku „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Raciąż”. Opracowany plan gospodarki niskoemisyjnej oraz zaplanowane działania przyczynią się do poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy Miasto Raciąż

Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Miejska Raciąż jest w posiadaniu Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Raciąż wykonanego i przyjętego przez Radę Miejską Nr XXVII/200/2002 z dnia 10 października 2002 r. Natomiast Uchwałą Nr XXXII/213/2013 z dnia 17 czerwca 2013 r. Rada Miejska wyraziła chęć przystąpienia do sporządzania zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Raciąż”. Zgodnie z powyższą uchwałą granice terenu objętego zmianą studium zostały określone jako obszar w granicach administracyjnych miasta. Zmiana dotyczyła „Studium uwarunkowań i

kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Raciąż”, przyjętego w 2002 roku. W konsekwencji czego Uchwałą nr XLIV/320/2014 z dnia 25 września 2014 roku przyjęto zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Raciąż.

Gospodarka finansowa

Głównym źródłem finansowym Gminy Miejskiej Raciąż są subwencje ogólne z budżetu państwa, drugą pozycję zajmują wpływy z dochodów własnych, trzecie źródło dochodu budżetu stanowią dotacje celowe.

Największy odsetek wydatków stanowią wydatki bieżące – średnio w badanym okresie ich wielkość stanowiła 91,64 % całkowitych wydatków. Dotyczą one w szczególności działu oświaty i wychowania, następnie działów pomocy społecznej i administracji publicznej.

W okresie obejmującym lata 2012 – 2014, zaznaczył się wzrost wydatków na edukacyjną opiekę wychowawczą, kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, kulturę fizyczną i sport, bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową. Spadek wydatków w ciągu całego badanego okresu wystąpił w dziale obsługi długu publicznego.

Wydatki na inwestycje własne w badanych latach nie utrzymują ani tendencji wzrostowej ani spadkowej. Największy odsetek wydatków inwestycyjnych w 2012 r. stanowią wydatki na gospodarkę mieszkaniową i wynoszą 74,02 % całkowitych wydatków zagwarantowanych na cele inwestycyjne w danym roku. Zarówno w 2013 r. jak i w 2014 r. najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, co stanowiło odpowiednio 77,41 % i 44,41 % całkowitych wydatków zagwarantowanych na cele inwestycyjne w poszczególnych latach.

Ogólna sytuacja finansowa Gminy Miejskiej Raciąż jest dobra. Mimo zaciągnięcia nowego kredytu w 2014 roku narastający stan zadłużenia spada z roku na rok. Ponadto w 2013 roku zostały częściowo umorzone pożyczki z WFOŚ i GW oraz NFOŚ i GW w kwocie 417 600,00 zł. Kondycja finansowa gminy pozwala na dalsze pozyskiwanie środków pieniężnych ze źródeł zewnętrznych. Zagrożenie dla w miarę stabilnej sytuacji budżetu Gminy Miejskiej w Raciążu może stać się zmniejszający się udział dochodów własnych w ogólnych dochodach budżetu, przy stale rosnących potrzebach inwestycyjnych.

Szanse i zagrożenia.

Funkcjonowanie i dalszy rozwój gminy zależy nie tylko od czynników wewnętrznych, które determinują poziom atrakcyjności gminy dla ludności i podmiotów gospodarczych, ale i od czynników zewnętrznych, które mogą być bodźcami dla rozwoju gminy bądź mogą stanowić bariery utrudniające jej rozwój i być przyczyną konieczności poniesienia dodatkowych kosztów związanych z jej funkcjonowaniem i dalszym rozwojem, a które pozostają poza wpływem gminy.

Podstawową szansą jaka może wpłynąć na rozwój miasta jest możliwość skorzystania z środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Umiejętne sięgnięcie i wykorzystanie środków unijnych może przyczynić się do poprawy infrastruktury technicznej i społecznej, zmniejszenia bezrobocia i ograniczenia sfery ubóstwa. Członkostwo w Unii Europejskiej jest bowiem szansą na rozwój kraju, regionu, powiatu i gminy.

Integracja z Unią zobowiązuje do wprowadzenia zaostrzonych standardów w różnych dziedzinach życia, co będzie miało wpływ na funkcjonowanie życia społecznego. Regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe wymuszają np. podniesienie jakości środowiska (co już widoczne jest w poczynaniach inwestycyjnych na terenie miasta).

Z integracji europejskiej mogą płynąć także zagrożenia. Może się bowiem zdarzyć, że zmieni się polityka regionalna Unii Europejskiej w wyniku czego środki finansowe zamiast na wspieranie słabych gospodarczo regionów przesunięte zostaną na rozwój nowych technologii i beneficjentami staną się kraje najbogatsze. Polska może także niewłaściwie rozdysponować fundusze unijne wykorzystując środki na usuwanie skutków zamiast likwidowanie przyczyn, co będzie prowadzić do stanu wyjściowego. Załamaniu może ulec system finansów publicznych co nie pozwoli na sfinansowanie polskiego wkładu finansowego dla realizowanych przedsięwzięć.

Szansę rozwojową dla Gminy Miasto Raciąż upatruje się w rozwoju nowych technologii i e-społeczeństwa, co przyczyni się do redukcji różnic regionalnych w dostępie do informacji i bezpiecznych usług elektronicznych. Zwiększy to szanse rozwojowe miasta, bowiem rozwój tej infrastruktury wpłynie na podwyższenie jakości życia mieszkańców, przełamie bariery dotyczące „cyfrowego wykluczenia”, ułatwi dostęp do informacji dla ludności i przedsiębiorców, podniesie stopień dostępności do edukacji, podniesie szanse zatrudnienia, zwiększy efektywność funkcjonowania administracji publicznej i wpłynie na zwiększenie atrakcyjności lokalizowania różnego typu działalności gospodarczej, w tym inwestycji zagranicznych.

Szanse a zarazem i zagrożenia mogące mieć wpływ na rozwój miasta wiążą się z Warszawą i tempem jej rozwoju. Zgodnie z wizją rozwoju Mazowsza, Warszawa ma być

motorem rozwoju gospodarczego otoczenia regionalnego poprzez dyfuzję aktywności gospodarczych i innowacji. Bliskość Warszawy powoduje, że powiat płoński, do którego należy miasto Raciąż, może w całości znaleźć się w zasięgu oddziaływania procesów dyfuzji bodźców rozwojowych z Warszawy, głównie w sferze wzmacniania się i rozszerzania dojazdów do pracy, instytucji oświaty i kultury oraz intensywniejszego korzystania mieszkańców Warszawy z usług turystycznych i rekreacyjnych oraz produktów, zwłaszcza rolnych. Mieszkańcy Raciąży będą mieli zatem większe możliwości w znalezieniu miejsc pracy w rozwijającej się Warszawie, co zmniejszy presję na lokalnym rynku pracy, lepszy dostęp do szkół i ośrodków kultury. Z kolei konkurencyjne pod względem cenowym nieruchomości z przeznaczeniem pod inwestycje, dadzą szansę na ściągnięcie nowych przedsiębiorców do miasta, co też wpłynie na polepszenie sytuacji na lokalnym rynku pracy. Zagrożeniami jakie mogą się pojawić są: z jednej strony - nieumiejętność absorpcji bodźców rozwojowych przez otoczenie w tym miasto Raciąż, z drugiej strony - niezdolności Warszawy do przekazywania bodźców do otoczenia. Szybki rozwój Warszawy i zastój pozostałych obszarów może spowodować dalszy wzrost bezrobocia i ubożenie tych obszarów. Brak poprawy konkurencyjności krajowej i międzynarodowej stolicy, co wiązać się będzie z pełnieniem jednostronnej, biernej funkcji polegającej na ułatwieniu kapitałowi zagranicznemu penetracji polskiego rynku zbytu towarów i usług, może stać się hamulcem nie tylko jej rozwoju, ale i rozwoju całego regionu. Obecnie zjawiskiem niekorzystnym jest stosunkowo mały zasięg oddziaływania procesów dyfuzji do otoczenia (wynoszący do 30 – 50 km).

Szansą mogącą mieć wpływ na rozwój miasta Raciąż może być stosunkowa bliskość ośrodków subregionalnych – w tym przypadku Płocka i Ciechanowa – których potencjał gospodarczy, intelektualny i kulturowy ma być wykorzystywany – według założeń Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego - na rzecz aktywizacji gospodarki obszarów regionu. Mają one bowiem pełnić funkcję uzupełniającą w budowaniu konkurencyjności Mazowsza.

Szansę i zagrożenia wynikają także ze sfery komunikacyjnej. Na Mazowszu zakłada się istotną poprawę jakościową i ilościową połączeń transportowych i komunikacyjnych Warszawy z resztą regionu, co umożliwi skuteczną walkę konkurencyjną na warszawskim rynku pracy, towarów i korzystania z intelektualnego potencjału Warszawy. Zagrożeniem jest z kolei znaczne ograniczenie połączeń kolejowych. Linia Nasielsk – Sierpc, która przebiega m.in. przez Raciąż, działa głównie dla przewozów towarowych, ponieważ przewozy osobowe są ograniczone. Jej całkowita likwidacja znacznie pogorszy konkurencyjność nie tylko miasta, ale i całego powiatu.

Pewnym zagrożeniem jest silniejsza pozycja sąsiedniego miasta, które jest zarazem stolicą powiatu – Płońsk. To głównie tu koncentruje się przemysł w postaci nowoczesnych zakładów.

Tu swoje oddziały mają szkoły wyższe. To Płońsk położony jest bliżej Warszawy, z którą łączy go dwupasmowa trasa szybkiego ruchu. Atutem Płońska jest jego korzystniejsze położenie u zbiegu dwóch głównych arterii komunikacyjnych Polski: biegnącej z południa na północ trasy nr 7 oraz przecinającej kraj z południowego wschodu ku północnemu zachodowi, trasy nr 10. Wszystko to sprawia, że miasto Płońsk jest atrakcyjniejszym miejscem dla inwestorów.

Pewne szanse upatruje się w ogólnym zwiększeniu zainteresowania problemem ochrony środowiska na Mazowszu (wspieranie działań prowadzących do zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska), a także w szerzącej się modzie na produkty ekologiczne. Zagrożenie może nieść niekorzystna koniunktura gospodarcza kraju i osłabienie tempa rozwoju gospodarczego Polski. Drogie kredyty nie tworzą dobrych warunków do inwestowania. Niekorzystne są także zasady i rozmiary finansowania usług społecznych (edukacja, ochrona zdrowia, opieka socjalna) z budżetu państwa. Wydatki ponoszone na zadania przekazane samorządom bez odpowiedniego zabezpieczenia finansowego powodują, że borykają się one z ciągłym brakiem funduszy.

2. Analiza SWOT jako metoda formułowania strategii.

2.1. Matryca SWOT.

Tabela 28. Matryca SWOT

SIŁY	SŁABE STRONY
POŁOŻENIE	W UKŁADZIE OSADNICZYM
<ul style="list-style-type: none"> * Przynależność do województwa mazowieckiego. 100 km od Warszawy i około 40 km od dużych ośrodków subregionalnych – Płocka i Ciechanowa, * korzystny układ przestrzenny sieci drogowej, * położenie geograficzne przy ważnych szlakach komunikacyjnych: droga krajowa nr 60, linia kolejowa jednotorowa Nasielsk – Płońsk - Sierpc * Raciąż jednym z dwóch miast powiatu płońskiego, pełniący role funkcjonalne dla obszarów otaczających, * rozszerzenie granic miasta - pozyskanie terenów o powierzchni 433,64 ha. 	<ul style="list-style-type: none"> * Dość duża odległość od ważnych tras krajowych: nr 7 i nr 10,

SRODOWISKO PRZYRODNICZE	
<ul style="list-style-type: none"> * Nizinny krajobraz; tereny płaskie sprzyjające rozwojowi różnych form zabudowy, * czyste powietrze atmosferyczne, * dobra jakość wód podziemnych; zasobny zbiornik wód podziemnych w rejonie miasta, * brak zagrożeń powodziowych, * możliwość odkrycia i udokumentowania wód pitnych i geotermalnych, * obszar miasta w granicach obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, * 23,5% powierzchni miasta o cechach środowisk torfowo – bagiennych w dolinie Raciążnicy znajduje się w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu. 	<ul style="list-style-type: none"> * Wysokie zanieczyszczenie wód powierzchniowych, * słaba izolacja użytkowej warstwy wodonośnej, * brak jakichkolwiek złóż surowców mineralnych, * złe zabezpieczenie składowiska odpadów, * duża liczba „dzikich” wysypisk, * słaba atrakcyjność przyrodnicza obszarów aktywnych biologicznie objętych ochroną (miasto nie posiada naturalnych warunków przyrodniczych do uprawiania turystyki oraz czynnego wypoczynku), * niewielka liczba przyrodniczych obiektów pomnikowych objętych ochroną prawną,
UWARUNKOWANIA KULTUROWE	
<ul style="list-style-type: none"> * Raciąż najstarszym grodem Mazowsza Północnego, * Dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny miasta Raciąża, * zabytkowe centrum miasta pokrywające się z historycznym układem lokacyjnym, zawierające cenne w skali kraju nagromadzenie budowli drewnianych małomiasteczkowych, * zlokalizowana osada wczesnośredniowieczna wiążąca się niewątpliwie z zasiedleniem miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> * Znaczna ilość wartościowych kulturowo budowli w bardzo złym stanie technicznym, * brak rozpoznania archeologicznego zabytkowej części miasta, * brak środków na rewaloryzację zabytkowych budowli średniejskich, * mała liczba zabytków, * zróżnicowanie społeczności Raciąża, która biernie i łatwo poddaje się wpływowi wzorców płynących z zewnątrz.
STREFA DEMOGRAFICZNO - SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> * Korzystna struktura demograficzna ludności pod względem wieku (większy odsetek ludzi młodych i mniejszy udział ludzi w wieku poprodukcyjnym, w porównaniu ze średnią powiatu). Na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypada 53 w wieku nieprodukcyjnym (przy analogicznej średniej dla powiatu 60 w 2014 roku), * potencjał ludzki – duża liczba osób w wieku produkcyjnym, * coraz silniejsza chęć młodzieży do kształcenia się. 	<ul style="list-style-type: none"> * Zahamowanie wzrostu ilości ludności (0 do 2 % na + lub – w ostatnich latach), * niekorzystna struktura ludności według płci – przewaga kobiet, * proces starzenia się ludności; niski przyrost naturalny o tendencji malejącej, * ujemne saldo migracji; odpływ ludzi młodych, * duży odsetek ludności z niskim wykształceniem, * wysokie bezrobocie <ul style="list-style-type: none"> - duży udział kobiet w strukturze osób bezrobotnych, - wysoki odsetek osób bez prawa do zasiłku, - duża liczba młodych osób poszukujących pracy, - trudna sytuacja absolwentów i osób bez stażu i z małym stażem pracy, - niskie kwalifikacje bezrobotnych, - wysoki udział długotrwale bezrobotnych, * wysoki odsetek biernych zawodowo, * wzrost przestępczości, głównie przeciwko mieniu prywatnemu * zjawisko patologii społecznej, * duży odsetek korzystających z pomocy społecznej co spowodowane jest ubożeniem ludności.

STREFA GOSPODARCZA

<ul style="list-style-type: none"> * Dobrze rozwinięty handel, * Dość dobrze rozwinięta działalność usługowa; wzrost działalności w sferze usługowej, * przemysł przetwórczo – spożywczy; dobre warunki dla rozwoju przemysłu rolno – spożywczego z uwagi na znaczne zaplecze rolnicze (Raciąż usytuowany jest w środku Gminy Raciąż), * dobry dostęp do usług bankowych. 	<ul style="list-style-type: none"> * Niski stopień uprzemysłowienia, * Brak rezerw terenowych i banku gruntów komunalnych dla pozyskiwania inwestorów strategicznych, * kilka, głównie małych, nierentownych gospodarstw rolnych; znikoma baza surowcowa dla przemysłu rolno – spożywczego, brak tradycji powiatowej w produkcji warzyw i owoców, * duży udział słabych gleb, * brak dostępu do szeroko rozumianych usług dla przedsiębiorstw poza bankami, * słabe wykorzystanie położenia komunikacyjnego, np. Brak reklam miejscowych firm po trasie.
---	--

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

<ul style="list-style-type: none"> * Wysoki stopień zwodociągowania, * Rezerwy w wydajności studni głębinowych, pozwalające na kontynuowanie osadnictwa, * mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o max przepustowości $Q = 419 \text{ m}^3/\text{d}$, średnią zaś na $292 \text{ m}^3/\text{d}$ z możliwością rozbudowy oczyszczalni do $630 \text{ m}^3/\text{dobę}$ oczyszczanych ścieków, * nowoczesna ekologiczna kotłownia ciepłownicza z wykorzystaniem źródeł energii odnawialnej (biomasa ze zrąbków drzewnych, trocin i wierzby szybko rosnącej) , dająca podstawę do utworzenia na terenie miasta układu ciepłowniczego, * możliwość dodatkowego zasilania miasta w energię elektryczną, * nowoczesna automatyczna centrala telefoniczna, dająca możliwość pełnego zaspokojenia potrzeb odbiorców na łącza telefoniczne i internetowe; dobry standard połączeń, * pokrycie terenu miasta zasięgiem działania telefonii komórkowej, * obwodnica miasta na trasie nr 60 * posiadanie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Raciąż” oraz Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Raciąż. 	<ul style="list-style-type: none"> * Dość duże dysproporcje między długością sieci wodociągowej, a kanalizacyjnej - braki w infrastrukturze kanalizacyjnej, * Zła jakość starych odcinków kanalizacji i większości sieci wodociągowej, wynikająca ze złego wykonawstwa i słabej jakości stosowanych materiałów, * Wysoka energochłonność zastosowanych rozwiązań technicznych w oczyszczalni ścieków i niska efektywność w zakresie usuwania substancji biogenych, * Słabe wyposażenie terenów w sieć kanalizacji deszczowej; brak urządzeń podczyszczających ścieki deszczowe, * brak gazyfikacji miasta, * ograniczony dostęp do internetu wywołany wysokimi kosztami sprzętu i dostępu do sieci, * niezadowalający stan techniczny dróg, * niewykorzystanie środka transportu jakim jest kolej, * brak organizacji ruchu rowerowego (ścieżek rowerowych).
--	---

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> * Baza krzewienia kultury i sportu (stadion, hala sportowa, istnienie Miejskiego Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji), * baza opieki społecznej, * podstawowa infrastruktura zdrowotna, * bardzo dobre warunki lokalowe przedszkola, * bardzo dobra baza lokalowa Zespołu Szkół w Raciążu, * bardzo dobre wyposażenie szkół ponadgimnazjalnych w sprzęt komputerowy (centra multimedialne), * bardzo dobry poziom nauczania szkół, co wiąże się z dużym zainteresowaniem młodzieży, * zmiana ofert kształcenia z dostosowaniem do potrzeb lokalnych (wymagania pracodawców, aspiracje młodzieży), * działalność Ochotniczej Straży Pożarnej, * dobra skuteczność miejscowej policji – wysoki wskaźnik w wykrywaniu przestępstw, * dobre połączenia autobusowe z Warszawą, większymi ośrodkami miejskimi i okolicznymi wsiami. 	<ul style="list-style-type: none"> * Istniejące zabytki nie są traktowane jako atrakcje turystyczne, * brak infrastruktury turystycznej, * brak w granicach miasta terenów mogących służyć codziennemu wypoczynkowi jego mieszkańców (hale sportowe, boiska, siłownie), * brak basenu, * brak odpowiedniej bazy lokalowej dla MOPS, * słabe wyposażenie Miejskiego Zespołu Szkół w sprzęt komputerowy, elektroniczny, pewne trudności lokalowe * brak pracowni językowych, przedmiotowych w Szkole Podstawowej i Publicznym Gimnazjum, * niedostateczna liczba mieszkań w stosunku do potrzeb – brak wystarczającej liczby mieszkań komunalnych i socjalnych, * zły stan techniczny znacznej części zasobów mieszkaniowych, * niewielka ilość mieszkań oddawanych do użytku dla osób prywatnych, * brak przygotowanych terenów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne i wielorodzinne., * niewielka ilość kolejowych przewozów pasażerskich,
SYTUACJA FINANSOWA	
<ul style="list-style-type: none"> * Dobra kondycja gminy pozwalająca na pozyskiwanie środków pieniężnych ze źródeł zewnętrznych, * dochody własne (głównie z tytułu podatków) jako drugie źródło dochodu budżetu, * wzrost wydatków na inwestycje własne. 	<ul style="list-style-type: none"> * Zmniejszający się % udział dochodów własnych w ogólnych dochodach budżetu, * subwencje głównym źródłem dochodu budżetu, * Niedobór budżetu miasta jaki pojawia się niemal co roku, jest następstwem zaciągania nowych kredytów i pożyczek, co wskazuje na ciągły brak funduszy w stosunku do potrzeb.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> * Pojawienie się nowych źródeł finansowania w związku z członkostwem w UE * napływ inwestorów związany z członkostwem Polski w UE, * wprowadzenie standardów w zakresie ochrony środowiska i funkcjonowania instytucji społecznych, * zainteresowanie problemem ochrony środowiska, poprawa stanu środowiska, * rozwój e- społeczeństwa, * możliwość wzmocnienia dyfuzji impulsów rozwojowych z Warszawy do reszty regionu, * możliwość oddziaływania ośrodków subregionalnych na rzecz aktywizacji gospodarki regionu w tym Raciąża, * poprawę jakościową i ilościową połączeń transportowych i komunikacyjnych Warszawy z resztą regionu, * moda na produkty ekologiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> * nieumiejętne wykorzystanie środków strukturalnych, * zmiana zasad polityki regionalnej UE, w wyniku której beneficjentami pomocy staną się kraje najbogatsze na rozwój nowych technologii, * niewłaściwe rozdysponowanie funduszy unijnych przez Polskę (wykorzystanie środków na usuwanie skutków zamiast na likwidowanie przyczyn), * groźba załamania finansów publicznych, * możliwość pogłębienia się różnic w rozwoju między Warszawą i pozostałą częścią województwa Mazowieckiego, * osłabienie tempa rozwoju gospodarczego Warszawy i Polski, * groźba dalszej likwidacji połączeń kolejowych, * silna pozycja sąsiedniego miasta powiatu płońskiego, * niekorzystna koniunktura gospodarcza kraju, * drogie kredyty, * niekorzystne zasady i rozmiary finansowania usług społecznych z budżetu państwa.

2.2. Główne problemy rozwoju.

Przeprowadzona analiza silnych i słabych stron, umożliwia sformułowanie katalogu głównych problemów dalszego rozwoju społeczno – gospodarczego. Wychodząc od definicji problemu, jako „zadania danego do rozwiązania lub trudnej do rozstrzygnięcia sprawy”, niedostateczne tempo przemian lub niedostateczna ilość, jakość i sprawność funkcjonowania różnego rodzaju instytucji, obiektów i urzędów powoduje obecnie lub powodować będzie w przyszłości powstawanie konfliktów oraz barier odczuwalnych przez mieszkańców i podmioty gospodarcze. Rozwiązanie lub co najmniej złagodzenie ich negatywnych skutków przyczyni się do poprawy stanu istniejącego. Główne obszary problemowe, dotyczące trzech sfer życia społeczności lokalnej to:

strefa społeczna:

- bardzo duży wskaźnik bezrobocia co stanowi poważne zagrożenie dla rozwoju społecznego miasta (brak miejsc pracy),
- stosunkowo duży odsetek osób korzysta z pomocy społecznej, co świadczy zarówno o pauperyzacji społeczeństwa, jak i o pewnym braku aktywności (gospodarczej lub zawodowej),
- niska zasobność finansowa społeczeństwa, co rzutuje na całokształt życia społecznego,
- występowanie zjawisk patologii społecznej,
- niski poziom kwalifikacji społeczeństwa,
- odpływ młodych osób z miasta,

strefa gospodarcza:

- niska zasobność finansowa społeczności lokalnej w zasadzie wyklucza dokonywanie poważnych inwestycji gospodarczych w oparciu o kapitał lokalny,
- podstawą lokalnego biznesu są stosunkowo słabe, małe podmioty handlowe i usługowe, nastawione wyłącznie na obsługę rynku lokalnego, co nie wpływa na zwiększanie masy pieniądza w mieście,
- zastój w budownictwie
- brak zinwentaryzowanego zasobu gruntów pod inwestycje, co w zasadzie wyklucza możliwość prowadzenia kampanii na rzecz pozyskania inwestorów zewnętrznych,
- brak dobrej promocji miasta,

strefa ekologiczna

- niska świadomość wartości walorów środowiska naturalnego wśród mieszkańców powoduje degradację środowiska (duża liczba „dzikich” wysypisk, zanieczyszczanie wód powierzchniowych).

2.3. Strategiczne dziedziny rozwojowe.

Ważną sprawą jest identyfikacja działań, dziedzin wytwórczości i szeroko rozumianych usług, które z punktu widzenia interesów gminy powinny się rozwijać na jej terenie. Wstępne rozwojowe dziedziny strategiczne to:

- stworzenie zintegrowanej oferty dla inwestorów zewnętrznych zawierającej wskazania możliwych lokalizacji (przygotowanie oferty terenów inwestycyjnych), ułatwienia organizacyjne, preferencje finansowe oraz wszelkie inne udogodnienia,
- wspieranie za pośrednictwem różnych form finansowych, organizacyjnych i prawnych lokalnych podmiotów gospodarczych, stanowiących główne źródło zatrudnienia na raciąskim rynku pracy,
- rozwój gałęzi produkcji nastawionych na przetwarzanie i przechowywanie produktów rolnych; rozwój usług,
- produkcja rolnicza w granicach miasta winna być nastawiona na produkcję roślin, głównie warzyw na rynek lokalny oraz roślin ozdobnych,
- przygotowanie odpowiednich warunków pod rozwój budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego,
- wspieranie aktywności społeczności lokalnej w dziedzinach nie gospodarczych tj. w sferze kultury, sportu czy organizacji różnych grup społecznych,
- usprawnienie i rozbudowa systemów infrastruktury technicznej miasta, głównie w zakresie kanalizacji i gazownictwa.
- utrzymanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego,
- rewitalizacja zabytkowego centrum miasta,
- dążenie do zrównoważonego i trwałego rozwoju funkcji rekreacyjnej, mieszkaniowej i produkcyjno – usługowej względem otaczających terenów wiejskich.

2.4. Scenariusze rozwoju.

Analiza istniejących i przewidywanych uwarunkowań rzutujących na możliwości rozwoju Raciąży w perspektywie okresu objętego „Strategią” czyli 11 lat, wykonana za pomocą metody

SWOT, prowadzi do sformułowania możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji społeczno – gospodarczej (różne kombinacje czynników wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju). Scenariusze są powszechnie stosowanym sposobem prezentacji możliwej przyszłości. Ich celem jest przede wszystkim wybór wariantu polityki rozwojowej, jej celów i priorytetów. Opisują one zwykle sytuacje skrajne, które w rzeczywistości się nie pojawiają. Dzięki zwięzłości i zrozumiałości zapisu scenariusze umożliwiają szeroki udział społeczny w wyborze celów i priorytetów rozwoju. Na podstawie diagnozy potencjału rozwojowego miasta Raciąża, przy założeniu średnio korzystnych uwarunkowań zewnętrznych – stabilność polityczną kraju, umiarkowany wzrost gospodarczy, w wyniku dyskusji społecznej opracowano cztery scenariusze, oznaczone kolorami.

 Scenariusz **biały** oznacza kontynuację obecnych trendów, tzn. politykę bez wyraźnych priorytetów rozwojowych, sprzyjającą zarówno inwestorom i powstawaniu nowych podmiotów gospodarczych, jak i nowym mieszkańcom. Gmina koncentruje działania na polepszeniu niezbędnej dla nich infrastruktury (drogi, sieć wodociągowo – kanalizacyjna, ciepła). Brakuje koordynacji w sferze przestrzennej i społecznej. W efekcie za kilka lat miasto może utracić swoją atrakcyjność dla inwestorów, obecnych i nowych mieszkańców.

 Scenariusz **czzerwony** oznacza priorytet dla funkcji mieszkaniowych. Raciąż stawia na przyciąganie migrantów z okolicznych wsi, a nawet miast, celowo tworząc atrakcyjne warunki zamieszkania, wypoczynku i obsługi dla różnych grup społecznych.

 Scenariusz **żółty** oznacza priorytet dla gospodarki – produkcji, handlu i usług. Od scenariusza białego różni się większą aktywnością w stosunku do inwestorów oraz bardziej stanowczą polityką przestrzenną. Preferowani są inwestorzy o większym potencjale i możliwościach udziału w programach rozwojowych gminy, w tym zwłaszcza infrastrukturalnych.

 Scenariusz **zielony** to priorytet dla funkcji rekreacyjnych. Oznacza rewaloryzację, ochronę i zagospodarowanie walorów wypoczynkowych i krajoznawczych. Głównym kierunkiem rozwoju gospodarczego są usługi rekreacyjne, gastronomiczne, medyczne,

rehabilitacyjne, opiekuńcze itp.. Inne funkcje winny być im podporządkowane, co oznacza zaostrzenie wymagań w zakresie ochrony środowiska.

Preferowany scenariusz można zatem nazwać **tęczowym**. Tęcza symbolizuje nie tylko różnorodność gospodarczo – społeczną i wielobarwność kulturową miasta Raciąż, ale również jej pomostowy charakter – między miastem a wsią.

2.5. Wyznaczenie wizji.

Zakłada się, że znaczną część dochodów Miasto będzie przeznaczać na dalsze inwestycje. Zakłady produkcyjne, handlowe i usługowe Raciąża stanowiąc będą kompleks gospodarczy regionu (powiatu); rolnictwo związane będzie z agroturystyką i produkcją roślin (zdrowa żywność). Raciąż stanie się zapleczem mieszkaniowym. Zostaną usunięte obszary niedostatku. Miasto będzie w stanie zadbać o mieszkańców, którzy nie dają sobie rady w nowej rzeczywistości. Oferta kulturowa i sportowa dla dzieci, młodzieży i dorosłych będzie bogatsza niż obecnie. Powstaną atrakcje rekreacyjno - sportowe np. stadnina koni, basen, ścieżki rowerowe, siłownie zewnętrzne. Dążyć się będzie do modelu społeczeństwa uczestniczącego. Poprawi się także stan bezpieczeństwa.

Wizja Gminy Miasto Raciąż jest następująca:

**MIASTO PRZYJAZNE DLA INWESTORÓW I MIESZKAŃCÓW, ZAPEWNIAJĄCE
ROZWÓJ W WYMIARZE INDYWIDUALNYM I ZBIOROWYM, ZGODNE Z NATURĄ I
DBAJĄCE O POSZANOWANIE TRADYCJI ORAZ KULTURY.**

Wizja jest wyobrażeniem danej jednostki samorządowej w wybranym momencie jego przewidywanego rozwoju (mówi o stanie „docelowym”). Jest ona modelem statycznym, odpowiadającym na pytanie jaki ma być poziom rozwoju w określonym momencie w przyszłości. Gmina jest organizacją dynamiczną, systemem otwartym, w którym dokonują się wielorakie przekształcenia społeczne, gospodarcze, przestrzenne i ekologiczne, w związku z czym, wizja nie jest odpowiednim modelem w odniesieniu do jej przyszłości. Bardziej adekwatnym modelem wyobrażenia przyszłości gminy jest model dynamiczny, w którym podstawę stanowi misja rozwoju i cele strategiczne, czyli cele – procesy rozwojowe,

odpowiadające na pytanie jak ma funkcjonować i rozwijać się miasto w założonym horyzoncie czasu (pokazujące drogę rozwojową w latach 2016 - 2026, a nie obraz stanu docelowego w 2026 roku).

Rozdział III Strategiczne cele rozwoju

Wprowadzenie.

Podstawą do opracowania strategicznych celów rozwoju gminy są analizy i oceny dotyczące diagnozy stanu istniejącego oraz analiza możliwości rozwoju. Przy formułowaniu strategii należy uwzględnić nie tylko katalog obecnie niezaspokojonych potrzeb ale i przyszłe potrzeby rozwojowe. Misja rozwoju to ukazana w sposób najbardziej syntetyczny, deklaracja intencji władz samorządowych co do kierunków przyszłego rozwoju danej jednostki samorządowej. Jest to generalny cel kierunkowy. Cele strategiczne, a następnie cele operacyjne są uszczegółowieniem misji, skonkretyzowanej do poziomu zadań realizacyjnych tych „najpilniejszych z pilnych”. Przy formułowaniu celów brane były pod uwagę cele rozwoju powiatu i województwa.

* * *

1. Określenie generalnego celu kierunkowego.

ZASPOKOJENIE POTRZEB LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI POPRZEZ POPRAWĘ POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PRZY ZACHOWANIU WSZECHSTRONNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU.

Warunkiem osiągnięcia odczuwalnej społecznie poprawy jakości życia jest rozwój gospodarczy określonego terytorium, który nie może dokonać się bez uzyskania odpowiedniego poziomu konkurencyjności w działaniach ekonomicznych i społecznych, polegających na mobilizacji i koordynacji własnych zasobów. Lokalny szczebel rozwoju gospodarczego obejmuje zatem zarządzanie materialnymi, ludzkimi i finansowymi zasobami w sposób umożliwiający maksymalizację możliwych do uzyskania korzyści - z których obok zapewnienia mieszkania, oświaty czy bezpieczeństwa, najcenniejszymi stają się tworzenie i utrzymanie miejsc pracy oraz uzyskanie lokalnej stabilności gospodarczej - i minimalizację negatywnych skutków przeobrażeń nieuchronnie związanych z procesami przemian.

Cel generalny uwzględnia zarówno potrzebę wykorzystania szans i wspierania mocnych stron, jak też konieczność niwelowania słabości i zapobiegania zagrożeniom.

2. Wyznaczenie strategicznych celów rozwoju i uzasadnienie ich wyboru.

Przed strategią na najbliższe 11 lat postawiono 5 celów strategicznych, będących środkami do realizacji misji. Stopień ich osiągnięcia będzie zarazem stopniem skutecznego realizowania strategii. Cele strategiczne powinny podporządkowywać sobie wszystkie działania rozwojowe w mieście na najbliższe 11 lat. Każde zadanie szczegółowe winno prowadzić do osiągnięcia tych 5 celów.

CELE STRATEGICZNE MIASTA RACIAŻ:

- 1. Pozyskanie inwestorów głównie z zewnątrz, jak też ożywienie inwestycji realizowanych przez kapitał lokalny - wzrost przedsiębiorczości oraz poprawa zdolności adaptacyjnych i konkurencyjności małych i średnich firm.**
- 2. Zwiększenie konkurencji potencjału kwalifikacyjnego zasobów ludzkich.**
- 3. Poprawa warunków życia mieszkańców.**
- 4. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego.**
- 5. Zapewnienie właściwych kierunków rozwoju kultury, sportu i rekreacji.**

Uzasadnienie celu pierwszego.

Bezrobocie jakie dotyka większość mieszkańców miasta, powodujące ich ubożenie i rozwijanie się patologii społecznych, prowadzi do konieczności zaspokojenia potrzeby jaką jest stworzenie i utrzymanie miejsc pracy. Z tego tytułu należy stworzyć odpowiednie warunki by przyciągnąć inwestorów krajowych jak i zagranicznych oraz zaktywizować i wzmocnić lokalny biznes. Przygotowanie przestrzeni do inwestycji należy uznać za jeden z warunków rozwoju ekonomicznego miasta. Realizacja celu powinna prowadzić do: stworzenia formalnych podstaw do inwestowania, aktualizacji Studium będącego podstawą opracowywania planów oraz aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów strategicznych w strukturze miasta. Rozwój inwestycyjny miasta powinien się jednak odbywać w poszanowaniu zasady zrównoważonego rozwoju, a jego skutkami powinny być:

1. Poprawa warunków życia w mieście.
2. Poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i inwestycyjnej.
3. Podniesienie atrakcyjności miasta dla mieszkańców

Tworzenie warunków do rozwoju działalności gospodarczej będzie zatem podstawowym obszarem troski strategicznej, zmierzającym do uzyskania następujących efektów:

1. Powiększenie istniejących już stref lub utworzenie nowych terenów inwestycyjnych.

2. Stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.
3. Poprawienie dostępności i jakości usług umożliwiających inkubację przedsiębiorczości.
4. Wzrost liczby nowopowstałych podmiotów gospodarczych.
5. Zmniejszenie liczby upadających przedsiębiorstw.
6. Poprawa dostępności dobrze skomunikowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych.
7. Zwiększenie stopy inwestycji w sektorze prywatnym.
8. Przyciągnięcie inwestorów zagranicznych.

Nowe inwestycje przyniosą bowiem nowe miejsca pracy. Choć tworzenie miejsc pracy nie należy do zadań własnych gminy, władze uczynią wszelkie starania w kierunku dywersyfikacji źródeł utrzymania. W przeciwnym razie bezrobocie może doprowadzić do wyludnienia miasta, a nawet jego upadku – o istnieniu miasta decydują bowiem dochody jego użytkowników: mieszkańców, przedsiębiorstw i instytucji. Poza tym, możliwość uzyskania pracy spowoduje migracją ludności, co sprzyjać będzie rozwojowi miasta.

Uzasadnienie celu drugiego

Nieustanny rozwój warunków i jakości systemu oświaty i wychowania jest warunkiem dobrego przygotowania młodych mieszkańców Raciąża do funkcjonowania w społeczeństwie i zapewnienia sobie wysokiej jakości życia. Z tego względu samorząd miejski będzie podejmował przedsięwzięcia służące modernizacji i rozbudowie infrastruktury edukacyjnej, polepszaniu merytorycznych i organizacyjnych warunków prowadzenia działalności oświatowej i wychowawczej oraz sprzyjające wzrostowi dostępności i jakości opieki oraz edukacji. Głównymi efektami wykonanych zadań mają być:

- Podniesienie standardu usług edukacyjnych.
- Poprawa bezpieczeństwa uczniów i nauczycieli.
- Przygotowanie uczniów do życia w nowoczesnej rzeczywistości, w międzynarodowej i międzykulturowej przestrzeni realnej i wirtualnej.
- Zapewnienie młodym ludziom dostępu do globalnego rynku pracy.
- Umiejętność korzystania z TIK.

Z kolei od stopnia faktycznego zaangażowania wszystkich członków miejskiej społeczności zależy ostatecznie proces przemian gospodarczych i społecznych. Społeczność lokalna stanowi bowiem najważniejszy potencjał rozwojowy miasta, który zmobilizowany odpowiednimi bodźcami, może być skłonny do podejmowania wysiłków i dokonywania

znaczących przeobrażeń realiów miejskich. Cechy mieszkańców miasta mogą być także ważnym argumentem przekonywania wszystkich zainteresowanych działalnością gospodarczą na obszarze miasta bądź funkcjonowaniem dzięki jego walorom, o sukcesie zamierzonych przedsięwzięć. Mieszkańcy muszą mieć zatem możliwości dostosowania się do zmieniających się warunków społeczno – gospodarczych i pełnego wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy. Najważniejsze jest usunięcie uczucia zagrożenia spowodowanego brakiem umiejętności niezbędnych do wykonywania nowych zadań. Konieczne jest zatem wsparcie publiczne skierowane na uelastycznienie i zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców – zwiększenie poziomu wiedzy i kwalifikacji zawodowych poprzez doradztwo zawodowe i szkolenia, promocję przedsiębiorczości i samozatrudnienia, jak również wzmocnienie systemu edukacji by dostosować umiejętności potencjalnych pracowników do wymogów lokalnego, a tym samym regionalnego rynku pracy.

Uzasadnienie celu trzeciego.

Zapewnienie lokalnym mieszkańcom szeroko rozumianego poczucia bezpieczeństwa, dostępności i odpowiedniego standardu usług zdrowotnych, edukacyjnych, z zakresu opieki społecznej, sportu i rekreacji a także dostępu do infrastruktury technicznej, pogłębia spójność społeczną i poprawia jakość zasobów ludzkich. Poza tym, realizacja – na wysokim poziomie - tych podstawowych potrzeb społecznych, przyczynia się do podnoszenia poziomu cywilizacyjnego, a co za tym idzie – likwidacji zjawiska marginalizacji społecznej. Wzrasta atrakcyjność miasta jako przyjaznego obywatelowi.

Do celu III zalicza się także poprawę standardów i rozwój zasobów mieszkaniowych Raciąża oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wspieranie włączenia społecznego oraz walkę z ubóstwem. Istotą tego celu strategicznego jest zapewnienie mieszkańcom miasta Raciąża jak najlepszych warunków życia w zakresie polityki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym z tytułu bezrobocia, wieku lub niepełnosprawności, a także służących wspieraniu włączenia społecznego i walce z ubóstwem.

Uzasadnienie celu czwartego.

Z uwagi na to, iż osiągnięcie istotnej poprawy stanu środowiska przyrodniczego w Polsce, a zatem także i w województwie mazowieckim musi zostać zrealizowane, działania

mające na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego wiązać się muszą z perspektywiczną wizją rozwoju społeczno – gospodarczego i przestrzennego. Zachodzi zatem konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z działaniami w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, tak aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwale możliwości korzystania z nich, tak przez obecne, jak i przyszłe pokolenia, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Szczególny nacisk stawia się na poprawę jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji CO₂ oraz redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza, określenie działań niskoemisyjnych oraz na podniesienie efektywności energetycznej, czyli redukcję zużycia energii i zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego obejmuje rozwój istniejących walorów przyrodniczych z nadaniem im nowych funkcji użytkowych. Właściwa gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta zapewni bezpieczeństwo sanitarne, ochroni przed degradacją środowiska naturalnego oraz umożliwi realizację inwestycji w oparciu o nowoczesne technologie.

W ramach powyższego celu przewidziano do realizacji szereg zadań związanych z produkcją energii, efektywnością energetyczną, jakością powietrza, zrównoważonym transportem, zasobami kulturowymi, bioróżnorodnością, uporządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej oraz zapobieganiem katastrofom naturalnym. Zadania te są powiązane z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Raciąż, który powstał w celu przedstawienia zakresu działań możliwych do realizacji w związku z ograniczeniem zużycia energii finalnej oraz zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych do atmosfery.

Ważnym elementem tego celu jest zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzenie technologii energooszczędnej opartej na wykorzystywaniu odnawialnych źródeł energii. Zmniejszenie emisyjności gospodarki związane ze świadomym lokalnym zarządzaniem emisjami gazów cieplarnianych.

Poza tym, czyste środowisko to lepsze warunki życia – istnienie odpowiedniej infrastruktury ochrony środowiska umożliwi zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia. Stworzone zostają także korzystne warunki dla rozwoju przedsiębiorstw działających zgodnie z zasadami poszanowania środowiska, co zwiększa konkurencyjność i atrakcyjność obszaru miasta.

Uzasadnienie celu piątego.

W związku z tym, że utożsamianie się społeczności z zamieszkiwanym przez nią obszarem uważane jest obecnie za jeden z ważniejszych czynników rozwoju tego obszaru, jako jeden z celów przyjęto zapewnienie właściwych kierunków rozwoju kultury. Poza tym, cel ukształtowania tożsamości kulturowej regionu jest jednym z celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Uważa się bowiem, że wokół trwałych wartości jak kultura czy tradycja, może powstać trwała integracja społeczna, dzięki której możliwa jest do osiągnięcia mobilizacja społeczna tak potrzebna w fazie realizacji celów przyjętych w strategii.

Tożsamość współcześnie jest koniecznym warunkiem integracji społeczności lokalnej. Nie ulega wątpliwości, że o szansach społeczności lokalnych i regionalnych decydować będzie ich usytuowanie. Funkcjonowanie społeczności lokalnej, jej trwanie i przeobrażenia w systemie globalnym zależą w dużym stopniu od istnienia, ugruntowania przywiązania emocjonalnego, ale i fizycznego (geograficznego) mieszkańców do swojego miasta.

Fakt, iż miasto Raciąż należy do najstarszych grodów Mazowsza Północnego i ma bogatą historię, można wykorzystać w procesie ukształtowania tożsamości kulturowej Mazowsza oraz w promocji Gminy Miasto Raciąż wśród inwestorów i nie tylko.

Powyższy cel obejmuje zatem wielofunkcyjny rozwój obszaru poprzez zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju sportu, turystyki, rekreacji oraz promowania dziedzictwa kulturalnego regionu.

3. Sformułowanie celów operacyjnych oraz zadań realizacyjnych.

Cele operacyjne są uszczegółowieniem celów strategicznych i wyrażają pożądane potrzeby, które należy zaspokoić.

1. **Pozyskanie inwestorów głównie z zewnątrz, jak też ożywienie inwestycji realizowanych przez kapitał lokalny - wzrost przedsiębiorczości oraz poprawa zdolności adaptacyjnych i konkurencyjności małych i średnich firm.**
  - 1.1. Stworzenie zasobów uzbrojonych terenów inwestycyjnych.
    - 1.1.1. Uzbrojenie terenów pod inwestycje gospodarcze (zwłaszcza doprowadzenie mediów).
  - 1.2. Promocja miasta wobec inwestorów.
    - 1.2.1. Przygotowywanie i rozpowszechnianie ofert lokalizacyjnych.
    - 1.2.2. Informacja o ofertach inwestycyjnych.

- 1.3. Zapewnienie odpowiednich warunków dla inwestorów oraz wspieranie powstawania i rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.
  - 1.3.1. Stworzenie preferencyjnego systemu podatków i opłat.
  - 1.3.2. Wspieranie tworzenia ośrodków ułatwiających ubieganie się i absorpcję krajowych oraz zagranicznych środków pomocowych, ośrodków doradczych ze szczególnymi preferencjami dla małych i średnich firm, pośrednictwa w tworzeniu związków kooperacyjnych między podmiotami gospodarczymi, publikacji informatorów itp.
  - 1.3.3. Prowadzenie działań stymulujących stworzenie systemu wsparcia finansowego i organizacyjnego Małych i Średnich Przedsiębiorstw.
- 1.4. Wspieranie rozwoju lokalnego przetwórstwa rolno – spożywczego.
  - 1.4.1. Doradztwo techniczno – technologiczne.
  - 1.4.2. Promocja lokalnych znaków towarowych.
  - 1.4.3. Organizacja kontaktów producentów żywności z odbiorcami towarów.
- 1.5. Tworzenie i rozwój e-usług skierowanych do przedsiębiorców i obywateli.

2. Zwiększenie konkurencji potencjału kwalifikacyjnego zasobów ludzkich.

- 2.1. Zapewnienie wysokiego poziomu edukacji dzieci i młodzieży dostosowującego wykształcenie do potrzeb rynku pracy i umożliwiającego podejmowanie nauki na dowolnie wybranych studiach.
  - 2.1.1. Zapewnienie kadry pedagogicznej o najwyższych kwalifikacjach.
  - 2.1.2. Zwiększenie nacisku na naukę języków obcych i informatyki poprzez organizowanie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych.
- 2.2. Wpływ na stosowne podmioty decyzyjne i współpraca z nimi przy realizacji działań dotyczących podnoszenia poziomu kwalifikacji osób bezrobotnych i zagrożonych utratą zatrudnienia i zwiększenie przez to ich mobilności zawodowej.
  - 2.2.1. Pomoc w organizowaniu kursów i szkoleń zawodowych, zajęć informacyjno – szkoleniowych dotyczących np. autoprezentacji, sporządzania dokumentów aplikacyjnych czy uruchomienia własnej działalności gospodarczej.
  - 2.2.2. Wspieranie edukacji służącej podnoszeniu znajomości internetu.
  - 2.2.3. Promowanie przedsiębiorczości poprzez kompleksowe wsparcie dla podejmujących działalność gospodarczą.

3. Poprawa warunków życia mieszkańców.

- 3.1. Zwiększenie porządku publicznego oraz bezpieczeństwa mieszkańców miasta.
  - 3.1.1. Wsparcie finansowe Policji w szczególności w zakresie poprawy wyposażenia

- i rozbudowy służb patrolowo – interwencyjnych.
- 3.1.2. Usprawnienie audiowizualnych systemów prewencyjnych zainstalowanych w miejscach o szczególnym zagrożeniu przestępczością.
- 3.1.3. Realizacja programów informacyjnych i szkoleniowych wśród młodzieży w zakresie przeciwdziałania narkomanii i innym patologiom.
- 3.1.4. Realizacji zadań w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- 3.1.5. Zapewnienie ochrony przeciwpożarowej – szkolenia strażaków, wyposażanie w nowoczesny sprzęt.
- 3.1.6. Budowa nowych miejsc parkingowych.
- 3.2. Podniesienie poziomu ochrony zdrowia na terenie Raciąża.
  - 3.2.1. Zapewnienie powszechnej dostępności mieszkańców do podstawowej opieki lekarskiej.
  - 3.2.2. Rozwój systemu profilaktyki leczniczej.
  - 3.2.3. Rozwój edukacji prozdrowotnej.
  - 3.2.4. Leczenie uzależnień.
  - 3.2.5. Realizacja inwestycji w zakresie stacjonarnej opieki zdrowotnej.
- 3.3. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną – modernizacja, budowa, rozbudowa, przebudowa i wyposażenie bazy lokalowej szkół (sale gimnastyczne, boiska, pływalnie, pracownie przedmiotowe i komputerowe)
- 3.4. Realizacja czynszowego budownictwa komunalnego i socjalnego, a także wyznaczenie terenów (uzbrojonych w media) pod inwestycje mieszkaniowe.
- 3.5. Likwidacja barier architektonicznych dla niepełnosprawnych.
- 3.6. Zapewnienie pomocy społecznej najbardziej potrzebującym i zwiększenie skuteczności w rozwiązywaniu problemów społecznych.
  - 3.6.1. Organizowanie pomocy niematerialnej.
  - 3.6.2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy.
  - 3.6.3. Tworzenie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.
  - 3.6.4. Szkolenie pracowników socjalnych.
  - 3.6.5. Ograniczanie patologii społecznej.
  - 3.6.6. Rozwój systemu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (ułatwienie wchodzenie i powrotu na rynek osobom, które doświadczają dyskryminacji ze względu na stan zdrowia lub sytuację materialną czy rodzinną).
- 3.7. Zapewnienie sprawnej, przyjaznej dla obywateli i zgodnej ze standardami europejskim obsługi przez urząd administracji publicznej.
  - 3.7.1. Wykorzystanie najnowszych zdobyczy techniki do obsługi obywateli –

wykorzystanie technologii społeczeństwa informacyjnego w pracy administracji samorządowej (rozwój usług elektronicznych dla ludności).

3.7.2. Zapewnienie kadry o najwyższych kwalifikacjach.

3.8. Rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej.

3.8.1. Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych.

3.8.2. Stworzenie terenów mogących służyć codziennemu wypoczynkowi jego mieszkańców.

3.8.3. Budowa ścieżek rowerowych.

3.8.4. Budowa zewnętrznej siłowni.

3.9 Zapewnienie dostępności do mediów (woda, energia, telefon, kanalizacja, internet itp).

4. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego.

4.1. Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska.

4.1.1. Poprawa jakości powietrza.

4.1.2. Realizacja inwestycji związanych z oczyszczaniem i odprowadzaniem ścieków oraz uzdatnianiem wody.

4.1.3. Likwidacja dzikich wysypisk.

4.1.4. Rozwój energii odnawialnej.

4.1.5. Ochrona strefy zasilania zbiorników wód podziemnych.

4.1.6. Inteligentne zarządzanie energią – strategia niskoemisyjna.

4.2. Zmniejszenie zużycia energii w budynkach użyteczności publicznej i w budynkach mieszkalnych, w tym termomodernizacja.

4.3. Inwestycje związane z budową i modernizacją oświetlenia ulicznego i parkowego.

4.4. Inwestycje w zakresie transportu, w tym służące ruchowi pieszemu i rowerowemu.

4.5. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.

4.6. Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej w zakresie wiadomości o środowisku przyrodniczym, konieczności jego ochrony.

4.7. Rozwijanie proekologicznych form aktywizacji gospodarczej (Raciąż wchodzi w skład „Zielonych Płuc Polski”).

5. Zapewnienie właściwych kierunków rozwoju kultury.

5.1. Wykorzystanie walorów historycznych w celu rozwoju turystyki i promocji miasta,

5.2. Propagowanie wiedzy o regionie, zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej (organizowanie wycieczek turystyczno – krajoznawczych, organizowanie konkursów na temat wiedzy o historii miasta czy regionu).

- 5.3. Wspieranie amatorskiego ruchu artystycznego.
- 5.4. Ochrona dóbr kultury materialnej – modernizacja zabytków i architektury miejskiej.
- 5.5. Rewitalizacja rynku i jego okolic.
- 5.6. Ochrona krajobrazu kulturowego miasta.

Konkretyzacją celów operacyjnych są zadania realizacyjne, stanowiące zestaw konkretnych spraw do rozwiązania w okresie obowiązywania Strategii Rozwoju. W obecnej rzeczywistości gospodarczej nie jest możliwe równie intensywne rozwijanie wszystkich dziedzin życia społecznego i ekonomicznego. Wobec ograniczonych środków finansowych, możliwości kadrowych i organizacyjnych, występuje konieczność dokonania selekcji priorytetów realizacyjnych, których pobudzenie z uwagi na potrzeby miasta (wzrost poziomu życia mieszkańców, stymulowanie rozwoju gospodarczego, ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego), a nawet okolicznych terenów jest najważniejsze i najpilniejsze. Podstawą dokonywania wyboru priorytetów realizacyjnych (hierarchizacji ich ważności) w sytuacji ograniczoności środków finansowych, a następnie zadań prowadzących do ich wykonania, są określone cele strategiczne i operacyjne. Pewnym uszczegółowieniem zapisów Strategii Rozwoju będzie „Lokalny Plan Rozwoju Miasta Raciąża” zawierający informacje o planowanych projektach i zadaniach inwestycyjnych miasta Raciąża (ze wskazaniem źródeł ich finansowania), będących realizacją wybranych celów operacyjnych z zakresu niektórych działań społeczno – gospodarczych.

4. Zgodność Strategii Rozwoju z dokumentami europejskimi, krajowymi i regionalnymi.

Strategia Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026 jest średniookresowym dokumentem planistycznym obejmującym szerokie spektrum możliwości oddziaływania na rozwój ekonomiczny, społeczny i przestrzenny miasta. Strategia Rozwoju powstała w ścisłym powiązaniu z dokumentami programującymi procesy rozwoju w Polsce, na poziomie Unii Europejskiej, kraju oraz województwa mazowieckiego. W szczególności jest ona w pełni zgodna ze *Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze* oraz powiązanymi z nią dokumentami planistycznymi i realizacyjnymi.

Niniejsza Strategia Rozwoju jest zgodna na poziomie celów i zadań z następującymi dokumentami:

1. Europa 2020 - Strategia dla Wzrostu Inteligentnego, Zrównoważonego i Sprzyjającego Włączeniu Społecznemu.
2. Odnowiona agenda społeczna: Możliwości, dostęp i solidarność w Europie XXI wieku.
3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.
4. Strategia Rozwoju Kraju 2020.
5. Strategia Sprawne Państwo 2020.
6. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.
7. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.
8. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku).
9. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r.
10. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze.
11. Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020.
12. Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego Na Lata 2014-2020.
13. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014 - 2020 (wraz z Regionalnym Instrumentem Terytorialnym).
14. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Europa 2020 - Strategia dla Wzrostu Inteligentnego, Zrównoważonego i Sprzyjającego Włączeniu Społecznemu

Europa 2020 to unijna strategia wzrostu na najbliższy okres. W zmieniającym się świecie UE potrzebna jest inteligentna i zrównoważona gospodarka sprzyjająca włączeniu społecznemu. Równoległa praca nad tymi trzema priorytetami powinna pomóc UE i państwom członkowskim w uzyskaniu wzrostu zatrudnienia oraz zwiększeniu produktywności i spójności społecznej. Unia wyznaczyła sobie konkretny plan obejmujący pięć celów - w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu/energii - które należy osiągnąć do 2020 r. W każdym z tych obszarów wszystkie państwa członkowskie wyznaczyły z kolei własne cele krajowe. Konkretnie działania na poziomie zarówno unijnym, jak i krajowym wzmocniają realizację strategii. Owe cele dotyczą:

1. Zatrudnienia.
2. Badania i rozwoju.

3. Zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii.

4. Edukacji.

5. Walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Wszystkie powyższe obszary zostały uwzględnione w Strategii Rozwoju dla Gminy Miasto Raciąż.

Odnowiona agenda społeczna: Możliwości, dostęp i solidarność w Europie XXI wieku

"Odnowiona agenda społeczna" wyznacza kierunki polityki społecznej w UE. Wiele postulatów zgłoszonych w tym kierunkowym dokumencie unijnym znalazło odzwierciedlenie w działaniach zaproponowanych w niniejszej Strategii Rozwoju. Dotyczą one dwóch głównych obszarów oddziaływania, którymi są:

1. Tworzenie możliwości: tworzenie możliwości oznacza tworzenie liczniejszych i lepszych miejsc pracy (tj. związanych z konkurencyjnym wynagrodzeniem, adekwatnych do kwalifikacji dostępnej siły roboczej, oferujących dobre warunki socjalne i perspektywy rozwoju zawodowego) oraz ułatwianie mobilności. W społeczeństwach wyznających zasadę równości żadne bariery jakiegokolwiek typu nie powinny stać nikomu na drodze. Oznacza to konieczność zagwarantowania każdemu szansy na rozwój jego potencjału.

2. Zapewnianie dostępu: zważywszy na bardzo zróżnicowane warunki startu życiowego, nie można zagwarantować możliwości, nie polepszając jednocześnie dostępu dla osób znajdujących się w najtrudniejszym położeniu. Wszyscy obywatele muszą mieć łatwy dostęp do dobrej jakości edukacji, ochrony socjalnej, opieki zdrowotnej i usług, które mogą przyczynić się do przezwyciężenia nierówności na starcie oraz umożliwić wszystkim dłuższe i zdrowsze życie.

Przedsięwzięcia w Strategii Rozwoju wpisują się w następujące priorytety "Odnowionej agendy społecznej":

1. Dzieci i młodzież przyszłością Europy.

2. Inwestowanie w ludzi, ilość i jakość miejsc pracy (tj. dostosowanie miejsc pracy do struktury kwalifikacji dostępnych na lokalnym rynku pracy, oczekiwań płacowych oraz odpowiednich warunków socjalnych) oraz nowe umiejętności i możliwości rozwoju zawodowego.

3. Dłuższe i zdrowsze życie.

4. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres do 2030 roku.

Kierunki interwencji podporządkowane są schematowi trzech obszarów strategicznych, które zostały podzielone na osiem części (zgodnych ze strategicznymi celami rozwojowymi). Poniżej wskazano te obszary strategiczne i cele rozwojowe, w które wpisują się cele i zadania zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż:

1. W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:
  - a. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna
  - b. Polska Cyfrowa
  - c. Kapitał ludzki
  - d. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
2. W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:
  - a. Rozwój regionalny
  - b. Transport
3. W obszarze efektywności i sprawności państwa:
  - a. Kapitał społeczny
  - b. Sprawne państwo

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. W nowym systemie do głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, należą: długookresowa strategia rozwoju kraju - DSRK (Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności), określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, średniookresowa strategia rozwoju kraju - ŚSRK [Strategia Rozwoju Kraju 2020) - najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej,

określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020 oraz 9 zintegrowanych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych; Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa. DSRK, ŚSRK oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 Stanowi strategię średniookresową rozwoju Polski, wskazuje, w jaki sposób osiągnąć będą cele Strategii Europa 2020, przy uwzględnieniu polskiej specyfiki i uwarunkowań, które przyczynią się do realizacji założonych krajowych celów rozwojowych. Jej celem nadrzędnym jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Projekty przedsięwzięć strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016 -2026 zostały stworzone w taki sposób, aby przyświecające im cele, jak i same zadania były zgodne z trzema obszarami strategicznymi ŚSRK, którymi są:

1. Sprawne i efektywne państwo.
2. Konkurencyjna gospodarka.
3. Spójność społeczna i terytorialna.

Zadania zaprogramowane w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż są zgodne z wymienionymi niżej celami Strategii Rozwoju Kraju 2020:

1. Cel 1.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.
2. Cel II.2 Wzrost wydajności gospodarki.
3. Cel II.3 Zwiększenie innowacyjności gospodarki.
4. Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.
5. Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.
6. Cel 11.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
7. Cel 11.7. Zwiększenie efektywności transportu.
8. Cel III.X. Integracja społeczna.
9. Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

10.Cel.III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Strategia Sprawne Państwo 2020

Strategia Sprawne Państwo 2020 (SSP) zdaniem autorów "łączy ideę państwa optimum i otwartego rządu, prezentuje cele i kierunki interwencji w obszarach istotnych dla rozwoju Państwa, w których interwencja jest konieczna, aby podnieść skuteczność i efektywność". Celem podejmowanych przedsięwzięć w perspektywie do 2020 roku jest ukształtowanie państwa otwartego, pomocnego, skutecznego i efektywnego, o silnej pozycji międzynarodowej i wysokiej aktywności obywateli w życiu społecznym i politycznym.

Do osiągnięcia celu głównego SSP: Zwiększenie skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracę z obywatelami przyczyniać się będą cele szczegółowe. W Strategii Rozwoju opracowanej dla Gminy Miasto Raciąż zawarto działania, które wpisują się w cel 5 SSP Efektywne świadczenie usług publicznych, a w szczególności w cel szczegółowy 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem technologii cyfrowych. Cel ten koncentruje się na wprowadzaniu aktywnej partycypacji obywateli w kreowaniu usług publicznych i stałej poprawy poziomu satysfakcji obywateli z jakości usług publicznych oraz zagwarantowaniu równego dostępu do wysokiej jakości świadczonych usług.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Pracom nad Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL) towarzyszyło przekonanie, że wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń. Podobne przekonanie przyświecało celom i zadaniom ujętym w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż.

Celem głównym SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego przez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Cele i zadania polityki gospodarczej niniejszej Strategii Rozwoju są zgodne z poniższymi celami szczegółowymi:

1. Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia.
2. Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
3. Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
4. Cel szczegółowy 4: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej.
5. Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego [SRKS) opiera się na przekonaniu, iż kapitał społeczny jest ważnym czynnikiem rozwoju kraju, wymagającym wzmocnienia. Podejmowane działania powinny przyczyniać się do wzrostu wzajemnego zaufania Polaków i sprzyjać poprawie zaufania do instytucji i organów państwa. Zdaniem autorów strategii "ważnym elementem inicjowanych zmian powinno być wzmocnienie gotowości Polaków do działania na rzecz dobra wspólnego".

Celem głównym SRKS jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski. Cele i zadania zapisane w Strategii Rozwoju dla Gminy Miasto Raciąż wpisują się w następujące cele szczegółowe SRKS:

1. Cel szczegółowy 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji.
2. Cel szczegółowy 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.
3. Cel szczegółowy 3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy.
4. Cel szczegółowy 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)

Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku [SRT] została opracowana w celu wyznaczenia najważniejszych kierunków działań i ich koordynacji w zakresie

osiągnięcia tak zidentyfikowanego celu strategicznego, jej wdrożenie pozwoli nie tylko usunąć aktualnie istniejące bariery, ale także stworzyć nową jakość zarówno w infrastrukturze transportowej oraz zarządzaniu, jak i w systemach przewozowych. Głównym celem krajowej polityki transportowej jest zwiększenie dostępności terytorialnej oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego poprzez utworzenie spójnego, zrównoważonego, i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym (lokalnym), europejskim i globalnym. Cele i zadania ujęte w Strategii Rozwoju dla Gminy Miasto Raciąż wpisuje się w powyższy dokument.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r.

Podstawowe zadanie Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r. (BEiŚ) polega na zintegrowaniu polityki środowiskowej z polityką energetyczną tam, gdzie aspekty te przenikają się w dostrzegalny sposób, jak również wytyczenie kierunków, w jakich powinna rozwijać się branża energetyczna, oraz wskazanie priorytetów w ochronie środowiska. Celem głównym BEiŚ jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.

Cele i zadania wskazane w Strategii Rozwoju dla Raciąża wpisują się we wszystkie trzy cele strategiczne BEiŚ:

1. Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska.
2. Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię.
3. Cel 3. Poprawa stanu środowiska.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze (SRWM) wskazuje główne wyzwania, a także cele rozwojowe regionu do zrealizowania przez samorząd województwa oraz inne podmioty. Określone działania będą służyły pobudzaniu aktywności gospodarczej i wspieraniu konkurencyjności we

wszystkich subregionach. Będą także sprzyjały włączeniu społecznemu oraz racjonalnemu gospodarowaniu przestrzenią i środowiskiem. Nadrzędnym (głównym) celem SRWM jest spójność terytorialna, rozumiana jako zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Aspekt zrównoważonego rozwoju (ekonomicznego, społecznego, środowiskowego, terytorialnego) został także silnie uwzględniony w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż. Można w niej znaleźć odwzorowania następujących celów strategicznych oraz kierunków oddziaływania SRWM:

1. Cel strategiczny Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii (działania w kierunkach: wykorzystanie i wzmocnienie specjalizacji regionalnych; wspieranie rozwoju nowych technologii, wspieranie rozwoju miast regionalnych i subregionalnych; restrukturyzacja miast tracących funkcje gospodarcze; zwiększanie dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług).
2. Cel strategiczny Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego (kierunek: rozwój form transportu przyjaznych dla środowiska i mieszkańców).
3. Cel strategiczny Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki (kierunki oddziaływania: rozwój kapitału ludzkiego i społecznego; aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej; przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna; wyrównanie szans edukacyjnych; podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.)
4. Pierwszy ramowy cel strategiczny Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami (kierunki oddziaływania: dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie; wspieranie rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji; zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska; modernizacja i rozbudowa lokalnych sieci energetycznych oraz poprawa infrastruktury przesyłowej; przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym; poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń; produkcja energii ze źródeł odnawialnych).

5. Drugi cel ramowy Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia (który będzie wymagać realizacji działań w kierunku: wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu; upowszechnienia kultury i twórczości; kreowania miast jako centrów aktywności kulturalnej; wspierania rozwoju przemysłu kreatywnego; wykorzystania dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej).

Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020

Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku (RIS) stanowi uszczegółowienie „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze” (SRWM) w zakresie działań ukierunkowanych na zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności regionu. RIS przyczynia się do realizacji priorytetowego celu strategicznego SRWM: rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym, a także dwóch celów strategicznych: wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii oraz poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.

Cele i przedsięwzięcia wyszczególnione w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż zostały opracowane pod kątem zgodności z następującymi celami RIS:

1. Cel Główny Wzrost innowacyjności Mazowsza, prowadzący do przyśpieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.
2. Cel strategiczny I. Zwiększenie i wzmocnienie współpracy w procesach rozwoju innowacji i innowacyjności.
3. Cel strategiczny IV. Kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz przedsiębiorczych sprzyjających kreatywności i kooperacji.
4. Cel strategiczny V. Rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego Na Lata 2014-2020 (SPSWM) stanowi narzędzie wykonawcze „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030” w zakresie realizacji polityki społecznej Mazowsza.

Misją Samorządu Województwa Mazowieckiego w zakresie polityki społecznej na lata 2014-2020 jest włączenie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu dla poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza.

Cel strategiczny: wzmocnienie kapitału ludzkiego do aktywności, samodzielności i integracji społecznej znajduje odzwierciedlenie w celach i zadania ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż. W szczególności w Strategii Rozwoju silnie zostały uwzględnione cele dla II i III obszaru SPSWM: wzmocnienie inkluzji społecznej poprzez realizację działań profilaktycznych i aktywizujących oraz poprawa dostępności, integracji i jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym przy zwiększonym udziale organizacji pozarządowych w realizacji zadań polityki społecznej Regionu.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014 – 2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014 - 2020 (RPOWM), którego głównym celem jest inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy, stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Dokument uwzględnia cele tematyczne zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiada na zidentyfikowane wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020.

Wskazane poniżej cele strategiczne RPOWM stanowią odpowiedź na trzy podstawowe wyzwania Strategii Europa 2020, w kontekście wspierania rozwoju inteligentnego, zrównoważonego, jak i włączającego:

1. Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach.
2. Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.
3. Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.

Wszystkie cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż są w pełni zgodnie z powyższymi trzema celami strategicznymi RPOWM. Zadania przewidziane do realizacji w Strategii Rozwoju wpisują się w dziesięć osi priorytetowych RPOWM:

1. Oś priorytetowa I - Wykorzystanie działalności badawczo-rozwojowej w gospodarce.

2. Oś priorytetowa II - Wzrost e-potencjału Mazowsza.
3. Oś priorytetowa III - Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości.
4. Oś priorytetowa IV - Przejście na gospodarkę.
5. Oś priorytetowa V - Gospodarka przyjazna środowisku.
6. Oś priorytetowa VI - Jakość życia.
7. Oś priorytetowa VII - Rozwój regionalnego systemu transportowego.
8. Oś priorytetowa VIII - Rozwój rynku pracy.
9. Oś priorytetowa IX - Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem.
10. Oś priorytetowa X - Edukacja dla rozwoju regionu.

Częścią RPOWM będzie Regionalny Instrument Terytorialny, którego rolą będzie finansowanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych przez gminy w ramach jednego subregionu Mazowsza. Powiat płoński należy do RIT subregionu ciechanowskiego, którego przyjętym nadrzędnym celem jest poprawa dostępności komunikacyjnej subregionu. Zadania ujęte w niniejszej Strategii Rozwoju są zgodne z ideą i celami RIT w ramach RPOWM, a ich realizacja może się przyczynić do przyspieszenia rozwoju społeczno-ekonomicznego całego subregionu ciechanowskiego.

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Głównym celem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) jest wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych. Najważniejszym zadaniem PROW 2014-2020, który jest podstawowym instrumentem finansowym do przeprowadzania zmian strukturalnych i inwestycyjnych na terenach wiejskich, jest w obecnej perspektywie zwiększenie konkurencyjności i rentowności gospodarstw rolnych. Innym ważnym zadaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 jest wspomaganie rozwoju terenów wiejskich i podniesienie atrakcyjności gospodarczej tych obszarów. Mają temu służyć m.in. pieniądze na rozwój usług, nie tylko rolniczych, a także produkcji, przy czym dofinansowanie będzie możliwe, jeśli inwestycje nie będą szkodzić środowisku naturalnemu i klimatowi. Strategia Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026 wpisuje się w VI priorytet PROW - Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich w następującym działaniu i poddziałaniu:

VII. Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich

Poddziałania :

1. Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii - zakresy:
  - a) Gospodarka wodno – ściekowa.

Poziom skanalizowania obszarów miasta Raciąża jest nadal niski. Niedostateczne wyposażenie naszego terenu w infrastrukturę wodno – ściekową hamuje rozwój przedsiębiorczości oraz wpływa negatywnie na poziom życia mieszkańców. Wsparcie gospodarki wodno – ściekowej wpłynie na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich (w tym miasta Raciąża) oraz poprawę warunków życia. Działanie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich oraz poprzez redukcję ścieków wpisuje się w cele przekrojowe UE w zakresie środowiska i klimatu.

b) Budowa lub modernizacja dróg lokalnych.

Barierą rozwoju społeczno – ekonomicznego wielu miejscowości wiejskich i małych miasteczek w Polsce jest brak dobrej jakości dróg. W warunkach utrudnień komunikacyjnych zahamowany jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości, ograniczone są możliwości podejmowania przez mieszkańców zatrudnienia poza miejscem zamieszkania oraz korzystania z usług publicznych (edukacja, zdrowie, kultura). Działanie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

2. Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej.

a) Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego.

Na obszarach miasta Raciąż znajdują się obiekty zabytkowe, układy tradycyjnej zabudowy, które ulegają stopniowej degradacji, a w przypadku braku środków na ich renowację zostaną całkowicie utracone. Realizacja inwestycji z zakresu ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego. Działanie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

3. Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury.

a) Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne.

Mieszkańcy obszarów wiejskich i małych miasteczek, w porównaniu do mieszkańców dużych miast, mają słaby dostęp do podstawowych usług kulturalnych. Infrastruktura kulturalna na obszarach wiejskich jest niedoinwestowana. Realizacja inwestycji w obiekty pełniące funkcje

kulturalne zapewni odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

b) Kształtowanie przestrzeni publicznej.

W wielu miejscowościach wiejskich i małomiasteczkowych rozwój przestrzenny nie następuje w oparciu o spójną koncepcję rozwoju przestrzennego, przez co miejscowości przestają być atrakcyjne dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Inwestycje dotyczące kształtowania przestrzeni publicznej mają podnieść atrakcyjność obszarów wiejskich i promować rozwój przestrzenny w oparciu o zasady kształtowania polityki przestrzennej. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

c) Budowa i modernizacja infrastruktury handlowej ma na celu stworzenie miejsc gdzie rolnicy będą mogli sprzedawać produkty wytworzone w gospodarstwie.

Inwestycje w zakresie targowisk prowadzą do skrócenia łańcucha żywnościowego i zwiększenia udziału rolników w wartości dodanej. Budowa targowisk ułatwi dystrybucję produktów rolnych. Działanie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 3A – lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów i organizacje międzybranżowe.

5. Monitoring i ewaluacja strategii.

Monitoring realizacji Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026 będzie powiązany z systemem monitoringu stanu rozwoju gminy i będzie stanowił jego integralną część. Przy założeniu, że Strategia Rozwoju Raciąża jest dokumentem o fundamentalnym znaczeniu dla rozwoju obszaru, można dostrzec prostą i jednoznaczną zależność - to stan rozwoju gminy w największym stopniu będzie świadczył o jakości oraz trafności ustaleń Strategii oraz efektywności jej wdrażania. System monitoringu stanu Gminy Miasto Raciąż będzie prowadzony przez Komisję Rady Miejskiej ds. Monitorowania Strategii i Zespół ds. Monitorowania Strategii przy Urzędzie Miejskim.

Proces monitoringu ma na celu zapewnienie realizacji Strategii zgodnie z jej priorytetami oraz w razie konieczności bieżące dostosowywanie założeń Strategii do zmieniającej się sytuacji

społeczno-gospodarczej. Poniżej zestawiono metodologię wraz z harmonogramem monitorowania Strategii:

Tabela 29. System monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026

L.p.	Zadania	Odpowiedzialny	Termin realizacji
1	Powołanie Komisji Rady Miejskiej ds. Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026	Rada Miejska	I kw. 2016 r.
2	Powołanie Zespołu ds. Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026	Burmistrz Miasta	I kw. 2016 r.
2	Raporty z realizacji zadań	Zespół ds. Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026	Marzec każdego roku
3	Sprawozdanie z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026	Komisja Rady Miejskiej ds. Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026	Sesja absolutoryjna każdego roku
4	Ocena realizacji Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026	Rada Miejska	Sesja absolutoryjna każdego roku

Zespół do spraw Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026 będzie odpowiedzialny za coroczne przygotowywanie Raportu z realizacji kierunków działań. Raport ten zestawiający poszczególne zadania zrealizowane w danym roku, dostosowane do obranych kierunków działań sformułowanych w ramach Celów strategicznych i operacyjnych stanowić będzie materiał pomocniczy i przydatny dla Komisji do spraw Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż w sporządzeniu Sprawozdania z realizacji Strategii. Na corocznej sesji absolutoryjnej Rada Miejska będzie oceniać stan realizacji Strategii poprzez przyjęcie Sprawozdania z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026 przedłożonego przez Komisję.

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż dla każdego celu strategicznego należy opracować zestaw kilku obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji strategii rozwoju. Zadanie ich

ustalenia należeć będzie do Komisji oraz Zespołu ds. Monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026.

Wyniki z przygotowanych, corocznych raportów monitoringowych powinny stanowić podstawę ewaluacji przyjętych w strategii założeń, gdyż monitorowanie to sposób mierzenia tego, co się dzieje, natomiast ewaluacja pozwala nam stwierdzić, co to oznacza. Zgodnie z podziałem według kryterium momentu przeprowadzania badania wyróżniamy następujące rodzaje ewaluacji:

- **ewaluacja ex-ante** - przeprowadzana jest w fazie wstępnej, gdy dokonywana jest analiza przyjętych rozwiązań pod kątem potencjalnej zdolności osiągnięcia efektów i poprawności konstrukcji wszystkich elementów projektu.
- **ewaluacja mid-term** - przeprowadzana jest w połowie okresu funkcjonowania, będąc narzędziem służącym podnoszeniu jakości oraz trafności programowania z uwagi na fakt, że daje możliwość modyfikowania pewnych założeń programu w trakcie jego realizacji w przypadku, gdy okaże się że zmiana warunków społeczno-gospodarczych spowodowała dezaktualizację diagnozy, która była punktem wyjścia dla realizowanego programu,
- **ewaluacja ex-post - po zakończeniu wdrożenia.**

Zmienność warunków realizacji strategii w stosunku do przewidzianych w fazie analizy, oraz wyboru możliwych kierunków rozwoju miasta, rodzi nierzadko konieczność dokonywania poprawek zarówno w realizacji konkretnych działań, jak i nawet przyjętych celach.

Cykliczna ocena realizacji strategii jest narzędziem pozwalającym na skuteczne zarządzanie procesem wdrażania strategii. Pozwala na korygowanie ewentualnych odchyłeń od przyjętej ścieżki strategicznej. Należy stale monitorować nie tylko stopień zaawansowania we wdrażaniu strategii, ale także monitorować otoczenie miasta, tak aby dostosować strategię do nowej sytuacji gospodarczej, prawnej i technologicznej. Dlatego też chcąc wprowadzić efektywny mechanizm kontrolny proponuje się, by monitorowanie i ocena realizacji celów zawartych w strategii było procesem ciągłym, podzielonym na etapy. W przypadku stwierdzenia zmiany uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju, dających podstawę do rozpoczęcia procedury aktualizacji dokumentu strategii, postępowanie monitorujące powinno zakończyć się przygotowaniem raportu zawierającego wnioski dla dalszej realizacji strategii. Raport ten winien być przedstawiony przez Zespół Koordynacyjny do spraw związanych z opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż Burmistrzowi, który w wyniku weryfikacji, przedstawi Radzie Miejskiej propozycję odpowiednich zmian w zapisach dokumentu strategicznego.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miejskiej

Andrzej Wojciech Staniszewski

Spis tabel

Tabela 1. Obiekty w Raciążu wpisane do rejestru zabytków.....	10
Tabela 2. Wyniki badań jakości wody surowej w latach 2000 i 2015.....	17
Tabela 3. Zmiany ludności zamieszkującej w mieście Raciąż w przekroju kilkunastu lat.....	25
Tabela 4. Struktura demograficzna miasta Raciąż w latach 2011 - 2014.....	26
Tabela 5. Struktura bezrobocia i zatrudnienia na terenie Miasta Raciąż.....	28
Tabela 6. Poziom i struktura bezrobocia w Raciążu w latach 2012 – 2015.....	29
Tabela 7. Struktura bezrobotnych według wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy według danych na 31.12.2015.....	31
Tabela 8. Liczba dzieci uczęszczających do Miejskiego Przedszkola w latach 2014 – 2015.....	32
Tabela 9. Liczba uczniów w poszczególnych oddziałach klasowych w latach 2013/2014-.....	34
Tabela 10. Liczba uczniów Gimnazjum w poszczególnych oddziałach klasowych w latach.....	35
Tabela 11. Liczba uczniów w poszczególnych typach w placówkach oświatowych funkcjonujących.....	40
Tabela 12. Porównanie Praktyk świadczących podstawową opiekę zdrowotną w Raciążu.....	41
Tabela 13. Pobory wody z wodociągu na podstawie GUS (dane na 31.12.2012 r.).....	46
Tabela 14. Wykaz oczyszczalni ścieków w Raciążu za rok 2011 (wg ewidencji WIOŚ).....	49
Tabela 15. Struktura przestępstw.....	59
Tabela 16. Wykaz osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012 – 2015.....	63
Tabela 17. Wykaz świadczeń wypłaconych przez MOPS w latach 2012 – 2015.....	63
Tabela 18. Wydatki na opiekę społeczną w latach 2012 – 2015.....	65
Tabela 19. Mieszkania zamieszkałe według rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań i.....	68
Tabela 20. Gmina Miasto Raciąż – struktura podmiotów gospodarczych w 2014 r.....	69
Tabela 21. Struktura użytkowania gruntów (stan na dzień 31.12. 2014 r.).....	71
Tabela 22. Struktura dochodów budżetu Miasta Raciąż według poszczególnych działów.....	76
Tabela 23. Struktura dochodów budżetu Miasta Raciąż według rodzaju w latach 2012 – 2014.....	77
Tabela 24. Struktura wydatków budżetu Miasta Raciąż według rodzaju w latach 2012 – 2014.....	77
Tabela 25. Struktura wydatków bieżących budżetu Miasta Raciąż według poszczególnych działów w.....	78
Tabela 26. Struktura wydatków inwestycyjnych według działów Klasyfikacji Budżetowej w zł.....	79
Tabela 27. Szczegółowe dane dotyczące sytuacji budżetowej Gminy Miasto Raciąż w latach.....	79
Tabela 28. Matryca SWOT.....	94
Tabela 29. System monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Miasto Raciąż na lata 2016-2026.....	126

Spis schematów

Schemat 1. Warunki wodne w mieście Raciąż.....	19
Schemat 2. Obszary i obiekty chronione w mieście Raciąż.....	23
Schemat 3. Zmieszane odpady komunalne zebrane w latach 2010-2014.....	25
Schemat 4. Liczba uczniów Szkoły Podstawowej w Raciążu w latach 2013/2014 – 2015/2016.....	34
Schemat 5. Sieć wodociągowa	47
Schemat 6. Sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej	49
Schemat 7. Sieć ciepłownicza.	51

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miejskiej

Andrzej Wojciech Staniszewski